

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

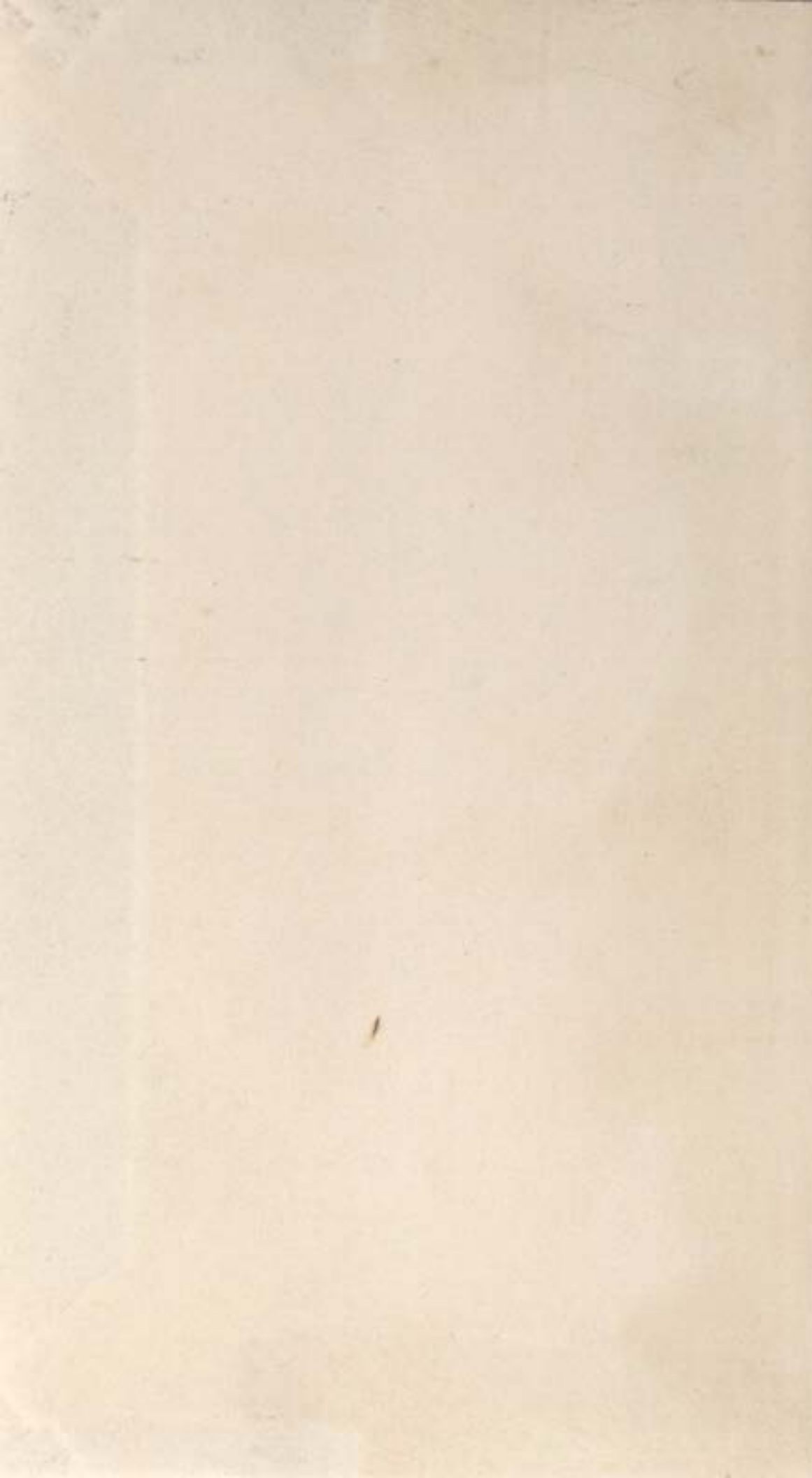
You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

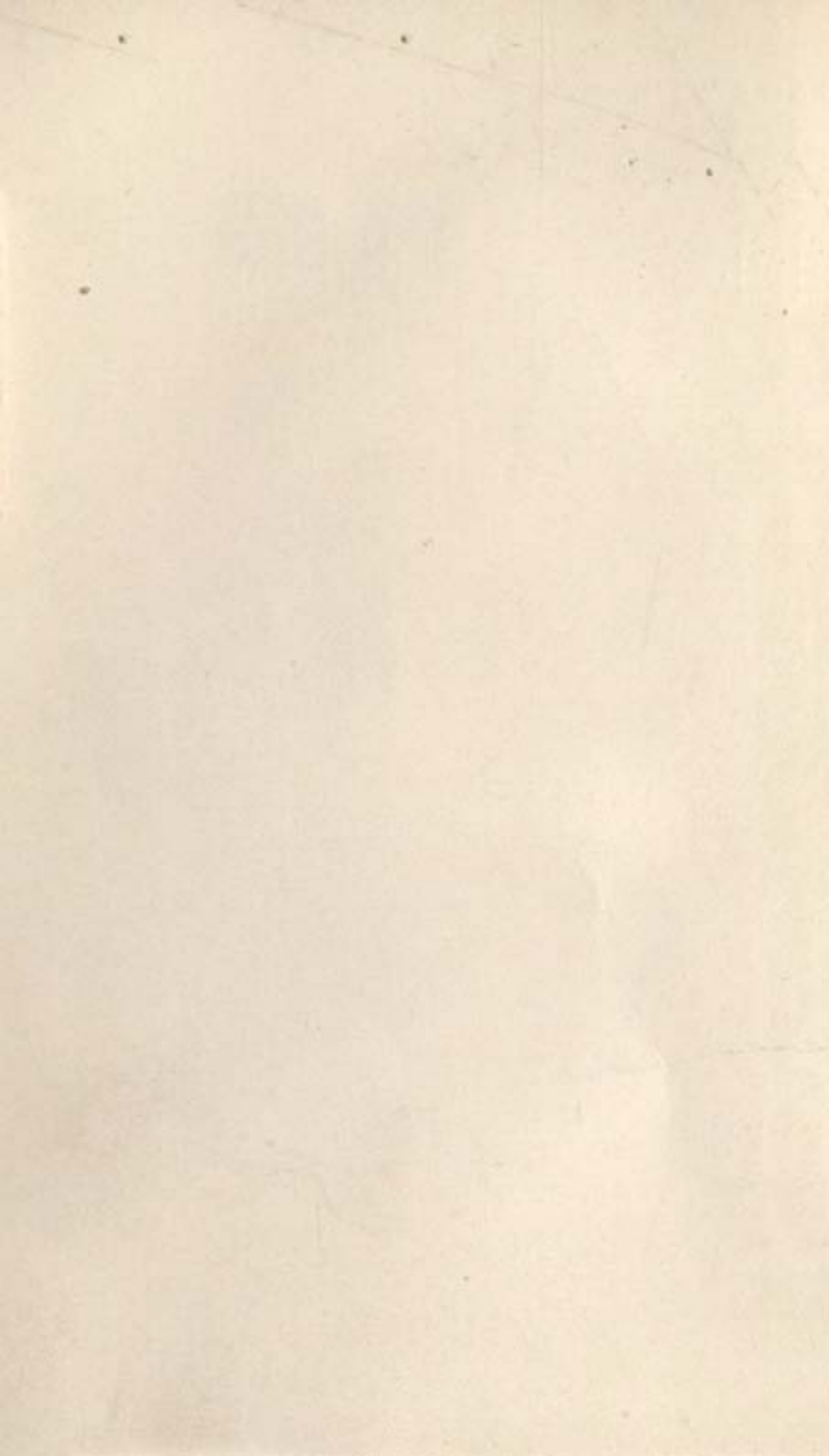
Adapt — remix, transform, and build upon the material

Ltn

1703

1999

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐՈՒՅ

Ս Ր Բ Ո Յ Ն

ՇՄԱԻՈՆԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

~~ՍՄ~~

Ե Ի Ծ Ա Ռ

Ի ՎԿԱՅՄՆ ԱՐԵՒԵԼԻՑ

1426

Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

Ի Տպարանի Մխիթարեանց

Ռ Ե Գ - 1854

41703-60

38 1725

Ա Ձ Դ

Ընդ գեղեցկավէպ վարուց Ս .
 Շմաւոնի Պարսից եպիսկոպոսի ,
 գրելոյ յահանատես և 'ի հաւատա-
 ըիմ վկայէ , կարգեմք 'ի Սոփերիս
 և զգորովախառն ներքող կամ
 զողբս 'ի վկայան Արեւելից . որոյ
 հեղինակ Ասորի անշուշտ , թէ Ե-
 փրեմ իցէ և թէ ՄարուԹա , ոչ
 գիտեմք , զի զերկրորդէս ասի գը-
 րեալ զվարս սրբոցս , իսկ առաջ-
 նոյն ընծայի հատուած մի 'ի ճա-
 ուէս , վաղ ուրեմն տպագրեալ առ 'ի
 մէնջ . իսկ զայժմուս գտեալ 'ի հնում
 երկաթագիր մատենի՝ թերի որպէս
 և էրն 'ի գլխոյ 'ի միջոյ և 'ի վերջոյ ,
 տամք 'ի լոյս , ոչ ունեւով յոյս 'ի

մօտոյ ուստեք ընդ զսակասորդն ,
այլ 'ի ժամանակն անյայտ ասպաս-
տան արարեալ, եթէ չիցէն իսպառ-
քնաջինջ :

Վ Կ Ա Յ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ս Ր Բ Ո Յ Ն Շ Մ Ա Ի Ո Ն Ի Ե Պ Ի Ս Կ Ո Պ Ո Ս Ի

Ո Ր Վ Կ Ա Յ Ե Ա Ց

Ա Ն Թ Ի Ի Բ Ի Ի Բ Ո Ւ Ք

Յ Ե Բ Կ Ի Բ Ն Ա Բ Ե Ի Ե Լ Ի Ց

Ի Շ Ա Պ Հ Ո Յ Պ Ա Բ Ս Ի Ց

Ա Բ Ք Ա Յ Ի Ց Ա Բ Ք Ա Յ Է

12. ՍԿՍԱՆԻՄՔ ցուցանել զըսկիզբն չարչարանաց ժողովրդեան մերոյ, և զսէսպէս նեղութիւնան՝ որ եկին 'ի վերայ եկեղեցւոյ. եթէ յորմէ հեռէ եղեւ սկիզբն նեղութեանն, նման է խիստ ժամանակին՝ որ եկն 'ի վերայ Մակաբայեցիոցն, զոր նշանակեալ էր նոցամարդարէիցն բարկութեամբ. զորոց և Բաղասամ գուշակեաց առակօք յասելն, թէ Եղճկ որ դիպեացի յաւուրսն յայնոսիկ յորում առնիցէ զայս Աստուած. զի ահա լե-

գէոնք ելցեն 'ի Քետացիոցն և աւե-
 րեսցեն զերկիրն, այսինքն է Յոյնք,
 որ գրգռեցան ընդ 'նոսա 'ի պատե-
 րազմ' 1. և Եզեկիէլ մարգարէա-
 ցաւ վասն Գոգայն և Մագոգայն,
 այսինքն է Յոյնք. և Դանիէլ մարգա-
 րէացաւ վասն փոքրիկ եղջերն որ
 բուսաւ, և անկանէին եւս երեք եղ-
 ջերք յերեսաց 'նորա, և բանս զԲարձ-
 րելոյն խօսեցաւ, այսինքն է Անտիո-
 քոս անօրէն. որ յամի հարիւրորդի
 քառասներորդի և երրորդի Թագա-
 ւորուԹեանն Յունաց, այսինքն է
 ամս վեցերորդ 'նորին Անտիոքու, ել
 յԵրուսաղէմ' և էառ զսեղանն ոսկի
 և զամենայն սպասս տաճարին. պղղ-
 ծեաց զտաճարն և շինեաց 'ի նմա
 բագինս, եմոյծ անդ զօտարս, եհան
 զընտանիսն, նեղեաց զքահանայսն
 և պղծեաց զսրբուԹիւնն, և եհեղ
 զարիւն արգար 'ի տաճարին. արար
 գէշ զմարմինս արգարոցն գազանաց
 երկրի և Թռչնոց երկնից: Դարձան
 բազումք հրամանաւ 'նորա 'ի ճշմա-
 րիտ օրինացն Աստուծոյ, և մատու-
 ցին զոհս դիւաց, և խոստովանեցին

սակաւք 'ի հաւատս ճշմարիտս և
 ուրանան . զի մեռան հազար մարդ
 'ի միում աւուր , զի ոչ լուծին ըզ
 րաբաթսն . և ասէին ցխողխողիչսն ,
 թէ Մեռցուք միամիտ սրտիւ վասն
 հարցն օրինաց , ունինք վկայ զեր
 կինս և զերկիր . զի աւանց յանցա
 նաց և դատաստանաց կորուսանէք
 զմեզ : Եւ զբազում կանայս կոտո
 րէին , որ թլփաակէին զորդիս իւ
 րեանց , և զմանկունսն հեղձամղձուկ
 արարեալ կախէին զմարցն սարա
 նոցաց . և զկէսս՝ վասն զի ոչ առին
 յանձն սղծել աղտեղի կերակրովք՝
 կոտորէին . և լուծին զուխտն սըր
 բութեան , և ելեւ սուգ մեծ յԵ
 րուսաղէմ : Հեծէին ծերք և իշ
 խանք , կոյսք և երիտասարդք 'ի հի
 ւանդութեան ծնկէին , եղծաւ ա
 պականեցաւ գեղ գեղեցիկ կա
 նանց , և արդ հարսուէք որ նստէին
 յարածածուկ առաքաստի՝ 'ի սուգ
 մտեալ էին : Չամօթ զգեցաւ ամե
 նայն տունն Յակոբայ . մտայոյզ
 մտախորհ լինէր Մատաթիա , մտա
 նէր 'ի պաշարումն մտաց , հեծէր

հեծութիւն սրտին դառնացելոյ և
 ասէր . Այ՛ մեզ, զի՛նչ եհաս տեսա
 նել մեզ, զանհնարին չարիս ժողո
 վրդեանս և զթշուառութիւն սուրբ
 քաղաքիս . զի տաճարն որ մատ
 նեցաւ 'ի ձեռս օտարաց և ապակա
 նեցաւ վայելչութիւն փառաց մե
 ըոց . և արդ բնաւ զի՛ սլիտոյ են մեզ
 այս կեանքս : Դարձեալ քաջալերէր
 և ասէր . Իմացայք յամենայն դարս,
 զի որ սրտի մտօք զԱստուած յոյս
 առնեն, և ոչ երբէք սասանին . և
 արդ մի երկնչիք 'ի բանից առն ամ
 սարշտի, զի փառք նորա 'ի հող ի
 ջանելոց են, և անդամք մարմնոյ
 նորա կերակուր որդանց . այսօր
 հպարտացեալ ամբարտաւանէ, և
 վաղիւ ոչ գտանի ուրեք 'ի միջի . զի
 դառնայ 'ի հող և կորնչի ամենայն
 խորհուրդք նոցա : Իբրեւ ետես զմի
 ոմն յորդւոց իւրոյ ազգին, թէ անի
 րաւէ և ստէ ճշմարտին Աստուծոյ,
 զդեցաւ զօրութիւն և եղեւ նախան
 ձաւոր, և խնդրեաց նա վրէժ իբրեւ
 դատաւոր . հար սպան և արար զնա
 զոհ, փոխանակ զի զոհեաց նա սնո

տի սլաշտամանն . եհեղ յերկիր զարիւն նորա , փոխանակ զի հեղաւանկաւ զկնի կռոցն սնտտեաց . փողտտեաց զնա 'ի վերայ աղտեղի սեղանոյն , և եւս յաւել յաղտեղութիւնն . սպան զզօրացուցիչն որ կայր 'ի վերայ և տայր բռնի զգոհան մատուցանել : Այս է քահանայ որ մատոյց զսիղծ պատարագն և ցածոյց զբարկութիւնն , և շիջոյց զսրամտութիւնն 'ի ժողովրդենէ իւրմէ :

Եւ 'ի նմին ժամանակի մինչդեռ նեղութիւնքն շուրջ պատեալ պաշարեալ կային , մարտք պատերազմացն ճակատեալք , վիշտք հանապազորդք , հեծութիւնք անդագարք , ուրախութիւն բարձեալ , ցնծութիւն օտարացեալ , խաղաղութիւն մերժեալ , շինութիւն հալածեալ . ոչ թիկունք , ոչ օգնականք , ոչ պաշտպանութիւնք յումեքէ դտանել . գրգանք հեռացեալ , պարծանք անցեալ , բարձրութիւն խոնարհեալ , թշնամութիւն բազմացեալ , մեծութիւն աղքատա-

ցեալ, թագաւորութիւն խափա-
նեալ, մահ հասեալ, ստուերք մեր-
ձեալ: Օրհասն ճեպէր, դժոխոցն
բերան բացեալ՝ առ հասարակ զա-
մենեսեան կենդանւոյն կլանել. ի-
ջուցեալ զփառաւորս և զպատուա-
կանս յապականութիւն. զամպա-
րիշտս և զմեղաւորս՝ կորուսանել,
ծածկել զմարմինս արդարոց՝ ի հող,
խորասկել մարդախանձ ժանեօք
զոսկերս անօրինացն, արգելուլ ի
խորս խաւարինս անարդարոցն.
տանջել անհնարին տանջանօք զնե-
ղիչս նեղելոցն. չարչարել անո-
ղորմ՝ չարչարանօք զզրկիչս զրկելոցն,
արկանել ի վերասպս մթապատս զա-
մենայն փնասակարս. փոխանակ զի-
րնկղմեցին զՅակոբ ամբարշտու-
թեամբ և սղծեցին զԽարայէլ աղ-
տեղութեամբք:

Եւ իբրեւ ողորմութիւնն ամփո-
փեցաւ, և ստութիւնն զանձն երե-
ւեցոյց, բարկութիւնն սփռեցաւ և
ցասումն հեղաւ, թուրն յագեցաւ,
և սուրն արբեցաւ, մեղք յայտնե-
ցան և չարիքն մերկանդամ եղեն,

մուրհակն պատուեցաւ և գիրն ըն-
 թերցաւ . յայնժամ սկսաւ ցօղել
 ցօղ ողորմութեանց և յորդել անձ-
 րեւն գթութեանց , լուաց և ողո-
 ղեաց զգիր պարտեաց նոցա , սըր-
 բեաց և սպիտակացոյց զներկուածս
 չարութեանն , զի մի յերկարեացի
 պահանջումն դատաստանին , և բազ-
 մանայցէ հատուցումն վրէժխնդրու-
 թեան : Յանկարծակի յայտնեցաւ
 արեգակն գոլախառն և արձակեաց
 զնշոյլս քաղցրահայեաց ճառագայ-
 թիցն , հալածեաց զսառնն կռա-
 պաշտութեան , և աղաղեաց զՋրհե-
 ղեղան ուրացութեան , ցամաքե-
 ցոյց զճահիճս ամբարշտութեան , և
 սարսատեցոյց զխոնաւութիւն պրղ-
 ծութեանն . եհար զհոտ ժանտիցն
 և եբարձ զչարաւ ճենճերոցն . սըր-
 բեաց զերկիրն իւր և ամրացոյց ,
 լուաց զտեղին և մաքրեաց , և սըփ-
 ուեաց զհանդերձս խաղաղութեան ,
 և ջեռոյց տարածեաց զստուերս շի-
 նութեանն և զգաստացոյց : Մռն-
 չեաց ՚ի չար գազանսն և ցրուեցան ,
 կորիւն առիւծու Յուդա , և շքե-

զացոյց զփառս ազգին իւրոյ , և
 բարձր արար զեղջիւր ժողովըր-
 դեանն : Ո՛վ քահանայ սրատերազ-
 մող , եփուդաւոր և զրահաւոր ,
 քաւիչ և առաքինացուցիչ , սրբա-
 րար և զօրաւոր , հզօր իբրեւ զա-
 ուեւծ , որ արկանէր 'ի վերայ ազ-
 գաց բազմաց և բազմէր ուտէր զմար-
 մինս իշխանաց . արբեցաւ սուր յա-
 րենէ սպանելոցն , և եթաց զնետս
 իւր 'ի վերս թշնամեացն . անմի ա-
 րար զամբարիշտան բարկութեամբ ,
 ցրուեաց զանօրէնան ցասմամբ , հա-
 լածեաց զամբարտաւանան երկեւ-
 ղիւ , կործանեաց զհապարտս գողու-
 թեամբ . աջողեցաւ 'ի ձեռն նորա
 փրկութիւնն , զայրացոյց զթագա-
 ւորս բազումս , կոտորեաց զհազա-
 րաւորս հազարօք 'ի լերինս , և տա-
 պաստ արկ զբիւրաւորս բիւրուք
 ընդ երեսս դաշտին : Ուրախ ա-
 րար զՅակոբ գործովք առաքինու-
 թեանց , և զուարճացոյց զԽորայ-
 էլ արգեամբքն քաջութեանց .
 հանգոյց զերկիրն քաջանուն փրկ-
 կութեամբ , և դաւարացոյց յու-

սով 'ի հնազանդութիւն հեթանոսաց . տարածեցաւ անուն նորա ընդ աշխարհ ամենայն . ապա աստանօր և ինքն առաքինաբար վասն անուանն Աստուծոյ և վասն փրկութեան ժողովրդեանն . որոյ անուն և յիշատակն կայ և մնայ յօրհնութիւն մինչեւ յաւիտեան :

Բ . Նոյնպէս ըստ նմին օրինակի եկն եհաս նեղութիւն 'ի վերայ ազգին քրիստոնէից յերկիրն արեւելից , և անկան 'ի հարկս : Սկսան այնուհետեւ գործակալքն ճեպել զքահանայսն և լլկել նեղել ըզանանկս . յարձակեցան պիղծքն 'ի վերայ սրբոցն և չարչարեցին թիւրքն զճմարիտան . սախպէին հարկահանքն հնազանդել ընդ անհնարին հարուածովք զազատութիւն եկեղեցւոյ , և այնպէս ջանային զի առ սակաւ սակաւ բարձցեն զաստուածպաշտութիւնն , և չարաշուք իշխանութեամբն և սէսպէս խորամանկութեամբք հնարէին գայթակղեցուցանել զուղիղս 'ի ճմարտութեան ճանապարհս :

Յեւթնեւտասներորդի 2 թագա-
 ւորութեանն Պարսից, որ երեսնե-
 րորդ առաջներորդ Շապհոյ արքայ-
 ից արքայի, արկին 'ի հարկ զքրիս-
 տոնեայս. և 'ի ժամանակին յայնմիկ
 երանելին Շմաւոն եպիսկոպոս 3
 Սղակ քաղաքի և Տիսպոնի, զոր ա-
 նուանէին որդի Նարոտաներկաց :
 Բարիոք անուանեցաւ յայս անուն,
 զի հարք նորա կերպասս ներկանէին
 օտար արեամբն 'ի հանդերձ ամալա-
 ըիշտ թագաւորութեան. և նա ըզ-
 գեստ ոգւոց ներկեաց արեամբ մար-
 մնոյ՝ լինել պատմուճան սուրբ ար-
 քայութեանն : Շմաւոնս այս զանձն
 'ի մահ եդ վասն օրինացն Աստուծոյ
 և վիրկութեան ժողովրդեանն. իբ-
 րեւ ետես թէ ոչ են իրքն արժանա-
 ւորք որ գործին յեկեղեցւոջ Աս-
 տուծոյ, մատնեաց զանձն 'ի մահ,
 ըստ օրինակի Յուդայ մակաբայեցի
 'ի ժամանակի նեղութեան ժողո-
 վըրդեանն : Ո՛վ քահանայք երկո-
 քեան քաջանունք. անդ Յուդա ա-
 ռաքինի և աստ Շմաւոն նահատակ-
 մին 'ի պատերազմի քաջացաւ և

9851
 1486
 փրկեաց զժողովուրդն , և միւսն 'ի
 մահու նահատակեցաւ և փրկեաց
 զժողովուրդն . մին յաղթեաց և փա-
 ռաւորեցաւ , և միւսն պատերազ-
 մեցաւ և առաքինացաւ . Յուդա
 զայլս կոտորելով արար դիւրութիւն
 ժողովրդեանն , և Շմաւոն 'ի ձեռաց
 այլոց մեռանելով արար զազատու-
 թիւն ժողովրդեանն : Սոքա են քա-
 հանայապետք զգեցեալ զկատա-
 րեալ հանգերձ քահանայութեան ,
 պաշտօնեայք սեղանոյն սրբութե ,
 փառաւորիչք պաշտամանն շքեղու-
 թեամբ , մկրտիչք ջրով արդարու-
 թեամբ , զգեցեալք զզէն սպառա-
 զինութեան , որ քաջալերս տային
 և 'ի մահ աներկիւղ կոչէին , խրա-
 խոյս բառնային և 'ի սպանումն ա-
 ռանց զանգիտելոյ հրաւիրէէն . որ
 ընդ առաջ սրոյ ընթացուցանէին
 առնաբար , և զտէգս նիզակաց առ-
 ոչինչ համարեալ յօժարեցուցա-
 նէին . մկրտել յարիւն յորդորէին
 և ըմպել զբաժակն ստիպէին . սար-
 գեւս բաշխէին , պաակս շնորհէին ,
 զիրս տեառն կատարէին զգուշու-

Թեամբ, զօրէնս Աստուծոյ պա-
 հէին սրբութեամբ: Զի մին ուղիւղ
 օրինակաւ կատարեաց զգործն, զի
 անձն ընդ անձին սպանն, և ինքն
 սպանն և փրկեաց. և միւսն խոնար-
 հութեամբ վարեցաւ, զի փոխանակ
 զծնօսն մատուցանելոյ՝ մատոյց ըզ-
 պարանոցն. մին մինչ զայլսն պահան-
 ջէր ինքն պահանջեցաւ, և միւսն
 օրինակ խոնարհութեանն խոնար-
 հեցաւ. մին քահանայութեամբ ըզ-
 մեռեալս իջեալս՝ ի հող քաւէր, և
 միւսն քահանայութեամբ զմեռեալս
 ՚ի մեղացն կենդանացուցանէր. մին
 ել ընդդէմ պատերազմաւ, սպանն և
 սպանաւ, և միւսն ընդդէմ ծածուկ
 պատերազմի՝ սպանաւ: Ո՛վ սպա-
 նումն սրբոց, ո՞րչափ մեծ իցես.
 մանաւանդ զի և Փրկիչն քեւ առ
 զյայտնի յաղթութիւնն ՚ի ծածուկ
 անօրէնութենէն: Յուդա զօրացաւ
 յԻսրայէլ և յԱստուած ոգւոց, և
 Թափեաց զհարկ ժողովրդեանն ՚ի
 ձեռաց Թադաւորին Յունաց և Ա-
 սորւոց. և Շմաւոն առաքինեցաւ
 Յիսուսիւ Որդւոյն Աստուծոյ, և

Թափեաց զհարկս ժողովրդեանն 'ի հրամանէ Թագաւորին Ասորւոց 5 : Սոքա են հովիւք քաջք և առաջնորդք իմաստունք , որ ետուն զանձինս 'ի մահ փոխանակ խաշանցն մեռանելոյ . չարչարեցան նոքա զի ապրեսցին խաշինքն 'ի չարչարանաց անօրինացն . ոչ ետուն նոցա ճանաչել զճարակս կոխեալս և ոչ ըմպել զջուրս պղտորս և սմբակահամս :

Գ . Շմաւոն եպիսկոպոս առաքինի զօրացաւ 'ի տէր և քաջալերեցաւ յանուն Աստուծոյ , և առաքեաց սլատգամ՝ առ արքայ և ասէ . Յիսուս փրկեաց զեկեղեցի արեամբն իւրով և ազատեաց զժողովուրդ իւր , զմահ ճաշակելով հանգոյց զաշխատեալս . և ոյք ունէին զբեռինս ծանունս , իւրովք չարչարանօքն եբարձ զլուծ հարկաց խաջին իւրով . խոստացաւ մեզ ըզսարգեւան յաշխարհին՝ որոյ տէրուԹիւնն կայ և մնայ յաւիտեան . Յիսուս արքայ է արքայից : Այլ զհարկսդ զոր եդիք՝ մեք յանձն

ոչ առնուամբ . քան լիցի՝ որ եմք ա-
զատք 'ի բնէ՝ մտանել 'ի ծառայու-
թիւն մարդկան . տէր մեր տէր է
տէրութեանդ ձերում , և վասն այ-
սորիկ զծառայակից տէրութիւնն .
մեք ոչինչ ունիմք յանձին : Աս-
տուած մեր արարիչ է աստուածոցդ
ձերոց . և մեք՝ իբրեւ զձեզ արարա-
ծոց ոչ սպառնեմք երկիր անմտու-
թեամբ . և նա սպառուիրեաց մի
ստանայք ոսկի և մի այլ ինչ 'ի քը-
սակս ձեր , ոչ արծաթ հարկեալ
զոր հարկսդ արկէք . և առաքեալն
նորին զգուշացոյց , եթէ Ծանր
գնոյ գնեցայք , մի իցէ թէ լինիցեք
ծառայք մարդկան :

Իբրեւ լուաւ զայս սպառում՝ ար-
քայն՝ լի եղեւ բարկութեամբ մե-
ծաւ , և անհնարին ցամամբ խռո-
վեալ խոցեցաւ . և այսպէս յղեաց
առ երանելին , թէ Ընդէր յանդուգն
յամառութեամբդ զկեանս քո և
զաշակերտացդ կամիս կարճել և 'ի
միասին միանգամայն իջանել 'ի գը-
ժոխս հրաւիրես առ հպարտու-
թեան , և ամբարտաւանութեամբ

ամբարտաւանեցուցանել ջանաս յի-
 նէն զժողովուրդդ : Արդ և ես գը-
 տից հնարս ինչ սպառել զքեզ յեր-
 կրէ և անմարդի առնել 'ի մարդկա-
 նէ : Իսկ նահատակն մեծազօր ըս-
 կրտաւ տալ բանիցն պատասխանի ,
 թէ Յիսուս մեռաւ փոխանակ ամե-
 նայն երկրի և ազատեաց , և ես մե-
 ռանիմ փախանակ ամենայն ժողո-
 վըրդեանս որում հովուեմս . այլ
 խնովք կամօք զայն ոչ առնում
 յանձն , եթէ ոք քեզ 'ի հարկս
 մտանէ . զի պիտոյ են ինձ այն
 կեանք , եթէ մեղօք հասանէ ինձ
 կեալ . զի ազատքն տեառն իմոյ 'ի
 նեղութիւնս անկանիցեն , և ես 'ի
 հանգիստ և 'ի պատիւ . քաւ լիցի
 ինձ խնայել 'ի կեանս իմ վասն կե-
 նաց փրկելոցն որ փրկեցանս ա-
 րեամբն Աստուծոյ . և վասն ողոր-
 մելոցն որ գտին զողորմութիւն փրկ-
 կութեամբն Քրիստոսի , առնել ինձ
 զիւրութիւն և այլոց նեղութիւն .
 ոչ սիրեմ ես զիս քան զՔրիստոս ,
 և ոչ խնայեմ յոտս իմ երթալ զնոյն
 ճանապարհ 'ի մահ . և ոչ արդե-

լում՝ զանձն իմ՝ ՚ի սպանմանէն՝ ու
 բով սպանաւ ճշմարիտ քահանայա
 պետն . այլ զարիւնս պատրաստ եմ
 տալ փոխանակ հօտին , և զսարա
 նոցս սրոյ փոխանակ խաչինն . չէ
 ինչ նման իմ փոքր մահս՝ մեծի մա
 հուան տեառն որ մեռաւ վասն նո
 ցա : Եւ զոր ասացերն եթէ վասն
 քո զամենայն ուսմնակիցսդ կտտո
 րեմ , այն ոչ յինէն ինչ է այլ ՚ի
 քէն , և ՚ի քումմէ գլխոյդ ինդրես
 ցի , և ես և ժողովուրդ իմ անպարտ
 եմք յարենէ : Ան աւասիկ և սոքա
 և ըստ իւրաքանչիւր անձանց պատ
 րաստ են տալ պատասխանի . և յոր
 ժամ քննես՝ առնուս զփորձ հան
 դիսի զամենեցունց :

Դ . Յայնժամ առիւծն գաղա
 նացեալ և սպականիչ մարդախանձ
 արիւնարբու ծանրադին արեան
 մարդկան , ցասումն անհնարին նիւ
 թեաց ՚ի սրտին , և զգեցաւ իբրեւ
 զզէն զամենայն մարմնովն . սրել
 սկսաւ զժանիսն և կրճտել զատա
 մունսն , յօժարեալ ՚ի սպանանել և

յարձակեալ 'ի բեկանել : Քանզի
 ցանկացեալ փափաքէր ըմպել զա-
 րիւն արդար , և ուտել անյագ ըզ-
 մարմինս անարատից . գոչէր մեծա-
 ձայն բարբառով և դողացուցանէր
 առ հասարակ զամենայն տիեզերս
 ահեղ պատգամօքն և սաստիկ սպառ-
 նալեօքն : Հրաման տայր վասն քա-
 հանայից և պաշտօնէից , զի վաղվա-
 զակի զմահ սրոյ ընդ ունիցին . եկե-
 ղեցիք աւերեսցին և սրբութիւնք
 պղծեսցին , սպասք պաշտամանն
 մատնեսցին յաւար , և ամենայն
 կարգ տաճարի Աստուծոյ եղծեալ
 ապականեսցի : Եւ զՇմաւոն գլուխ
 կարգաց , ասէ , վաղ առ իս հասու-
 ցէք , զի զմեր թագաւորութիւնս
 խոտեաց և զկայսերն ընարեաց , զի
 նորա Աստուծոյն երկիրպագանէ և
 զմեր աստուածս առ ոչինչ համարի :
 Եւ Հրեայք եւս թշնամիք որպէս
 սովոր էին սկսան չարախօսել զՇմա-
 ւովնէ և զամենայն քրիստոնէից .
 քանզի սովոր էին յայսպիսում ժա-
 մանակի գտանել չարախօսք , սկը-
 սան ամբաստան լինել և ասել .

Յորժամ դու արքայ, հրովարտակս
 և սլատգամս մեծաւ շքով և սլատ-
 րաստութեամբ առաքես կայսեր,
 առ ոչինչ համարի. իսկ Շմաւոն ե-
 թէ դոյզն բանս առնէ 'ի թղթի և
 առաքէ, յոան յառնէ և երկիրսլա-
 դանէ, և երկու իւրովք ձեռօքն
 առնու զթուղթն և կատարէ զիրան
 վաղվաղակի: Քանզի նմանեալ սուտ
 վկայքն Շմաւոնի՝ անօրէն վկայիցն
 որ վկայեցին զտեառնէ անօրէնու-
 թեամբ, և սպանին զտէրն և խոտե-
 ցան և ցրուեցան ընդ ամենայն եր-
 կիր ըստ անօրէն գործոց և գնա-
 ցից. չարախօսեցին զՇմաւոնէ և ա-
 նարգեցան, և ել ընդ կառափն նո-
 ցա չարախօսութիւնն, բազում հա-
 զարօքն որ անկան յանկարծակի 'ի
 սուր 'ի ժամանակի իբրեւ գնացեալ
 երթային 'ի համբաւ շինուածոյն
 Երուսաղեմի ըստ բանից առն միոյ
 որ խաբեաց զնոսա:

Կապեցին զՇմաւոն եպիսկոպոս
 շղթայիւք և առին գնացին 'ի Սա-
 ղակայ տանել 'ի Խուժաստան՝ հան-
 դերձ երկու ծերովք որ էին երի-

ցունք եկեղեցւոյն իւրոյ երկոտա-
 սանիցն . անուն միումն Աբիհէքղա ,
 և միւսումն Անանիա . և իբրեւ
 ելին 'ի քաղաքէն , առին գնացին
 պահակքն ընդ հրապարակս եկե-
 ղեցւոյն՝ զոր մեծաւ զարդուք զար-
 դարեալ էր : Ազաչել սկսաւ զպա-
 հակսն զի մի տանիցեն ընդ այն .
 քանզի յառաջ քան զսակաւ ինչ
 աւուրս աւերեալ էր մոգուցն և
 հրէիցն . քանզի ածէր զմտաւ թէ
 մի տեսից զաւեր տաճարին և խռո-
 վիցի սիրան և բեկանիցի : Առին գը-
 նացին զնա տագնապաւ զերկայն
 ճանապարհն սակաւ աւուրս , և
 մտին 'ի քաղաք մի որ կոչէր
 քաղաքս : Ապա չոգաւ մոգ մի եկաց
 առաջի արքային և ասէ . Ածին ըզ-
 գլուխ կախարդաց . և հրաման ետ
 ածել առաջի . և իբրեւ եմուտ ոչ
 ետագ երկիր . և ընդ այն եւս առա-
 ւել ցասեաւ արքայ և ասէ . Արդ
 գիտեմ եթէ ստոյգ է ամենայն ինչ
 զոր լուայ զքէն . զիա՞րդ էր զի յառաջ
 իբրեւ գայիր երկիրս պագանէիր , և
 այժմ ոչ պագեր : Ասէ Շմաւոն . Յա-

ուաջ պագանէի երկիր, քանզի ոչ
 չզթայիւք մտանէի առաջի, և ոչ
 թողուլ զճշմարիտն Աստուած կո-
 չէիր՝ որպէս և այսօր: Սկսան մագ-
 քըն աստի և անտի չարախօսել և
 ասել. Եթէ վասն այգորիկ ոչ առ-
 յանձն հարկս տալ, զի՛ ՚ի ձէնջ դի-
 ցապաշտից ասպտամբել կամի, արդ-
 չէ օրէն եթէ կեցցէ: Ասէ Շմաւոն.
 Այն չիցէ շատ, ով պիղծք, զի դուք
 կորեայք և զայսպիսի թագաւո-
 րութիւն կորուսէք յԱստուծոյ,
 այլ և զմեզ եւս կամիք ձերում ա-
 նօրէն ամսարշտութեանդ հարկա-
 տու առնել: Ասէ արքայ. Առ այ-
 ժըմ զհարկացն զսոյց ՚ի բաց թող,
 և զոր ինչ ես քեզ խրատ տամ՝ զայն
 արա վաղվաղակի. երկիր պագ-
 այսօր ընդ իս արեգական աստուա-
 ծոյ, և կեաս դու և ամենայն ժող-
 վուրդ քո: Պատասխանի ետ սուրբն
 Շմաւոն և ասէ. Թէ ես քեզ՝ որ մեծ
 էիր քան զարեգակն և ունիս շունչ
 և իմաստութիւն՝ ոչ պագի երկիր,
 արեգական զիսրդ պագանեմ եր-
 կիր որ անշունչ և անմուռնչ է և ոչ

գիտէ պատուել զքեզ՝ որ պաշտեն
 զնա՝ առաւել քան զիս որ թշնամա-
 նեմս զնա : Եւ զի ասացեր թէ վասն
 քո կեայ ժողովուրդդ, իմ տէր և
 ժողովրդեանս՝ Քրիստոս է որ 'ի
 խաչ ել, և ես ծառայ նորա այր
 փոքր և անարդ . մեռանիմ վասն իմ
 և վասն նորա, և վասն ժողովրդեանս
 ոչ թուլանամ . ոչ իջանել յանար-
 գանս, այլ ելանել 'ի պատիւ փու-
 թացեալ եմ . ոչ սրտարիմ իբրեւ
 զմանուկ, այլ իբրեւ զայր կատա-
 րեալ արժանաւոր արդեամբք ըզ-
 դործն ցուցանեմ . ոչ անսամ վնա-
 սակար խրատուդ, զի ես քաջ իմա-
 նամ քան զքեզ : Ասէ արքայ . Ե-
 թէ 'ի կենդանի Աստուած խոստո-
 վանէիր՝ գոյ քեզ տալ պատասխա-
 նի . թող թէ 'ի խաչելեալն Աս-
 տուած խոստովանիս և հաւատաս
 որպէս ասեսդ . անսա ինձ արդ և
 պագ երկիր արեգական, որոյ կեն-
 դանի ճառագայթիւքն կեան ամե-
 նայն արարածք, և գտանես պա-
 տիւս և պարգեւս մեծամեծս 'ի
 մէնջ, և ճոխ և իշխանս արարից ըզ-

քեզ ամենայն թագաւորութեանս
 իմում: Շմաւոն ասէ. Եթէ Յիսուս
 տէրն արեգական և արարիչն ամե-
 նայնի իբրեւ չարչարեցաւ 'ի ձեռաց
 թշնամեացն, արեգակն քանզի նո-
 րա արարած է՝ եմուտ 'ի սուգ և 'ի
 չարչարանս, իբրեւ զծառայ 'ի վը-
 կայ տեառն իւրոյ. և յետ երիւ ա-
 ւուր յարեաւ 'ի մեռելոց և վերա-
 ցաւ փառօք յերկինս և նստաւ ընդ
 աջմէ Հօր: Եւ վասն սլարգեւացն և
 սլատուոյ որով կամեցար սլատուել
 զիս, և վասն իշխանութեան և մե-
 ծութեան զոր խոստացար ինձ, ա-
 սացից. ահա սլատիւ և մեծութիւն
 առաւել քան զքոյդ սլատրաստեալ
 կայ ինձ առաջի և սլարգեւք և բա-
 րի. զորոյ և ոչ զլուրն անգամ
 լուեալ է քո, որ հանդերձեալ և
 համբարեալ է ինձ 'ի ճանապարհին
 յոր երթամ: Արքայ ասէ. Ոչ է
 այդ իմաստութիւն կալ 'ի միտս յա-
 մառութեան, կատարել զկամսդ,
 և կորուսցին բազումք. խնայեա 'ի
 քո մահն և 'ի հազարաց անձինս՝
 զոր կորուսանելոց եմ վասն քո.

արդեւ զիս 'ի քո արենէդ և յարենէ
 բիւրուցդ՝ զոր եդեալ եմ 'ի մտի սա-
 տակել: Շմաւոն ասէ . Եթէ արիւն
 արդար եդեալ ես 'ի մտի հեղուլ
 որսկս ասացեր, դու գիտես, և դու
 տալոց ես զվրէժ արեանցն, յոր-
 ժամ տայցես տոկոսիս վասն ամե-
 նայնի զոր գործելոց իցես: Եւ զայս
 գիտեմ զի եթէ նոքա մահու թա-
 գաւորեն, և դու նոցա մահու մե-
 ռանիցիս . բայց ես զիմ կեանս որ
 Քրիստոս է՝ ընդ նոցա մահուն ոչ
 կարեմ փոխանակել . և 'ի վերայ
 այսր կենաց որ յաշխարհի աստ
 կեամ՝ իշխանութիւն ունիս, բարձ
 յինէն զսոսա վաղվաղակի որով և
 կամիս մահուամբ: Արքայ ասէ . Ե-
 թէ դու առ հստարտութեանդ՝ զոր
 ամենեցունցդ յայտ առնել կամիս՝
 ոչ խնայեսցես յոգիսդ, սակայն ես
 զուսմնակիցս քո զարհուրեցուցա-
 նեմ դառն մահու զոր ածեմ 'ի վե-
 րայ քո, և առնեն զկամս իմ 'ի հար-
 կէ և ապրին: Շմաւոն ասէ . Այդ մի
 լիցին թէ առ քեզ կեցցեն և յԱս-
 տուծոյ մեռանիցին . բայց դու տես

զնոցա հանդէսն սայրասուր սրովն ,
 և անդ տեսանիցես զազնուական
 կամս նոցա , զի առաւել բուռն և
 սաստիկ են քան զքո կամսդ չարու-
 թեան . քանզի իւրաքանչիւր ոք 'ի
 նոցանէ զճշմարտութիւնն զլերեանց
 անձանց հաստատուն ունին և չեն
 ինչ սասանելոց : Եւ զայս գիտասջիր
 արքայ , զի ընդ քո անուանեալ և ընդ
 անցաւոր թագաւորիդ՝ զմեծ ա-
 նունն որ կայ 'ի վերայ մեր՝ ոչ կարեմք
 փոխանակել , այս ինքն է Յիսուսի
 Քրիստոսի տեառն մերոյ : Արքայ
 ասէ . Եղծանեմ ապականեմ զգեղ
 ցանկալի և յարիւն յասլաժոյժ թա-
 թաւեմ զհասակդ գեղեցիկ հուս
 ընդ հուս կարճ 'ի կարճոյ վաղվա-
 ղեան ժամանակի , եթէ ոչ արաս-
 ցես ինձ պատիւ առաջի իշխանացս
 իմոց պատուականաց և պագանիցես
 երկիր ինձ և արեգական աստու-
 ծոյն արեւելից : Շմաւոն ասէ . Ո՛ւր
 է զի աստուած է արեգակն , զի ահա
 քեզ որ մարդդ ես և նմա՝ հասարակ
 ետուր զերկրպագութիւն . և զայս
 գիտասջիր եթէ դու մեծ ես քան

զնա եթէ կամէիր իմանալ . և զի ա-
սացեր եթէ զգեղ ցանկալի ապա-
կանեմ , գոյ մեր կենարար որ նորո-
գէ միւսանդամ մեծասքանչ փառօք
զմեզ 'ի մեռելոց , որ յոչնչէ 'ի չը-
գոյէն արար զմեզ և հաստատեաց :

Ե . Յայնժամ հրաման ետ ար-
քայ կապել զՇմաւոն մինչեւ ցառա-
ւօսն . զի այսպէս իմացաւ եթէ 'ի
միտս ինչ ուսանիցի վաղիւն որ առ-
նիցէ զհրամանս նորա : Եւ մինչդեռ
ձգէին հանէին զնա արտաքոյ քան
զհրապարակն արքունի , նստէր անդ
ներքինի մի մեծ դայեակ որդւոյ
արքայի . որոյ անուն աշտիճանին
յորում կայր կոչէր Արզբէդ 5 ,
պատուական և մեծարու էր առաջի
թագաւորութեանն , անուն Գոշ-
թազդ որ թարգմանեալ կոչի ար-
քայազատ . քրիստոնեայ լեալ էր
և 'ի հալածանս նեղեալ բռնի արե-
գական երկիր պագանել . և իբրեւ
ետես նա զՇմաւոն յոտն եկաց և
երկիր եպագ . նա ոչ ինչ հայեցաւ
ընդ նա , այլ դարձոյց 'ի նմանէ զե-

րեսս իբրեւ ցասմամբ : Եւ սկսաւ
 զղջանալ յողոց հանել լալէ ասել .
 Ձի թէ Շմաւոն որ սիրելի և բա-
 րեկամ էր իմ այնչափ ցասուցեալ
 է ինձ , իսկ Աստուած որում ստե-
 ցին՝ ո՞րչափ ինչ բարկացեալ իցէ :
 Յարեաւ վաղվաղակի և դնաց ՚ի
 տուն , և մերկացաւ զգետտան ազնիւս
 և զգեցաւ թուխ հանդերձ սգոյ . և
 եկն նստաւ անդէն ՚ի տեղւոջն ուր
 նստէրն . իսկ որ ելանէին և մտա-
 նէին՝ զարմանային ընդ օտարոսի
 իրան զոր տեսանէին : Հասին իբքն
 յարքայ . յլեաց առ նա պատգամ
 և ասէ . Ձի՛նչ է այդ փոխելու-
 թիւնդ , որ ես կենդանի եմ և թագ
 ՚ի գլուխս հաստատուն կայ , և դու
 սուղ առեալ և ՚ի խոր խոցեալ նըս-
 տիս . կին և որդիք քո չիք թէ մե-
 ռան , և վասն այնր ունիցիս սուգ
 յանձին : Նա պատասխանի ետ և
 ասէ . Մահապարտ եմ , հրաման
 տուր սպանանել զիս : Արքայ իբ-
 րեւ լուաւ զբանն զարմացաւ , և ետ
 վաղվաղակի ածել զառաջեաւ զի ՚ի
 նորուն բերանոյ լուիցէ զի՛նչ են

պատճառք իրացն : Իբրեւ տարան
 'ի ներքս ասէ արքայ . Դե՛ւ հարաւ
 'ի քեզ , զի զայդ եւս առնես թա-
 գաւորութեանս իմոյ : Գոչթագդ
 ասէ . Դեւ չիք յիս , այլ իմաստու-
 թեամբ և հանճարով ծերոյ վա-
 ռեալ եմ : Ասէ արքայ . Եւ ըզ-
 թուխդ էր զգեցեալ ես իբրեւ ըզ-
 դիւահար , և առ իս յղէիր թէ մա-
 հապարտ եմ : Գոչթագդ ասէ .
 Վասն այդորիկ արարի զայս , զի ոչ
 առ Աստուած արդար գտայ և ոչ
 առ քեզ . Աստուծոյ ստեցի և թո-
 ղի զճշմարտութիւն նորա , և զքո
 կամսդ կատարեցի և զքեզ խաբեցի .
 զի 'ի վերին երեսս պագի երկիր
 արեգական և ոչ սրտի մտօք : Իբրեւ
 լուաւ արքայ զբանն՝ լի եղեւ ցաս-
 մամբ և ասէ . Այդ ամենայն սուգ ,
 ո՛վ ծեր անմիտ , վասն այնց բանից
 էր . արդ ես արարից քեզ սուգ և
 լալիս վաղվաղակի , եթէ 'ի նոյն միտս
 ամպարչտութեան հաստատեալ
 կացցես : Գոչթագդ ասէ . Երդուայ
 և հաստատեցի յԱստուած որ ա-
 րար զերկին և զերկիր , թէ աւելի

քան զայն որչափ արարի զկամս քո՝
 այլ եւս ոչ եմ ինչ առնելոց . զի
 քրիստոնեայ եմ ես և զճշմարիտն
 Աստուած՝ ընդ քեզ որ մարդ ես
 խաբեալ՝ ոչ կարեմ փոխանակել :
 Արքայ ասէ . Չծերուծիւնդ և ըզ-
 վաստակսդ որ արդարուծեամք
 վաստակեցեր հօրն իմում և ինձ
 խորհիմ , և վասն այնորիկ ներելով
 յօժարեցուցանեմ , զի մի կացցես
 'ի նոյն միտս կախարդացն , և կորի-
 ցես ըստ նոցունն օրինակի 'ի կենդա-
 նեաց : Գոչթազդ ասէ . Թէ հաւա-
 տաս արքայ և ստոյգ լինիցի քեզ ,
 զի ոչ դու և ոչ իշխանքդ որ նրա-
 տին առաջի քո՝ այլ ոչ եւս կարեն
 զբարի խորհուրդսն որ անկան 'ի
 միտս իմ՝ շրջել , եթէ թողից զարա-
 ըիչն իմ և արարածոց երկիր պա-
 գից : Արքայ ասէ . Այ մահապարտ ,
 և արարած կոչես զարեգակն , և մեք
 արարածոյ ստիպեմք զքեզ երկիր-
 պագանել : Գոչթազդ ասէ . Երա-
 նի՛ թէ կենդանի և շնչաւոր ինչ
 արարածոց տայիր երկիրպագանել ,
 և ոչ անշունչ և անմուռնչ արարա-

ծոյ՝ որ հաստատեալ են 'ի սպաս
 պաշտաման մարդկան : Յայնժամ
 հրաման ետ արքայ հատանել ըզ-
 գլուխն . և մինչդեռ ընթացուցա-
 նէին 'ի տեղին ուր զորոգայթն մա-
 հու կազմեալ էր ; ասէ . Վացէք
 վայր մի , բանս ինչ ունիմ յղել առ
 արքայ : Չտեղի առին , քանզի կար-
 ծիս ինչ կարծեցին սնտախ վասն նո-
 րա . կոչեաց զներքինիսն , յղեաց
 առ արքայ և ասէ . Արքայ ինքնին
 գիտէ զի միամիտ և հաւատարիմ
 լեալեմ յամենայն խորհուրդս ձեր ,
 և արդարութեամբ և ստուգու-
 թեամբ գնացեալ եմ ընդ քեզ և
 ընդ հօր քում , որպէս դու խսկ վը-
 կայեցեր . արդ զայս ինչ զոր խըն-
 դրեմ 'ի քէն արա . հրամայեսցես
 հրապարակօք քարոզ կարգալ թէ
 Գոչթազդ ոչ էթէ զխորհուրդ ինչ
 արքունի 'ի վեր եհան , և ոչ թէ
 վասն այլ ինչ յանցանաց մեռանի ,
 այլ վասն քրիստոնէութեան , զի ոչ
 ուրացաւ յԱստուծոյն իւրմէ : Քան-
 զի խորհեցաւ խորհուրդ քաջ առա-
 քինին , թէ զինէն համբաւ ելեալ

է թէ Գոշթաղդ ուրացաւ, և գիտեմ եթէ բազումք գայթակղին վասն իմ. և արդ եթէ այսպէս մեռանիմ լուռ, ոչ ոք գիտէ եթէ վասն էր մեռանիմ. այլ հնարեցայց զի գիտասցեն և քաջալերեսցին. և զայս օգուտ թողից յետ իմ, և լուիցեն ամենայն քրիստոնեայք թէ վասն Քրիստոսի մեռանիմ և զօրասցին: Այս խորհուրդ բարի և ազնուական յիմաստուն ծերոյն յօգուտ հասարակաց շնորհեցաւ. այս փող պատրաստութեան ՚ի վարժ և ՚ի հմուտ նահատակէն՝ ՚ի շահ եկեղեցւոյ բարբառեցաւ. զի լուիցեն և եղիցին պատրաստականք ամենայն նահատակք արութեամբ ՚ի պատերազմ: Հրաման ետ արքայ ելանել կարդալ քարոզ, որպէս և ասացն Գոշթաղդ. Մանաւանդ ասէ, յորժամ լսեն բազումք զանգիտեն ՚ի մահուանէ և թուլանան ՚ի մտաց յորում հաստատեալ կան: Եւ զայն ոչ իմացաւ անմիտն, թէ նա աղի ձայն արար խաչինն զի դռոյթ տայցեն և դրդեսցին զկնի սպանա.

նելոյն, որ արկ զքաղցր բարբառն և
հրաւիրեաց յաղն ճշմարիտ: Սպա-
նաւ ծերն պատուական քաջ ա-
նուամբ վասն Յիսուսի, յերեքտա-
սաներորդունն յարեգ ամսեան 'ի
հինգշաբաթուոյ մեծի շաբաթունն 'ի
զատկի աղհացս:

Զ. Ո՛վ Շմաւոն որսորդ որ որ-
սացաւ զաստուածային որսն 'ի մա-
հուն իւրում և 'ի կեանս: Յայն-
ժամ տուան աւետիք Շմաւոնի 'ի
բանդն վասն իրացն որ եղէն. զար-
մացաւ և ուրախ եղէւ և սկսաւ ա-
սել. Մեծ է սէր քո Քրիստոս.
Կարեւոր է գուժ քո Աստուած
մեր, փառաւորեալ է զօրութիւնն
քո Յիսուս, և առաւելեալ է իշ-
խանութիւնն քո փրկիչ մեր. զի ըզ-
մեռեալս կեցուցանես, զմեղաւորս
արդարացուցանես, և զանյոյսս 'ի
յոյս ածես. զի զնա որ յետինն
համարիւր՝ առաջին արարեր ըստ
կամաց իմոց. օտարն ընտանի եղէւ,
հեռացեալն 'ի ճշմարտութենէն ե-
ղէւ մերձաւոր հաւատոցս, ելեալն

'ի խաւարն՝ եղեւ արժանի բաղմա-
 կանի հարսանեացն . ընկեցեալն իւ-
 րովք արտաքս՝ եկն եմուա 'ի ներքս
 խոստովանութեամբ : Ես ասէի թէ
 ես կանխեցից , և զայն ոչ գիտէի
 թէ նա յառաջէ քան զիս . ես աս-
 սէի թէ ես վաղվաղ հասից , և զայն
 ոչ ածէի զմտաւ թէ անցցէ ընդ իս .
 խրամատեաց զահագին սլարիսսն
 մահու և ուրախ արար զիս . երեւե-
 ցաւ նովաւ ճանապարհն կենաց և
 ցնծացայ , եղեւ առաջնորդ ոտից
 իմոց ընդ նեղ ճանապարհն , և ուղ-
 ղեաց եհան զոտս ընդ նուրք շա-
 շիղն : Արդ զն՛ կայցեմ կամ ո՛ւմ
 անսայցեմ . բարբառ արար վաղվա-
 ղակի թէ արի՛ կաց . աղդ ետ , թէ
 արի՛ եկ հասիր՝ քեզ մնամ . ոչ ամա-
 ջեն միւսանգամ երեսք իմ՝ 'ի քէն .
 եկ մուա ուրախութեամբ 'ի տունս
 զոր կազմեցի , և 'ի հանգիստս զոր
 սլատրաստեցի , և ուրախ լիցուք 'ի
 միասին , որպէս լինէաք ուրախ յան-
 ցաւորիս՝ նոյնպէս և 'ի յաւիտենա-
 կանս : Արդ յինէն է արգել , և ես
 զեղծիմ թէ յամեմ : Ե՛րբ իցէ զի տե-

սից զժամն յորժամ գայցեն հասանիցեն և տանիցեն առ մահ տագնապաւ, զի երթայց գաղարեցից 'ի վշտացս և 'ի փորձութեանցս՝ որ շուրջ պատեալ պաշարեալ են զմեւք:

Յարեաւ եկաց յաղօթս և ասէր այսպէս. Տուր ինձ սէր զպսակս զայս, դու ինքնին գիտես զի ես ինձէն խնդրեցի, զի ամենայն մտօք և ոգւով և կենօք սիրեցի զքեզ, զի տեսից զքեզ և ուրախ եղէց և հանգեայց. և այլ մի եւս կեցից յաշխարհիս, և տեսանիցեմ զչարչարանս ժողովրդեանս և զաւեր եկեղեցեաց քոց, զկործանումն սեղանոյն, զնեղութիւն սուրբ ուխտին, զվհատութիւն վհատելոցն, զզանգիտանս դարձելոցն 'ի ճշմարտութենէն, և զայլոց բազմաց որ վերին երեսօք սիրէին զիս, և իբրեւ հալսածանքն եղեն՝ եղեն ատելիք և թրշնամիք, մանաւանդ խաչահանուկն այսպանողք որ մեծաբանեն 'ի վերայ ժողովրդեանս մերոյ: Այլ ես որ կոչեցայս 'ի սմին՝ հաստատուն կացից, և յոր հրաւիրեցայս՝ զնոյն և

կատարեցից արդեամբք • և եղէց
 օրինակ ամենայն ժողովրդեան քում
 որ են յարեւելս • ես 'ի վերոյ բազ-
 մէի , և նախ պարտիմ մեռանել ,
 տաց զանձն իմ 'ի սպանդ առաջի
 նոցա և առից ընդ նոսա զկեանս
 իմ ուր ոչ հոգք է և ոչ ծուփք , ոչ
 տրամուծիւնք , և ոչ յոյզք խորհր-
 դոց • ոչ որ նեղէ և ոչ որ նեղի , ոչ
 որ զրկէ և ոչ զրկի , ոչ որ խստացու-
 ցանէ և ոչ որ խստանայ , ոչ սպառ-
 նալիք և ոչ սլատուհասք թագաւո-
 րաց , ոչ որ կոչէ և երկեցուցանէ , և
 ոչ որ տագնապէ և զարհուրեցու-
 ցանէ : Լուծուծիւն սրտիս քեւ
 զօրասցի , ճանապարհդ ամենայնի •
 վաստակ անդամոցս քեւ հանգիցէ ,
 օժեալդ • իւղ մեր ուրախարար ,
 վիշաք սրտիս քեւ մոռասցին • բա-
 ժակ փրկութեան մերոյ , վտակք
 արտասուաց քեւ արդեւցին , մխի-
 թարութիւն ցնծութեան մերոյ :

Իսկ երկու եւս ծերքն որք էին
 կապեալք ընդ նմա , զարմանային
 ընդ աղօթսն և ընդ տարածել ձե-
 ուացն ընդ երկինս • մանաւանդ իբ-

րեւ տեսանէին թէ երփն երփն հարկանի յերեսաց նորա իբրեւ զվարդի և զծաղկաց 'ի ժամանակս դարնայնւոյն : Եւ 'ի ժամանակի իբրեւ չորեքտասաներորդ չարչարանաց Փրկչին մերոյ լուսանայր, ոչ յաղթեաց նմա քուն իրօք պատիր զբաղանօք, և ոչ հոգք խորհրդոց իրօք խափանիչ դատարկութեամբք . այլ զայս եւեթ աղօթէր, եթէ Արժանաւորեա զիս տէր յաւուրս քում և 'ի ժամու չարչարանացն քոց ընկալայց և ես զբաժակն՝ որում ցանկացեալն եմ. զի պատմեսցեն տիեզերք ազգաց թէ յաւուր չարչարանաց տեառն սպանաւ . և ուրախ եմ զի ուսուսցեն հարք որդւոց, թէ Շմաւոնի լսելի եղեն աղօթք, և ըստ օրինակի Աստուծոյն իւրոյ 'ի չորեքտասաներորդում ուրբաթուն պատարագեցաւ :

Իսկ իբրեւ եղեն երեք ժամք աւուրն, հրաման ել վասն նորա ստիպով և առեալ տանէին տագնապաւ . և իբրեւ եմուտ առաջի արքայի ոչ եպագ երկիր . ասէ արքայ .

Յոր ինչ խորհուրդ ագար, ո՞վ ա-
 պրատամբ, մնա՞լ առ մեզ բարեկա-
 մութեամբ թէ իջանել 'ի դժոխս
 թշնամութեամբ: Ասէ ցնա սուր-
 բըն. Ես 'ի բարի և յօգտակար խոր-
 հուրդս ագայ, զի զթշնամութիւն
 քո լաւ համարիմ քան զբարեկա-
 մութիւնն: Արքայ ասէ. Մի անգամ
 պագ երկիր արեգական և այլ ոչ
 ոք ստիպէ զքեզ, և ապրիս յայն-
 ցանէ որք խնդրեն սպանանել ըզ-
 քեզ: Ասէ Շմաւոն. Մի արասցէ
 Աստուած եթէ ելցէ այդ համբաւ
 ընդ տիեզերս և պատմեսցի ընդ աշ-
 խարհս ամենայն, և մի ուրախ լիցին
 թշնամիքն արդարութեան և մի ցըն-
 ծասցեն ատելիքն մեր տարապար-
 տուց և ասիցեն, թէ Շմաւոն մուշ-
 րեցաւ յԱստուծոյ և եպագ երկիր
 ոչնչի վասն ահի սպանման: Արքայ
 ասէ. Գիտասջիր Շմաւոն զի սի-
 բեմ զքեզ, վասն այնորիկ կամեցայ
 երկայնամիտ լինել և տալ խրատ, և
 ոչ կամեցար լսել, արդ դու գիտես:
 Շմաւոն ասէ. Աւելի օտարոտի հա-
 մարիմ զայդ ամենայն բանս ար-

քայի . այլ արձակեա զիս վաղվա-
 ղակի զի ժամ է ճաշոյ , և փուլթա
 առաքել . զի սեղան կազմեալ է ինձ
 և պսակ յօրինեալ : Եւ մինչ կայր
 'ի միջի ցանկալի տեսլեամբք և գե-
 ղեցիկ կերպարանօք , ասէ արքայ
 ցթագաւորսն և ցիշխանսն որ նըս-
 տէին առաջի . Բազում ազգս այլ-
 ազգիս տեսեալ է իմ և բազում եր-
 կիր կոխեալ աստ 'ի մերում աշխար-
 հիս , այդպիսի գեղ ազնիւ և հասակ
 գեղեցիկ իբր զայդ չիք իմ տեսեալ .
 և տեսէք զիարդ ոչ խնայեաց յանձ-
 նրդ՝ վասն տարապարտ սպանու-
 թեանն զոր ունի : Պատասխանի ե-
 տուն ամենեքեան և ասեն . Արքայ
 քաջ , մի հայիր ընդ գեղ մարմնոյն ,
 այլ որչափ զոգիս մարդկան կորու-
 սանէ և մոլորեցուցանէ յուամանէս
 մերմէ : Յայնժամ ել հրաման զի
 սպանցեն զնա սրով , և ելին իշ-
 խանքն սպանանել զնա :

Է . Անդէն 'ի նմին քաղաքի
 կային 'ի կապանս հարեւր այր .
 կէսքն եպիսկոպոսունք էին այլոց

վայրաց , և կէսքն երկցունք , կէսքն
 սարկաւագունք , և կէսքն ուխտա-
 ւորք . հասին սպանանել զնոսա :
 Եւ մոգսէտ մի հրամանաւ արքայի
 հարցանել և ասէ . Թէ երկիր սա-
 գանէք արեգական՝ կեայք և ապրիք
 'ի մահունէ : Պատասխանի ետուն
 ամենեքեան մեծաձայն և ասէն .
 Փոքր համարիմք զմահդ զոր սա-
 նանէք ըստ կշռոյ հաւատոցն զոր
 ունիմք առ Աստուած . և առ ոչինչ
 զսպանումնդ ըստ համեմատութեան
 սիրոյն զոր ունիմք առ Քրիստոս .
 և չէ բաւական սայրասուր սուսերն
 հատանել զմեզ 'ի յուսոյ յարու-
 թեան կենացն . ոչ արեգական եր-
 կիր սագանեմք և ոչ մնասակար
 խրատուդ անսամք , արա վաղվաղա-
 կի զոր ինչ ունիս հրաման , ո՛վ թըշ-
 նամի և ատելի ժողովրդեանս Աս-
 տուծոյ : Հրաման ետ զի զամենայն
 սուրբսն յառաջ սպանցեն քան ըզ-
 Ղմաւոն , զի թերեւս յորժամ տե-
 սանիցէ զչարաշուք մահանոցա՝ զան-
 գիտիցէ և արասցէ զկամս թագա-
 ւորին : Իբրեւ ածին զնա 'ի փառա-

ւորեալ գունդն վկայիցն և սկսան
 կոտորել, կայր սուրբն Շմաւոն 'ի
 կողմանէ վկայիցն քաջալերէր զնո-
 սա և ասէր այսպէս. Զօրացարուք
 եղբարք յԱստուած և մի երկնչիք,
 զի նորոգումն ձեր ընդ ձեզ թաղի.
 տէր յարուցանէ զձեզ 'ի ժամ փո-
 ղոյն գոչելոյ, և յարութիւնն ձեր
 ընդ ձեզ ննջեսցէ. որ կենդանա-
 ցուցանէ զձեզ 'ի գոչել շեփորային,
 այոխնքն 'ի գոչել տեառնագալուստ
 փողոյն: Սպանաւ տէրն և կենդանի
 է, և դուք սպանանիք և ըստ նմին
 օրինակի լինելոց էք կենդանիք առ
 նմա: Յիշեցէք զբանն զոր ասաց.
 Մի երկնչիք յայնցանէ որ սալա-
 նանեն զմարմին և զոգի ոչ կարեն
 սպանանել, և որ կորուսանէ զանձն
 իւր վասն իմ՝ գտցէ զնա 'ի կեանան
 յաւիտենից: Եւ այսու յայտ առ-
 նի ճշմարտութիւնն, յորժամ դի-
 ցէ ոք զանձն փոխանակ սիրելոյ
 իւրոյ. և այժմ դուք դիք իբրեւ ըզ-
 կենդանիք ճշմարիտս, և առնլոց էք
 զհատուցումն իբրեւ զբարեկամս:
 Հայեցարուք ընդ առաքեալն որ ա-

սէր, թէ Յիշեա զՅիսուս Քրիս-
 տոս, որ յարեաւն 'ի մեռելոց. զի
 թէ մեռանիմք ընդ նմա՝ ընդ նմին և
 կեցցուք, և եթէ համբերեմք ընդ
 նմին և թագաւորեմք. և եթէ մէք
 կենդանիքս 'ի մահ մատնիմք վասն
 Յիսուսի, նոյնպէս և կեանքն Յի-
 սուսի յայտնի լինիցի 'ի մահկանա-
 ցու մարմինս մեր: Եւ որպէս այժմ՝
 երեւի, մահ 'ի մեզ զօրանայ և
 կեանք 'ի նոսա. արդ գիտասջիք սի-
 րելիք, զի մահս մեր այս 'ի կեանսն
 յաւիտենից նորոգելոց է, և կեանքս
 այս յաւիտենական մահուն մե-
 ռանելոց են: Քանզի որ զէն Աս-
 տուած ուրանայ, ինքն լինելոց է
 չէ. և մէք թէպէտ և առ ժամանակ
 մի ճգնիմք, այլ ժառանգելոց եմք
 զառաւել փառսն և զպատիւն մըշ-
 տընջենական. և եթէ արտաքին
 մարդս մեր ապականի, այլ ներքինն
 եւս քան զեւս նորոգի. և որ յարոյց
 զտէր մեր Յիսուս 'ի մեռելոց, և
 զձեզ ընդ նմին յարուսցէ յարքայ-
 ութեանն իւրում. քանզի մինչ
 յաշխարհիս էաք՝ ըստ ակն էաք 'ի

տեառնէ . այժմ՝ իբրեւ ելանեմք
 յաշխարհէ՝ ընդ տեառն լինիմք փա-
 ոօք : Ի մէնջ սէր և 'ի նմանէ հա-
 տուցումն . 'ի մէնջ գուժ և 'ի նմա-
 նէ պարգեւք . 'ի մէնջ վաստակ և 'ի
 նմանէ վարձք . 'ի մէնջ չարչարանք
 և 'ի նմանէ նորոգումն . 'ի մէնջ ա-
 ըիւն և 'ի նմանէ արքայուժիւն ,
 ուր հանգուցանէ և ուրախ առնէ .
 բազմեցուցանէ և զուարճացուցանէ
 քաղցրաձայն բարբառովն , թէ ով
 ծառայք բարիք և հաւատարիմք
 մտէք յարքայուժիւն տեառն ձերոյ ,
 որ յարդեցէք հասէք 'ի մեծաշահ
 շահս զքանքարսն . առէք ձեզ տասն
 քաղաք 'ի ժառանգուժիւն :

Եւ իբրեւ անկան ամենայն առա-
 քինիքն 'ի սուր սուսերին , մատու-
 ցեալ Երրորդութեանն զերրորդ
 եւս թիւն , զմահն Շմաւոնի և զեր-
 կուս ծերոցն . արդ 'ի ծերոցն զմին
 մինչդեռ մերկացուցանէին , գողալ
 սկսաւ մարմնովն այլ ոչ եթէ մտօք .
 այր մի աւագ՝ անուն Պուսակ որոյ
 աշախճան իւր Վոռգպետ կոչէր ,
 որ թարգմանի գլուխ արուեստա-

գիտաց արքունի , այն ինչ ընդ այն
 աւուրս առեալ էր պատիւ յարքու-
 նուստ , կայր անդ և միտ դնէր . և
 ասէ ցծերն . Մի երկնչիւր Անանիա և
 մի զանգիտեր , խից վայր մի զաչսդ ,
 և այժմ տեսանես զլոյսն Քրիստոս :
 Եւ անդէն վաղվաղակի կալան զայրն
 և ածին առ արքայ , և սկսան չարա-
 խօսել վասն բանիցն զոր լուան : Ա-
 սէ ցնա արքայ . Այ մահասպարտ ,
 ոչ պատիւ ետու քեզ և գործ արա-
 ըի , ընդէր արհամարհեցեր զհրա-
 մանն և մնացեր աստէն տեսանել
 զմահ դատարկացն որ մեռանին :
 Ասէ այրն . Ամենայն գործք իմ իբ-
 րեւ զայն լիցի դատարկութիւն շա-
 հաւոր , և կեանք իմ՝ ընդ մահու-
 նոցա փոխանակեսցի . զպատիւն զոր
 ետուր ինձ ուրանամ , զի ամենեւին
 լի արումութեամբ է . զմահն զոր ե-
 տուր նոցա՝ յանձն առնում , զի ա-
 մենեւին լի ուրախութեամբ է : Ա-
 սէ արքայ . Եւ արդ մահ խնդրե՞ս
 փոխանակ պատուիդ զոր առեր ,
 ո՛վ խելայեղ : Ասէ առաքինին . Ես
 քրիստոնեսայ եմ և յԱստուած նո-

ցա յուսացեալ եմ, և վասն այնորիկ սիրեցի զմահ նոցա, անարգեմ զպատիւ քո: Իսկ արքայ մեծաւ ցամամբ հրաման ետ և ասէ. եթէ Չդամի իբրեւ զայլսն սպանանէք, այլ փոխանակ զի անարգեաց զպատիւն զոր ետու և խօսեցաւ ընդ իս որպէս ընդ ընկերի, զլեզու դորա ընդ ծոծրակն հանէք, զի ամենեքեան որ տեսանիցեն զգա՝ զահի հարկանիցին: Եւ արարին այնպէս որպէս հրաման ետ. կտրեցին զլեզուն անդէն ՚ի նմին ժամու և սպանին զնա: Էր նորա դուստր մի հաւատաւոր, չոգան չարախօս եղեն զնմանէ թէ քրիատոնեայ է, առաքեցին և ետուն ասել ՚ի դուռն արքունի. սպանաւ և նա վասն յուսոյն Քրիստոսի:

Ը. Յամի երեսներորդի և երկրորդի Շապհոյ արքայի, յաւուր յայնմիկ ել հրաման անողորմ. և մերկացաւ սուրն ՚ի կոտորել զամենայն որ ասիցէ թէ քրիստոնեայ եմ: Աշխատեցան սրիչք սրոյն և լքան պարտասեցան բազուկք սպա-

նողացն , և ճշմարտութիւնն ոչ աշխատեցաւ , և ստուգութիւնն ոչ թուլացաւ . սակայն որպէս խորհեցաւ նա ոչ եղեւ , և որպէս զմտաւն ած՝ ոչ կատարեցաւ . նմա այսպէս թուեցաւ թէ հարեւր արամբն զոր սպանանիցէ՝ առնիցէ կատարումն արեանն : Մեռան հազարք հազարաց և դեռ սկիզբն էր . զի յուրբաթէ չորեքտասաներորդին՝ ՚ի վեց ժամէ՝ յորմէ հետէ ել հրամանն , մինչեւ ցմիւս կիւրակէ երկրորդ շաբաթու պենտակոստէին՝ որ լինին աւուրք տասն՝ ոչ դադարեցաւ սուրն ՚ի գործոյ :

Թ . Ո՛վ սրատուական տօն մեր , որ արժանի եղեւ խառնիլ ՚ի տօնն մեծ , ուր ուրախ եղեն ՚ի նմա փեսայք մկրտեալք երկրորդ մկրտութեամբ , այսինքն արեամբ պարանոցաց . և այսուհետեւ ոչ երկնչին ՚ի ներկուածոց մեղաց : Նովաւ ցրնծան սգաւորք որ մտանէին ՚ի սուգ ՚ի սրահս քառասներորդացն , զի երթեալ վայելեն զանսպառ ժա

մանակս յուրախարար քաղմական-
 սրն . նովաւ քահանայք լուացան
 ջրով իւրեանց անձանց , և ոչ եւս
 լինին կարօտ ապաշխարութեան ար-
 տասուաց . նովաւ աշխատեալք և
 մտայոյզք լռեցին , և այլ ոչ եւս
 խռովին և պղտորին 'ի հոգս և 'ի
 ծուփս աշխարհիս . նովաւ ազատք
 դագարեցին յոնչից համարոց և 'ի
 տանէ և 'ի կենաց զբօսանաց . նո-
 վաւ ազատ կանայք ապրեցան 'ի
 պէսպէս նկարագործ անօթոց և
 առ 'ի վաւարտան 6 ստէպ ստէպ
 թօթափելոյ : Նովաւ ծառայք նրն-
 ջեցին և հանգեան , և չիք ոք որ
 զարթուցանէ 'ի սպաս և 'ի գործ
 տերանց . նովաւ աղախնայք բուժե-
 ցան և մոռացան զահ և զերկեւղ
 տիկնաց . նովաւ ճգնեալք մխիթա-
 րեցան , զի ոչ եւս , ածեն զմտաւ ըզ-
 ցաւս և զչարչարանս : Եւ արդ թէ-
 պէտ և մեր մահն յարութեամբ նո-
 րոգի , այլ վարձք և հատուցումն
 սպանողացն՝ մահ և կորուստ լիցի .
 սատակեցին 'ի չարչարանս , փո-
 խանակ զի յանխնայ հեղին զարիւնն

մեր : Սուրբ անօրինացն որով կոտորեցին՝ մտցեն 'ի սիրտս նոցա , և աղեղունք նոցա խորտակեսցին 'ի բազուկս իւրեանց . ամաչեսցեն և մատնեսցին 'ի սլարտութիւն , յորժամ լիցի յաղթութիւն սպանման մերոյ , և յարութիւն և նորոգումն մահուց երանելեացն : Մեզ պարծանք և աւուրն , և նոցա կորանք և նախատինք . մեզ փառք և պատիւ , նոցա ամօթ և անարգանք . զի 'ի Քրիստոս յուսացաք , և 'ի քեզ Յիսուս՝ քաջալերեցաք :

Գային յամենայն կողմանց 'ի համբաւ մարտիւրոսութեան , և փութային ճեպէին առնուլ զպարգեւս կենացն , և մատնէին իբրեւ զգառինս 'ի ձեռս խոհակերաց : Եւ մոգպետք որ գային ուստեք ուստեք՝ շղթայիւք ածէին զքրիստոնեայսն 'ի համբաւ կոտորածին որ ել ընդ աշխարհն ամենայն . և որչափ սուրն յագէր , նոքա եւս քան զեւս քաղցնուին մահուն . և այնչափ ստիպով կոտորէին՝ մինչ ոչ գիտէին ո՛վ իցէ որ սպանանէինն .

բայց այնչափ միայն զի հարցանէին
 վասն էր է մահն : Մինչ զի ներքինի
 մի սիրելի արքայի սպանաւ 'ի խը-
 ուանն կամօք վասն Քրիստոսի, որոյ
 անուն էր Ազբդա : Լուաւ արքայ և
 տրտմեցաւ . ապա հրաման ետ եթէ
 զամենեսեան որ կամին մեռանել՝ մի
 սպանանէք, բայց որ վարդապետք
 են ուսման նոցա :

Անուանք արանց և կանանց և
 մանկաւոյ որ կոտորեցան յայնմ կո-
 տորածի, բայց 'ի քաղաքին միայն
 այլ ուրեք ոչ եղեւ յայտ . քանզի
 բազում էին . և ոչ ոք կարէ ունել
 զթիւ անուանցն որ ուստեք ուստեք
 յամենայն կողմանց ժողովեալ էին .
 և աշխարհականք 'ի զօրացն արքու-
 նի, բազումք մեռան ինքնակամ յօ-
 ժարութեամբ յանուն մարտիւրո-
 սութեանն . և եղեն վկայք ճշմա-
 րիտք մեծի անուանն Աստուծոյ, և
 պատկեցան 'ի Քրիստոսէ Յիսուսէ
 փրկէն մերմէ :

Ժ . Այսպէս կատարեցաւ սուր-
 բն Շմաւոն եպիսկոպոս 'ի Շապ-

Հոյ Պարսից արքայէ յաւուր չար-
 չարանաց տեառն մերոյ, հարեւր
 արամբք ժառանգաւորօք սուրբ ե-
 կեղեցւոյ, և այլ անթիւ բազմու-
 թեամբն, և ընկալան զսլսակս անա-
 պականս 'ի Քրիստոս Յիսուս 'ի տէր
 մեր. որում վայել է փառք և պա-
 տիւ, այժմ և միշտ և յաւիտեանս
 յաւիտենից. ամէն :

.....

Ո՛վ քանի ցանկալի է տաճարն
 որ շինեցաւ 'ի պատուական ազա-
 տութենէ . ո՛վ քանի՛ գեղեցիկ է
 յարկն որ յարկաւ 'ի կամաց կամա-
 րարաց . ո՛վ քանի՛ ահաւոր է սե-
 ղանն որ ուղղեցաւ արեամբ և սպան-
 մամբ մարդկան , զարիւն և զսպա-
 նումն Քրիստոսի կարգեաց յօրհ-
 նեալ եկեղեցւոջ :

Քեզ օրհնութիւն տէր մեր և
 փրկիչ , որ վասն փառաւորութեան
 հարսին քո հեղեր զարիւնդ պա-
 տուական , և առիթք և հարսնեղ-
 բարք հարսինն ընդ նմին օրինակի
 նմանեցուցին , և հեղին զարիւնս
 իւրեանց վասն նորա : Ո՛վ հարսն
 խօսեալ արեամբ փեսային և փեսա-
 վրացն , և առեալ 'ի կնութեան
 արեամբն Աստուծոյ և մարդկան .

օվ քանի՛ ծանր են վարձանք քո՛
 հարսն ցանկալի, քանզի արիւն է .
 օվ քանի՛ մեծ են հարսանիք քո,
 քանզի սպանումն է : Խաչեալ է
 փեսայն առ ՚ի հաստատութիւն
 հարսնութեան քո, և կոտորեալ
 հարսնեղբարքն առ ՚ի սէտս հար-
 սանեացն . և խառնեալ արիւն փե-
 սային յըմպելի քեզ, և բաշխեալ
 մարմին նորա ՚ի մասունս հարսա-
 նեաց քոց : Նստիս յառագաստ խա-
 չելոյն և ուրախ ես . ննջես ՚ի սե-
 նեկի քարկոծելոցն, և զուարթ ես .
 ընթեռնուես զնամակս սպանելոցն՝ և
 յանհոգս կաս . կարգաս զգիրս խող-
 խողելոցն՝ և ծիծաղիս : Դագա-
 րեալ են աչք քո ՚ի լալոյ և յե-
 ցեալ ՚ի յոյս . չեւանէ կառաջ ՚ի բե-
 րանոյդ և յանձնասպաստան ես :
 Վասն այսորիկ ետ քեզ սուրբ փե-
 սայն զմարմինն իւր յուտել, զի ըզ-
 կենդանի մահ նորա յիշեսցես հե-
 ծութեամբք . և վասն այսորիկ ետ
 քեզ զարիւն ըմբել, զի զանարատ
 զսպանումն նորա կալցես միշտ ՚ի
 մտի արտասուօք : Զմտաւ ած և տես

Ին փրկեցար . քննեա և ծանիր ին
 գնեցար : Պատարագեալ է դառն
 սուրբ 'ի պատիւ քոյոյ քաւու-
 թեան . պատարագեալ դասակք
 օգեաց 'ի տուն քո ուրախութեան .
 ղենեալ է պատարագն յուրախու-
 թիւն հարսանեացն քոց . ղենեալ
 որթք անդւոց 'ի զուարճութիւն քո
 ցնծութեան . հատեալ հացն ցան-
 կալի 'ի լիութիւն քոյոյ սեղանոյդ .
 խառնեալ գինի անուշահամ 'ի քո
 թակոյկսն խառնելիս : Տուեալ գիր
 սրբութեան առ 'ի գիտութիւն
 քոյոյ իմաստութեանդ . տարա-
 ծեալ ընդարձակեալ տեղի քոյոյ
 խորանին , և կանգնեալ խորան
 սքանչելի 'ի պատիւ փառաց քոց :

Գրգիս 'ի տաճարի որ շինեցաւ
 'ի հզօրաց . և բազմեալ ես յասպ-
 րանս՝ զոր զարդարեցին սկսա-
 կազմքն . գան քեզ պատարագք 'ի
 հեռաստանէ , և տասանորդք 'ի չո-
 րից կողմանց երկրէ . ուտես զար-
 դիւնս կալոյ , և ըմպես զազնուա-
 կան գինիս հնձանաց : Ո՞չ գիտես
 որչափ ջանացաւ Աստուած վասն

քոյոյ հանգստեան . ոչ իմանաս որ
չափ ճգնեցան հարք քո վասն քո
չահի և օգտի . քանի՞ ինչ բերան
ունիս գոհանալոյ . որչափ լեզու
ունիս առ ՚ի փառաւորել : Աինեցին
քեզ տաճար առ իւրեանց սպան-
մամբն , և կանգնեցին խորան իւ-
րեանց արեամբն սլարանոցաց . ե-
ղեւ Քրիստոս սկիզբն և կատարումն
չինուածոյն , որպէս և գրեալ է .
եթէ Նա է գլուխ և հիմն շինուա-
ծոյն , և նովաւ յանգի ամենայն շի-
նուածն , և շինի տաճարն սուրբ և
փառաւորեալ :

Եւ զայնցանէ որք պատարագե-
ցանն և պատարագինն՝ ասէ . Ընդ
նմին շինին բնակուեթիւն Աստուծոյ
ի ձեռն Հոգւոյն . տաճար էք , ա-
սէ , գուք Աստուծոյ և Հոգի Ա-
ստուծոյ բնակեալ է ՚ի ձեզ . և զՔրիս-
տոսէ ասէ , եթէ Ես իբրեւ իմաս-
տուն ճարտարապետ հիմն եդի ,
այսինքն է Յիսուս Քրիստոս : Եւ
զժառայիցն ասէ , թէ Տաճար Ա-
ստուծոյ սուրբ է , այսինքն է գուք .
և մարգարէն ասէ , թէ Ի տանդ զո՛ր

շինեցէք ինձ՝ չեմ բնակելոց՝ ասէ
 ասէր, այլ ՚ի հեզս և ՚ի խոնարհս
 բնակեմ, որ դողան ՚ի բանից իմոց,
 յոր բնակեցաւ և բնակեսցէ: Եւ
 ետուն ընդ նորա զանձինս ըստ կա-
 ըի զօրութեանն իւրեանց. զի յայտ
 լիցի սէրն զոր ունէին ընդ նմա, ոչ
 բանիւք այլ կարեօք արդեանց: Ա-
 զաղակէր վասն սիրոյն և գուշակէր
 վասն դժոյն, և ծածուկ խորհուրդք
 նոցա զյայտնի մտացն գուշակէին:
 Կրօշմեցին ընդ լեզւոյն զարիւնն,
 և ընդ նշանագրոյն՝ զտանջանան.
 ընդ եղեգանն՝ զսուրն սայրասուր.
 ընդ մագաղաթին՝ զանդաման. զի
 իմաստունք գարութեամբ ընթերց-
 ցին և հանձարեղք մտօք ՚ի միտ առ-
 ցեն. տեսցեն, ո՞րչափ ինչ մեծ է
 սէր արդեանց զոր ցուցին. ո՞րչափ
 ինչ խոստումն խոստացեալ է ընդ
 գործոցն զոր գործեցին: Այս է
 տաճար հաստատուն և փառաւո-
 թեալ, որ ազգի ազգի մեծապայծառ
 գունովք զարդարեցաւ յիմաստնոց
 և յարուեստագիտաց: Տաճար էք
 դուք, ասէ տէրն, տաճար էք Աս-

տուճոյ, եթէ հաճոյ արասջիք ըզ-
 ճանապարհս ձեր և զգործս : Այս
 այն տաճար է, զոր և տէրն կան-
 գնեաց ամենայն գունովք յերրորդ
 աւուր . և նոքա մտին բնակեցին 'ի
 նմա ազգէ յազգ մինչեւ յաւիտեան .
 որպէս և գրեալ է . Ձի թէպէտ և
 երկրաւորքս քակտելոց է, այլ ու-
 նիմք մէք շինուած առ Աստուած,
 տաճար առանց ձեռագործի յեր-
 կինս յաւիտենական . վասն այսր
 շինուածոյ ասէր առաքեալ շինիչն
 եկեղեցւոյ, եթէ Շինեցայք դուք
 'ի վերայ հիման առաքելոց և մար-
 գարէից . եւս . Տեսցէ ամենայն ոք,
 իւրաքանչիւր զինչ և շինեսցէ 'ի վե-
 րայ հիմանս այսորիկ, ոսկի և ար-
 ծաթ կամ թէ ականս պատուա-
 կանս, կամ թէ խոտ թ'եղեգն և
 խռիւ, զ'իւրաքանչիւր գործն յայտ-
 նելոց է յաւուրն յայնմիկ : Իսկ վը-
 կայքն Քրիստոսի նահատակքն՝ ին-
 քեանք անձամբք եղեն ոսկի ընտիր
 'ի գործ հիմանն, և ականք պա-
 տուականք 'ի նիւթ շինուածոյ : Այլ
 թերեւս և Եսայի յայս շինուած

հայեր՝ յասելն , եթէ Ահաւասիկ
 առնեմ զքարինս քո բիւրեղս , և
 զհիմունս քո շափիւղայ քարամբք
 ուղղեցից , և շինեցից զորմս քո յաս-
 պիսս , և զդրուեսս քո յականս վա-
 նեայս , և զսահմանս քո ամենայն
 ընտիր ակամբք պատուականօք . և
 շինեացեն որդիք օտարաց զպարիսպ
 քո : Եւ Ջաքարիա ասէ , թէ Ա-
 կանք սուրբք և պատուականք և նոր՝
 ընկեցեալ լինէին յերկրին տեառն :

Բ . Նահատակեալ վկայքն մե-
 ծազօրք մինչ ՚ի թշնամեացն և ՚ի հա-
 լածչացն արդարութեանն ՚ի չար-
 չարանաց և ՚ի նեղութեանց ՚ի մեջ-
 կային , զաչս ՚ի վեր համբարձեալ ՚ի
 մարդասէրն փրկիչն որ կախեցաւն
 զփայտէ՝ հայէին և լինէին ժուժկա-
 լեալք . և զբարերարն Աստուած որ
 պրկեցաւն ՚ի Գողգոթա՝ տեսա-
 նէին և զօրանային . ըստ այնմ զոր
 առաքեալ ասէ , թէ Ուրախ եմ յոր-
 ժամ պատարագիմ ըստ պատարա-
 գելոյ պաշտամանն Քրիստոսի . և
 դուք , ասէ , առաւել ուրախ լե-

րուք 'ի չարչարանս : Պնդակազմ
 քաջալերութիւնն առաքինն՝ ացն՝
 զտեսիլ խաչին տեսանէր և զօրա-
 նայր . և ժուժկալ համբերութիւնն
 նոցա 'ի չարչարանս կենարարին
 հայեր , և սիրան պնդէր . աչք նո-
 ցա զծակս բեւեռաց Տեառնորդ-
 ւոյն տեսանէին և լուսաւորէին . և
 ականջք նոցա զքաղցր բարբառ խա-
 չելոյն լսէին և հանգչէին . իսկ յոր-
 ժամ զծարաւ և զլեզի անարատին
 յիշէին՝ ցանկալի ոգիքն ճգնելոցն
 զուարճացեալ ցնծային : Եւ յոր-
 ժամ զխոնարհել գլխոյ փրկչին և
 զվերանալ հոգւոյ յիշէին , զչարա-
 շուք մահ գառնութեանն առ ոչ
 ինչ համարեալ արհամարհէին . ըստ
 այնմ որ ասէ , թէ Ծանիր զՅիսուս
 Քրիստոս և զզօրութիւնն յարու-
 թեանն . և վասն այնր որ պսակօք
 փշոց պսակեցաւ , զցանկալի և ըզ-
 վայելուչ պսակ աշխարհիս անար-
 գեցին . և վասն այնր որ եղեգամք
 ձաղանայն թշնամանէին , ոչարարին
 ցուտ և ասպաստան զեղէգն ջախ-
 ջախ , այսինքն զմարդ մահկանա-

ցու . այլ ո՛ւր յաղթուածիւն քո
մահ , ո՛ւր են խայթոցք քո դժոխք ,
աղաղակէին : Զգեցան զխոնարհու-
ածիւն հեզոյն , և խիստ բանիւք ըզ-
թշնամիսն խոցատէին . և զարհա-
մարհողս խաչին՝ անուամբ խաչին եր-
գիծուցանէին : Արկան զիւրեամբք
զուռածիւն , զի ոչ եղէն անձանց
չատագով , և զատելիս ճշմարտու-
թեանն ճշմարտին՝ նախատէին : Ե-
դին առաջի աչաց զյարուածիւն յա-
րուցելոյն , սիրով և ցնծալից ուրա-
խութեամբ հասանել՝ ի յարուածիւնն
ճեպէին . քանզի հաւատացին սրտի
մտօք բանին տեառնն զոր ասացն ,
թէ Ես եմ՝ յարուածիւն և կեանք . և
որ զհետ իմ գայ ոչ մեռանի , և
մահ ՚ի վերայ նորա ոչ տիրէ :

Ո՛վ սքանչելի չարչարանք և զար-
մանալի մահ Փրկչին . զի արդ փու-
թացուցանէ ջերմեռանդն սիրով
զհանձարեղսն ճեպել մատուցանել
զմարմինս նմա սլատարագ : Ո՛վ
քաղցր գուծ կենարարին որ յոր-
դորէ և քաջալերէ զհաւատացեալս
զի արբցեն և արբեսցին և արհա-

մարհեստներն զմահ ահագինն , և զըս-
 պառնալիս գառնաշունչ իշխանացն :
 Ո՛վ ցանկալի ողկոյզն Աստուծոյ՝ որ
 ճմլեցաւ ՚ի կենդանի բաժակն սրբ-
 բուժեանն , զոր ճաշակեցին խորա-
 մանկք և միամտեցին կոխել զիւ-
 րեանց ողկոյզս ըստ նմին նմանու-
 թեան : Ո՛վ պատմութեան ներկեալ
 արեամբ արարչին , զոր արկին ճըշ-
 մարիտ վկայքն ընդ նորին օրինակի ,
 և ներկան արեամբ անձանց իւ-
 րեանց : Սպիտակացուցանէ գինով
 զպատմութեան իւր , և արեամբ խա-
 զոյղոյ զգեստ իւր . գունեան են աչք
 նորա քան զգինի , և սպիտակ ատա-
 մունք նորա քան զկաթն : Ո՛վ ըզ-
 գեստ փառաւորեալ և զարմանալի ,
 որ յորժամ մտանէ կարմիր յառա-
 գաստն՝ գտանի անդ սպիտակ : Այս
 այն պատմութեան փառաց է որ բըղ-
 խեաց ջուր և արիւն ՚ի կողից իւրոց .
 զի ջուրն լիցի լուանալ ՚ի մկրտու-
 թիւն , և արիւնն ՚ի քաւութիւն
 մեղաց : Ո՛վ հանդերձք սքանչելիք
 սպիտակք և կարմիրք , որ կաթամբ
 կարմրանան և գինեաւ սպիտակա-

նան . այս այն պատմութեան վայել-
 լուք է , յորմէ բղխեաց սուրբ բըղ-
 խումն փրկութեան . այս է պատ-
 մութեան սքանչելի , որ յորժամ պա-
 տառի՝ յայնժամ լինի ողջանդամ :
 Ո՛վ հանդերձ մեծ և երկայն , յոր-
 ժամ աշխատեցան ձեռք ապական-
 չացն և ոչ կարացին քակել . այս է
 պատմութեան նոր բազմադիմի , զոր
 նիւթեցին չարչարանք և հասին նե-
 ղութիւնք , և արկին տանջանք և ե-
 հատ սուրն սայրասուր . թափեաց
 սպանութիւն և սպիտակացոյց ա-
 րիւն . պատառեցին չարչարանք և
 կարկատեաց աջն վերին զոր աս-
 տուածութիւնն զգեցաւ , և մարդ-
 կութիւնն զարդարեցաւ . այս է
 հանդերձ ցանկալի ներկեալ անա-
 րատիցն , որ եղև ծիրանի պա-
 տուական 'ի զարդ արքայութեանն :

Գ . Սոքա են լուսաւորութիւնք
 սպանեալք , որ ծագեն իբրեւ ըզ-
 փայլատակունս մեծաշուք փառաց .
 և դէմք քարկոծեալք և լուսաւո-
 րեալք իբրեւ զճառագայթս արե-

դահան . առողջ անդամք , որ ոչ
 ծիւրան 'ի յերկար հիւանդութեան
 սաստկացեալ ջերմանն : Անցաւք
 հաստ ոսկերք , որ ոչ ծնկեցան
 յանհնարին ցաւսն աղեաց . ազատ
 տեառնորդիք , զոր ոչ հնազանդեաց
 բռնութեամբ մահաբեր հրեշտակն
 'ի չարաչար ցաւսն անդարձ հիւան-
 դութեանն , որ լուծին քակեցին
 զդատալճիւն անօրէնութեանն Ա-
 դամայ , ձայնատուր լինելով , և 'ի
 միմեանս խրախոյս տալով պնդա-
 կազմ կամօքն իւրեանց : Ա՛վ հաւա-
 տացեալք , որ կազմեցին զաստի ըզ-
 կեանս իւրեանց վասն երկայն և
 ընդ երկար յուսոյն . զի գուցէ եր-
 կայն իցէ վախճանս անցաւոր , և
 կարճ իցէ յանկարծ վախճանն որ
 կալոցն է : Ա՛վ սկզբունք անուա-
 նիք մերձաբարձք երկայնահասակք ,
 բարձունք քան զամենեսեան , որք
 ոչ կորացուցին զպարոյթն պարա-
 նոցսն ընդ լծով անիծից մահու :
 Աչ ոք սպասեաց աչաց նոցա 'ի մա-
 հիճան ախտալիցս , և ոչ ծիւրան և
 ծնկեցան յանկողինս ցաւագինս . ոչ

պատեցին զնոսա հարք և մարք, և
 ոչ լացին և ողբացին քորք և եղ-
 բարք. ոչ աշխարեցին զնոսա հարա-
 զատք և տոհմայինք, և արկին ձայնս
 և լացին ձայնարկուք իմաստունք.
 ոչ թաղեցին զնոսա բարեկամք և
 մեծաւորք. ոչ մտին 'ի սուգ սիրե-
 լեաց նոցա ծերք և սրաւաւունք
 մխիթարել զնոսա. զի ճշմարիտ
 մխիթարիչն կայր առաջի նոցա և
 մխիթարէր :

Եւ երանելի են նահատակքն, զի
 արդ յօթեւանս հանգստեան մխի-
 թարեն զնոսա սիրելիք իւրեանց և
 տէրն արարիչ հասարակաց. երանի՛
 ճշմարտիցն, զի ինքնին տէր ունի
 զձեռանէ և յարուցանէ. երանի՛ ա-
 ռաքինեաց, յորժամ նորոգեսցին
 մարմինք նոցա 'ի դառնալ անդրէն
 միւսանգամ ոգւոց իւրեանց, ըստ
 այնմ որ ասէ, թէ Մեռեալք լուի-
 ցեն ձայնի Արդւոյն Աստուծոյ և ել-
 ցեն 'ի գերեզմանաց. և Եսայի ասէ,
 թէ Վեցցեն մեռեալք քո և կան-
 դնեսցին գիակունք նոցա. զարթի-
 ցեն օրհնեսցեն զքեզ ամենեքեան

որ ննջեցեալ իցեն 'ի հող . և առա-
քեալ ասէ , թէ Ինքնին տէր իջանէ
յերկնից , և մեռեալք որ 'ի Քրիս-
տոս են՝ յարիցեն յառաջագոյն . և
դարձեալ ասէ , թէ Յարուսցէ զմեզ
մարմնով 'ի մեռելոց , որպէս և ինքն
իսկ անձամբ եցոյց զօրինակն : Եւ
հրեշտակն ասաց ց'Դանիէլ , թէ
Երթ 'ի վախճան հանգիր , յարիցես
'ի Ժամանակի քում՝ 'ի կատարած
աւուրց :

Ո՛վ փեսայք ցանկալիք և մեծա-
սքանչք , որոց են ոգիք իւրեանց
իբրեւ զկոյսս խօսեցեալս , և ետուն
ընդ նոսա վարձանս ճշմարտութեան
զժամանակեայ կեանսն իւրեանց .
և եղեն նոցա մեծապէս հարսանիք
զենումն և պատարագել մարմնոցն
իւրեանց . և թակոյկք գինւոյն հար-
սանեացն պատուական և մեծ ա-
րիւնն պարանոցացն : Նոքա են գա-
ռինք սպիտականգամք , որ սպիտա-
կացան , և պարարեցին 'ի զենմանն .
յորոց առաջին հրաւիրեալքն 'ի
սպանմանն ուրախ լինէին , և վեր-
ջին կոչնականքն 'ի մահուան նոցա

պարարին : Այս է բազմական՝ սո՛ւգ
 և զուարթ . սուգ վասն չարաշուք
 մահուանցն տեառնն և վկայիցն իւ-
 րոց . և զուարթ վասն մարմնոյն և
 արեանն որ տուան 'ի քաւութիւն և
 'ի փրկութիւն , վասն սպանման վը-
 կայիցն որ եղեն հաշտեցուցիչք աշ-
 խարհիս ընդ արարիչն : Այս են
 հնձանք ուրախութեան և տրամու-
 թեան . թէպէտ և տրամութիւն է
 վասն անխնայ առ ոտան կոխելոյ
 զանմեղսն . այլ ուրախութիւն՝ զի
 ինքնսակամ կամօք ետուն զանձինս
 իւրեանց 'ի կոխումն անարատքն :
 Այս է հնձանահարք , որ հարին
 հնձան անողորմ բարկութեամբ և
 յորդորեցին լցին զգուքս արեամբ :
 Այս է արիւն որ սպիտակացուցա-
 նէ զմարմինս սպանելոցն , և սեւա-
 ցուցանէ զոգիս արիւնահեղացն .
 այս է արիւն որ զուարճացուցանէ
 զմիտս առողջաց քաջալերութեամբ ,
 և հաշէ զմարմինս հիւանդաց խրա-
 խոյսն տալով նահատակացն . այս է
 արիւն որ մոռացուցանէ զցաւս սը-
 գաւորաց մխիթարութեամբ և բառ-

նայ զարամութիւն մտաց դառնա-
ցելոց իւրովք սփոփիչ ուրախու-
թեամբք :

Դ . Ո՛վ քանի մեծ են խոր-
հուրդք քո որդի , որ արարին այս-
պիսի բազմագիմի սքանչելիս յարա-
րածս . ո՛վ քանի վայելուչ են օրի-
նակք քո Միածին , որ ցուցին այս-
պիսի բազում արուեստս յաշխար-
հի . ո՛վ խաչեալ որ խաչեցար իբրեւ
նահատակ ոք , քանի՛ մեծ և զարմա-
նալի է զօրութիւն քո՛ ի հեթանոսս .
զի առ քոյոց ջերմեռանդն գթոյդ
ահաւասիկ ելանեն ՚ի խաչ կենդա-
նիք փոխանակ քո . մեռար և կեն-
դանացար , զի ուսուսցես թէ մե-
ռեալք որ վասն քո մեռանին՝ կեն-
դանի են , և կենդանիք որ ոչ ըստ
քո կամացդ վարիցին , կենդանւոյն
մեռեալ գտանին : Իջեր մի՛ և հա-
ներ ընդ քեզ բազումս , իբրեւ ըզ-
ցորենահատ որ մեկնակի իջանէ
միայն և վերանայ պսակեալ բա-
զում ընկերանեալ : Աեցուցեր ըզ-
մեռեալս ՚ի կենդանութեան քում ,

և մեռուցեր զկենդանիս 'ի մահուան
 քում. մեծասքանչ և անպատում է
 փոփոխումն զոր ցուցեր, զի արա-
 րեր զճանապարհ յուսոյ 'ի վերայ
 անյոյս մահու, և արարեր կամուրջ
 անցանել զանդարձ դժոխօք. զի
 եկեացեն անկասկած զկնի քո 'ի բա-
 նակս սպանելոցն՝ որ մեռան վասն
 քո. ելին 'ի հետս քո և անցին ըզ-
 խոհերօք և զստուերօք մահուց. և
 ոչ երկեան կամ զարհուրեցան. զի
 զխաչն քո խաղաղարար 'ի վերայ
 ունէին ուսոց իւրեանց : Գնացին 'ի
 մէջ չարեաց և ոչ զանդիտեցին. զի
 զգրոշմ՝ խաչին պահապան յասպա-
 կանչացն ունէին 'ի մէջ աչաց : Ըրբ-
 ջեցան 'ի մէջ պատնիշաց և ոչ մնա-
 սեցան. զի պատրաստութեամբ ա-
 լետարանին վառեալ էին ոտք իւ-
 րեանց. անկան 'ի մէջ աւազակաց և
 ոչ պարտեցան. զի զսաղաւարտն
 յուսոյ ունէին 'ի գլուխս իւրեանց.
 և եղեն նպատակ թիւնամուխ նե-
 տից թշնամեացն. և ոչ խոտորե-
 ցան. զի զէնն գործեալ յաւաղա-
 նէն զգեցեալ ունէին յանձինս իւ-

րեանց : Մտինն 'ի մէջ ծովածուփ
 ծովու գայթակղութեանց և ոչ
 մնասեցան . զի նաևն հաւատոց ա-
 ռաջնորդութեամբ Հոգւոյ քո է-
 հան զնոսա 'ի ցամաք . թուեան ընդ
 խաւար օդոյս այսորիկ , և ոչ եղեն
 նոցա արգել յիշխանէն խաւարի .
 զի երկայնատարած թեւք սիրոյդ
 քո անցուցին զնոսա ցամաքաթեւ :
 Գրեցան անօրէնութիւնք նեղաց
 նոցա գրչաւ երկաթեաւ , և հաս-
 տատեցան եդին 'ի պահանջումն
 հատուցման . դրոշմեցան մեղք սպա-
 նողաց նոցա 'ի վերայ հաստատուն
 սալի , և պահեցան 'ի վրէժխնդրու-
 թիւն և 'ի դատաստան : Քննեա
 տէր Աստուած զճանապարհս նոցա
 չարս , և հատո ըստ գործոց նոցա
 բազմասլատիկ 'ի ծոցս նոցա . որպէս
 և գրեալ է , թէ Ես եմ տէր Աս-
 տուած քո որ դատիմ զսիրտս և
 քննեմ զերիկամունս , և հատուցա-
 նեմ մարդոյ ըստ ճանապարհաց իւ-
 րոց , և ըստ պտղոյ գործոց ձեռաց
 իւրոց :

Ե . Սկսայց այսուհետեւ պատմել գողալով զչարչարանս որ եկին 'ի վերայ ազգիս մերոյ , և զանարգանս և զառականս զորս կրեցին ժողովուրդք մեր , զանհնարին նեղութիւնսն որ եկին 'ի վերայ աշխարհիս , և զգառն ժամանակն որ եկն եկաց 'ի վերայ մեր . զտանջանս բարկութեան և զխրատ ողորմութեանցն , զգազանութիւն թագաւորացն՝ որ խանձեալ էին ուտել զմիս և զարիւն մարդկան . որ յառեւծ սատակիչ առակեալ է ըստ գրոյն , և յարծուի արագաթեւ . որ ունի 'ի ձեռին իբրեւ զմատուակ զբաժակն բարկութեան , և արբուցանէ զամենայն ազգս . յետոյ ըմպէ և ինքն զմրուրն և յիմարի : Բաժակ ոսկի , ասէ , Բաբելոն 'ի ձեռին տեառն , և ում կամի խոնարհեցուցանէ զնա . արբցին և արբեսցին , և տապալեացին ամենայն ազգ երկրի . դազան ասաւոր և սաստիկ է , և սատակումն 'ի վերայ ամենեցուն հասանէ անողորմ : Սա է որում

մասնեցաւ Իսրայէլ վասն անօրէ-
 նութեան, և առ 'ի նմանէ զվրէժ
 հատուցմանն. և եհան ընդ ըռըն-
 գունս նորա զշրջակս և զկարկան-
 դակս զոր ուտէր 'ի վերայ լերանց
 բարձանց և 'ի ներքոյ ծառոց վար-
 սաւորաց: Սա է որ եկաց հակա-
 ռակ արեւմտից և հնազանդեաց ըզ-
 հիւսիւսի և վանեաց զհարաւ, և
 եղծ ապականեաց աստէն զիւր աշ-
 խարհս. որպէս և ասէ Եսայի, թէ
 Զերկիր քո ապականեցեր և զազգդ
 կոտորեցեր. և մեք առ մեղս մեր՝
 զի բարկացուցաք զԲարձրեալն՝ ան-
 կաք 'ի ձեռս նորա ընդ երկար ժա-
 մանակս:

Այս քառասունն ամ է զի պըր-
 կեալ կան մկանունք մեր 'ի դանս և
 պարանոցք 'ի սուր սուսերաց. զի
 կարկեցոյց զմեզ արդար դատաս-
 տանն Աստուծոյ առ ամօթի մե-
 րում. ըստ այնմ զոր Երեմիայն ա-
 սէ, թէ Լուռ լիցի զի կարկեցոյց
 զմեզ, և արքոյց մեզ ջուր դառնու-
 թեան վասն մեղաց մերոց: Ստրասե-
 ցաք խաղաղութեան և չիք ուրեք

խաղաղութիւն . և անկակալիք բարեաց՝ և հեռացաւ ՚ի մէնջ . և ժամանակ բժշկութեան՝ և եղեւ մեղարամուծիւն . զի ել առեւծն յանտառէ մրմուռալ ՚ի վերայ սակաւ որթոյ հօտին , կոտորեաց ՚ի նմանէ որպէս և կամեցաւ , ցրուեաց կորոյս ըստ ախորժեաց . զխոյս և ըզմաքիս առ ոսն կոտորէր , և զգառինս և զորոջս թունաւոր ճիրանամբք պատառէր . և քանզի այժեացն սեւացելոց ոչ մեղանչէր , բազում ոչխարք մարմառոտք վանապրելոյն ՚ի նմանէ ՚ի սեւացեալ գոյնն փոխեցան : Ո՛վ ազատութիւն անձնիչխան , որ ներկանէ զանձն պէսպէս գոյնս յոր և կամի . թէ կամի ՚ի տգեղութիւն , և թէ կամի ՚ի սպիտակս , և թէ կամի ՚ի թուխս . այլ գիտասցէ զի սպիտակքն ՚ի փառս և ՚ի պարծանս լինին , իսկ թուխքն ՚ի կորանս և յանարգանս :

Զ . Սերմն սակաւ և անզօր էր աշխարհիս մերոյ զոր սերմանեցին

մշակք ժրագլուխք լալով և հանա-
 պագորդ արտասուօք . գնալով գը-
 նային , ասէ , և լային , որ բարձեալ
 տանէին զսերմանս : Դարմանէր և
 անանէր մեղմով արեւմտեայ օգոմն .
 և մինչչեւ օգոյն 'ի չափ հասեալ էր
 և ոչ հասկացն խիւս առեալ և պըն-
 դեալ համարձակ , յանկարծ սաս-
 տիկ ել խորշակահար հողմն արեւե-
 լեայ և զմեծ մասն հասկացն ազա-
 ղեցոյց առանց խիւսոյ . բայց կէս
 հասկոցն առաւել եւս պնդեցան և
 պարարեցան և արժանի եղեն ելա-
 նել 'ի սեղան թագաւորին : Իբրեւ
 տեսին ապականիչքն թէ գեղե-
 ցիկք և ցանկալիք են որք մնացինն ,
 եկին հնձել առ նախանձու ոչ ման-
 գաղօք , որպէս և օրէնն պահանջէր ,
 այլ սայրասուր սուսերօք ըստ չա-
 րութեան կամաց իւրեանց : Եւ
 քանզի ոչ էին նոցա գործ և ջան'
 ոչ ամփոփեցին զնոսա 'ի գաղիշս 'ի
 քիստս իւրեանց , ըստ այնմ որ ա-
 սէ , թէ Մտցէ հանգստեամբ 'ի գե-
 րեզմանս և իբրեւ զգաղիշս որ կան-
 գնի 'ի ժամանակի , իբրեւ զապա-

կանխիչս և զօգտիչս վատնէին զորայսն
 ընդ դաշտանս , և ցանէին ցրուէին ,
 զի լիցին կոխանս գազանաց երկրի և
 կերակուր թռչնոց երկնից : Իսկ
 տկարք և քաղցեալք որ կարօտեալ
 փափագէին կենդանի հացին , նո-
 ցա սիրով և երկեւղիւ զանձն 'ի մահ
 դնէին . երթեալ քաղէին զմնա-
 ցորդս որայիցն զի լիցին կերակուր
 զանկեալ մարմնոց անկեւոց , և դար-
 ման և փափագ նեղեալ ոգւոց վըշ-
 տացեւոց . ըստ այնմ որ ասէ , թէ
 Գալով եկեսցեն և ցնծասցեն , որք
 բարձեալ բերիցեն զորայս իւրեանց :
 Այս է բոյս որ կոտորեցաւ 'ի
 սայրասուր սուսերացն և ամփոփե-
 ցաւ երկնի գագիշ , և ժողովեցաւ
 եմուտ 'ի շտեմարանս հոգեւոր :

Է . Սուր սուսերացն միշտ 'ի
 մարմնոցն քահանայիցն ուտէր և
 քաղցնոյր , և յարենէ առաջնոր-
 դացն ըմպէր և ծարաւէր . քանզի
 հրաման սրոյն 'ի սոստիկ թագաւո-
 րէն եւ 'ի վերայ նոցա տագնասլաւ
 յառաջնումն . և 'ի ձեռս թշնա-

մեայն որ ծարաւէին արեան ան-
 ձանց նոցա , մոգուց խաբէբայ ուս-
 մանն մատնեցան . ըստ այնմ զոր
 Մովսէսն ասէ , թէ Թշնամիք մեր
 եղեն մեզ դատաւորք , և առաւել
 յեղբարց և 'ի տոհմայնոց և 'ի բա-
 րեկամաց նեղէին և հաշածէին : Եւ
 կատարեցաւ բանն զոր ասաց , թէ
 Ատեսցեն զձեզ յամենայն տեղիս
 վասն անուան իմոյ , և մատնեսցեն
 զձեզ հարք ձեր և եղբարք և տոհ-
 մայինք և բարեկամք , և սպանանի-
 ցեն 'ի ձենջ . և մազ մի 'ի գլխոյ ձեր-
 մէ մի կորիցէ , և համբերու թեամբն
 շահել զոգիս ձեր : Այս ամենայն
 յայնմ ժամանակի կատարեցաւ առ-
 վկայսն սուրբ և երանելիս ար-
 դեամբք : Զի՛նչ մահ անհնարին էր
 զոր ոչ ածին դատաւորքն 'ի վերայ
 մեծազոր վկայիցն . կամ զոր տան-
 ջանս դառնու թեան թողին թշնա-
 միքն եկեղեցւոյ . և ոչ այնու զճրչ-
 մարիս ծառայսն Աստուծոյ կտաե-
 ցին . կամ զոր չարչարանս և ըզ-
 լկանս թողին թշնամիք ժողովըր-
 դեանն Քրիստոսի . և ոչ այնու

զպնդակազման և զպատերազմողան
 չարչարեցին : Չկէսն 'ի քաղց և 'ի
 ծարաւ ճգնեցուցանէին , մինչեւ
 ծորէին մարմինք նոցա և մեռանէին .
 զկէսս գլխիվայր կախէին զմիջօրեայ
 ժամանակսն , ոսկրաքանց առնէին
 և մեռանէին . զկէսս քակելով ըզ-
 յօդս թիկանցն ագ 'ի պրկել և
 ձգել բազում արանց , լուծանէին
 և սպանանէին . զկէսսն հանապա-
 զորդ գանիւք՝ արիւնուուշտ առնէին
 և սպանանէին : Չկիսոց անհնարին
 գելոցօք խորտակէին զկողս և զոս-
 կերս և սպանանէին . և զկէսս 'ի
 ցուրտ և 'ի պարզ ընկենուին , մինչեւ
 պրկէին մարմինք նոցա և մեռանէին .
 և զկիսոց կարոցօք առ սակաւ սա-
 կաւ քարշէին զմարմինս ոսկերացն
 և սպանանէին . և զկէսն չարաչար
 մորթելով սպանանէին . և զկիսոց
 գայլիկոնօք ծակէին զպճղուեան և
 սպանանէին : Եւ կիսոցն՝ եղէգն
 հերձեալ հանգոյն հասարակացն
 գնէին շուրջ , և պնդէին լարօք ընդ
 անդամսն , և մի մի ձգէին հանէին
 հանդերձ մորթովքն և մսօքն և ջը-

ղօք , և այնու սպանանէին . և ըզ-
 կէսքն քարամբք անողորմ ծեծէին
 և սպանանէին : Թող զայլ կտտանան
 զոր կտտէին . և զունչան հատանէին ,
 և զականջան խլէին , և զմատուռնան
 կտտորէին , և զաչան փորէին , և ըզ-
 քարձան և զծունկան ուռամբք խոր-
 տակէին : Եւ զկէսս զքութից ոտիցն
 կախէին . և կիսոցն խեցիս ջեռու-
 ցեալ յանթան դնէին և այնդէին .
 և կիսոց՝ զքուրձ մոխրով ընուին և
 թաղէին զգլուխն՝ ի ներքս . և կիսոց՝
 քացախ և մանանիխ արկանէին և
 շփէին : Աիսոցն ասեղունս ընդ ե-
 դենգնաբերանան վարէին յանխնայ .
 կիսոց փշեղէն գաւազանօք նորո-
 գէին օր ըստ օրէ զհարուածսն : Եւ
 դարձեալ յետ այսր ամենայնի ան-
 հնարին չարչարանաց և կտտանաց՝
 զգլուխն սրով հատանէին . բայց ՚ի
 միոջէ միայն խորամանկութենէ զոր
 եմոյծ ազատութիւն յաշխարհս՝
 պահեցին զերանելիսն . զի հրով զոք
 ոչ այրեցին . քանզի զհուրն պաշ-
 տէին . և թերեւս վասն զի ՚ի Բա-
 բելոյն յամօթ եղեն . զի քաղցու-

ցին զհօւրն և ետուն նմա կերակուր
 զԱնանիանսն , և ոչ իշխեաց մտա-
 բերել 'ի նոսա :

Ը . Նոքա են մշակք աշխատեալք
 և դատարկք . ոչ ջանացան ընդ ար-
 դարսն և եղեւ հատուցումն նոցա
 վարձուցն ծախք և վնասք . նոքա են
 սատարք գործաբեկք՝ որ վաստակե-
 ցին 'ի նահատակքն , և եղեւ փոխ
 վաստակոցն ամօթ և սարտաւորու-
 թիւն . նոքա են դատաւորք յան-
 դրդունք , որք վայրենամիտ իշխա-
 նութեամբն շահեցան իւրեանց ժա-
 ուանդութիւն զյաւիտենական ըզ-
 հօւրն և զորդն և զլալիւն և զկրճիւն
 ատամանց . ըստ այնմ զոր Մովսէսն
 ասաց , թէ Իմ է հատուցումն և ես
 հատուցանեմ նոցա , և 'ի ժամանակի
 յորում լիցի նոցա ոտնառ . զի մերձ
 է օր բեկման նոցա և ճեպեալ է հա-
 սանել որ ինչ սլատրաստեալ է նո-
 ցա . և ես , ասէ , Աստուած նախան-
 ձոտ եմ , հատուցանեմ զմեզս հարց
 որդւոց յերիս և 'ի չորս դարս ատե-
 լեաց իմոց : Եւ վասն մերոյ ազգիս

խրատու ասէ, թէ տէր դատի զժողովուրդ իւր և 'ի ծառայս իւր միսի-
թարի : Հատուցանեմ, ասէ, ողոր-
մութիւն 'ի հազար դարս սիրելեաց
իմոց և ոյք պահէն զպատուիրանս
իմ :

Ո՛վ նահատակք պատերազմողք
զօրաւորք զօրութեամբք, առաքի-
նեալք զինուէն ազատութեան,
մտեալք 'ի պատերազմ պատենազէն
զինուէն կազմութեան, որ ժամանակեան
պնդակազմ մարտիւն ստա-
ցան զառաւել յաղթութիւնն յա-
ւիտենական : Այս էն չարչարանք
սակաւ ժամուց և թուով աւուրց որ
ընկալան միսիթարութիւնս խոստ-
մամբք պատրաստեալ յուսոյն, և
առին 'ի սփոփութիւնս աւետեօք
հաւատոց . այս է ժամանակեան
արամութիւնք, զոր մոռացոյց յան-
վախճան ուրախութիւնն . այս է
սէր ճշմարիտ, որչափ և մտանէ 'ի
քննութիւն, եւս քան զեւս վառի և
նորոգի . զի զօրութեամբ հեռաւոր
խոստմանցն յաղթեցին մերձաւոր
տանջանացն . ըստ այնմ, թէ Փոր-

ձեցեր զմեզ Աստուած և քննեցեր,
որպէս և քննի արծաթ. Անցաք մեք
ընդ հուր և ընդ ջուր, և հաներ ըղ-
մեզ 'ի հանգիստ քո: Այսուհետեւ
գան արատուով 'ի ատեն քո Քրիս-
տոս. հատուցանես հազարապատիկ
ընդ վաստակոց նոցա յարքայու-
թեանն:

Այսպիսի և նման սոցին անհնա-
րին չարչարանս ամէին անօրէնքն
ատելութեամբք 'ի վերայ վկայիցն
նահատակաց. մինչ զի և զմարմինսն
'ի մահուն ոչ ումեք տային ժողո-
վել և թաղել. քանզի բազում
աւուրս պահապանս կացուցանէին
նոցա, մինչեւ սպառէր մարմինն 'ի
գիշակեր գազանացն և 'ի թռչնոց.
և կատարեցաւ այն որ գրեալն էր,
Թէ Արկին զգիակունս ծառայից
քոց կերակուր թռչնոց երկնից, և
զմարմինս սրբոց քոց գազանաց եր-
կրի:

Թ. Չիա՞րդ դադարեացէն աչք
խմասանոց յողորմ և յաղի արտա-
սուաց 'ի վերայ անհնարին բեկմանս

որ եկն եհաս յերկիրս արեւելից .
 զի մարմինք սրբոցն 'ի վերայ լերանց
 և ընդ երեսս դաշտաց մեծ անար-
 գանօք վայրավատեալ ցրուէին :
 Վամ ո՞վ իցէ յորդւոց Ագամայ , որ
 իբրեւ տեսանիցէ կուր արկեալ
 թռչնոց երկնից և շանց զգիակունս
 երանելեացն , և ոչ մեծաձայն բար-
 բառովք առնուցու ողբս 'ի բերան
 և աշխարիցէ . կամ ո՞վ իցէ այնչափ
 անգուժ և անագորոյն որ ոչ տրտ-
 միցի ջերմաջերմ արտասուս 'ի վե-
 րայ եկեղեցեաց , որք յառաջ քան
 զփոքր մի զարդարեալ էին կենդա-
 նուժեամբ իբրեւ զմարմինս , և յեա-
 սակաւ միոյ գտան անկեալք և կոր-
 ծանեալք յիւրաքանչիւր տեղեաց ,
 իբրեւ զգիակունս սպանելոց ընդ
 երեսս դաշտաց . որք զչինուժիւն և
 զսաղաղուժիւն զգեցեալ էին և
 սպակեալ , և մասնեցան յաւեր
 յանկարծակի . և եղեւ մերկ առակ
 և կողոպուտ . և փոխանակ ուրա-
 խուժեանցն և ցնծուժեանցն սգով
 և կարեօք զգածան , և յահ և յեր-
 կիւղ խոնարհեցան . որոց բնակու-

Թիւն սուրբ և պարկեշտ էին, ազաւնեաց միամտեաց, արդ եղեն բոյնք իժից և դադարք վիշապաց:

Վայ մեզ. քանի՜ անհնարին են չարչարանքս որ եկին հասին յամս մեր. վայ մեզ, քանի՜ տրտմալից են կարիքս որ եղեն չուառական ազգիս. ո՞ր սուգ դառնութեան մեծիցէ քան զայս, զի եկեղեցիք տապալեցան և սուրբ սեղանք կործանեցան. պարկեշտ սպասք պաշտամանն մատնեցան ՚ի ձեռս սղծոց և անարժանից. մեզ առաւել էր ասել զբան մարդարէին, թէ Ո՞վ առնէր զգլուխս մեր ջուր և զաչս մեր աղբերակունս արտասուլաց, և նրստէաք լայաք անդադար զցայգ և ըզցերեկ վասն բեկման աշխարհիս և վասն չարչարանաց ժողովրդեանս, և վասն ճգանց նեղութեանց, որ շուրջ պատեալ են զմեզ աս ՚ի խրատ մեղաց մերոց: Եւ թէպէտ ապաւինութիւն մեծասքանչ վասն հանդերձեալ յուսոյն ընծայեցուցանեն ՚ի միտս իմաստնոց նեղութիւնք անհնարինք, այլ տգիտաց և

ախմարաց որոգայթ գայթակղու-
 թեանն են, և յերկբայ միտս կա-
 ցուցանէ զթերահաւատս. այլ քան-
 զի յաշխարհ և 'ի բարձրութիւն նո-
 րա ելանել եւեթ հայցէին, և զայն
 ածէին զմտաւ, թէ ըստ բարձրա-
 բերձ բարձրութեանն և ըստ մե-
 ծաձիգ աշտիճանացն, նոյնպէս մեծ
 և անկանելն անհնարին բեկումն.
 ըստ այնմ որ ասէ, Անկցին խորա-
 կեացին և մի կարասցեն կանգնել,
 զի զտէր Աստուած բարկացուցին.
 և ըստ այնմ, թէ Տեսի զամբարիշտն
 վերացեալ բարձրացեալ որպէս ըզ-
 մայրսն Աիբանանու, և ապա անցի
 և ոչ էր ուրեք, և խնդրեցի և ոչ
 գտաւ տեղի նորա: Այսպիսի երկ-
 մրտութեամբք և թոյլ կամօք ուրա-
 նային բազումք զկեանս և մեռա-
 նէին. և սակաւք խոստովանէին ըզ-
 կեանս և կէին. քանզի թողին թու-
 լամիտքն զմարտն և եղեն փախըս-
 տեայք, զի երթիցեն թաքիցեն յան-
 երեւոյթ տեղիսն: Առաքինի հո-
 վիւք հօտին իբրեւ զգաւինս 'ի մար-
 գախոշոշ 'ի զոհակերացն կոտորէին.

և փոխանակ տեառնն և հօտին իբրեւ զարս ընախրս և զօրաւորս քաջութեամբ պէսպէս մահուք ըստ կամաց սպանողացն մեռանէին :

Ժ . Գարձեալ երկրորդ հրաման յանօրէն թագաւորէն վասն քրիստոմէնէից և աշխարհականաց ելանէր . ահ և երկիւղ ընդ ամենայն աշխարհս տարածանէր . և շարժումն և դողումն յամենայն կողմանս հասանէր . և այսպէս ելանէր հրամանն , թէ Որ արեգական երկիր ոչ սպառանիցէ և զարիւն անասնոց ոչ կամիցի ուտել , չարակտուտ մահու 'ի ձեռաց մերոց դատաւորաց մեռցի : Իբրեւ զայն լսէին աշխարհականք արք հաւատացեալք՝ թողուին եղծ զեղծ զտունս իւրաքանչիւր , և անժողով և ընդ վայր զինչս և զստացուածս . քանզի ահ տագնապին ստիպէր և հրաման սպառնալեացն ճեպէր հանէր զնոսա յիւրաքանչիւր տեղւոջէ , երթեալ լինել ապաստան 'ի լերինս և յայրս քարածերպս , 'ի սորս և 'ի դարափորս .

ըստ այնմ որ ասէ , թէ Փուլթա
 Ժողովուրդ իմ մուտ 'ի շտեմարանս
 քո և փակեա զգուրս քո և թաքիր ,
 մինչեւ փոքր մի անցցէ բարկութիւն
 իմ : Լաւ համարէին զսորսն նեղա-
 մուտս քան զսպարանս ընդարձա-
 կասրահս , և զգարափորս անձուկս
 և զնստուկս՝ քան զբարձրաբերձ
 պաշտկամբան : Կորուսին զամենայն
 ինչ , զի զճշմարիտն և զյաւիտենա-
 կանն գտցեն . և իբրեւ զգաղտա-
 կանս յերեսաց գերէվարացն սար-
 սէին և գողային . ոչ 'ի մահուանէ՝
 զոր վասն Քրիստոսի մեռանէին՝ և
 փախչէին , այլ կասկածէին թէ գու-
 ցէ գայթակղութիւն ինչ լինիցի
 յանհնարին փորձութիւնսն . ըստ
 այնմ , եթէ Ահ մեծ է անկանել 'ի
 ձեռս Աստուծոյ կենդանւոյ : Քան-
 զի ոչ ամենայն որ ոսկի կոչի՝ ելանէ
 անարատ և ընտիր 'ի բովից , և ոչ
 ամենայն որ արծաթ անուանի՝ ելա-
 նէ պարզ և սուրբ 'ի հալոցաց : Ե-
 րանի՛ որ այնու բովովք սրբեսցին 'ի
 ժանկոյ և յաղտոյ աշխարհիս , և լի-
 նիցին անօթք սրբութեան՝ սպաս

պաշտամանն աստուածութեանն :
 Երանի՛ այ՛ց որ ըստ օրինակի տեառն
 և վասն նորա մեռանիցին , և հատու-
 ցանիցեն զսէրն և զերախտիսն նորա
 զոր եցոյց առ նոսա պատուական և
 ծանրագին արեամբ իւրով . քանզի
 այսպէս ասաց զհաւատացելոց որ
 հաւատան 'ի նա , թէ Սիրեցի զնո-
 սա որպէս դու հայր զիս սիրեցեր .
 և զոր ինչ ետուր ինձ՝ կամիմ թէ
 ուր եսն իցեմ՝ և նոքա անդ իցեն :
 Ո՛վ իցէ այսպէս տէր քաղցր և մար-
 դասէր , որ ըստ իւրում օրինակի
 կամի հանգուցանել ամենայն իւրիք
 զծառայս իւր . կամ ո՛վ իցէ այսպէս
 բարերար և մեծագութ , որ առ սե-
 ղան իւր կամի բազմեցուցանել զորս
 գնեաց արեամբն իւրով սրբով , և
 խոստացաւ բազուկս ինքնին 'ի վեր
 հարկանել և պաշտել զնոսա : Ո՛վ
 ողորմութիւնք , քանի՛ առատք էք .
 ո՛վ դութք , քանի՛ ջերմեռանդն էք ,
 որ յօդեցէք զանդամս մեր 'ի մար-
 մին Տեառնորդւոյն , և խառնեցէք
 զյօդս մեր ընդ ոսկերս աստուածա-
 ծին անդրանկանն . զիւրեցէք զհա-

սակս ընդ հասակի նորա, զի եկեացի
 'ի չափ և լինիցի ըստ մերում պայ-
 մանի : Պսակեցէք զգլուխս մեր
 բարձրացեալ գլխով . ըստ այնմ զոր
 առաքեալ ասէ, [Թէ Գլուխ առն
 Քրիստոս, և նովաւ շինի և կատա-
 ըի ամենայն մարմինն յօգիւք ոսկե-
 րօք և խաղալեօք միաբանեալ ամե-
 նայն 'ի նոյն սիրով :

ԺԱ. Դառն և անհնարին հրա-
 մանն ստիպեալ հասանէր, և սաս-
 փիկ սպառնալիք չարաշունչ դա-
 տաւորացն՝ դողումն յամենեւեան
 արկանէին . քանզի ամբարիշտքն իբ-
 րեւ զբոց խոսոյ բորբոքէին, և որ-
 դիք կորստեանն ուտէին զմիս հում
 կենդանեաց, իբրեւ զգազանս գիշա-
 կերս սրէին զատամունս : Առեւծն
 ահագին գոչէր և ելանէր 'ի չարա-
 շուք մորենոյն, արձակել և յափրշ-
 տակել և բեկանել զեղինս հար-
 կեացն որոտայր . գայլք ասլականիչք
 յիւրաքանչիւր որջից ելանէին հա-
 սանել սլաարաստականք ասլականել
 զյորձ սլարարս խաշինն . աղուէսք

Ժանդահոտք յիւրաքանչիւր դադա-
րաց ըլծիկք լինէին դալ կրծել զան-
կեալ ոսկերս խաշանցն : Քաջա-
սիրտք և սնդակազմք՝ սլատուի և
սլասկի հասանէին . և վատասիրտք
և տագնասպեալք կորուսանէին ըզ-
յաղթութիւնն . դասակք դասակք
օգեաց մտանէին խիզախելով , և
սլառակք սլառակք այծեաց՝ ելա-
նէին սեւացեալ գունով ուրացու-
թեանն . մտանէին սուրբք և սպի-
տակք , և ելանէին աղտեղիք և արիւ-
նոտք . սատանայ և դեւքն խնդային
ընդ անհնարին բեկումնն մեր , և
այսք պիղծք ցնծային ընդ կորուստ
ասկանութեանն :

Օգք սուգ զգեցեալ բարկու-
թեամբ շնչէին , և 'ի սլարզ յստա-
կութենէն յարամուր և 'ի մրուր և
'ի մրրիկ դառնային . քաղցրաշունչ
հողմն հարաւոյ դառնաշունչ բար-
կութեամբ կագ եգեալ ընդ աշ-
խարհիս մարանչէր , և հող և մոխիր
ցասմամբ 'ի վերայ անօրինացն և
յետս կացելոցն ցանէր , և յամօթ
և 'ի սլատկառանս թշնամեաց արար-

ջին հասարակաց : Արոտմունք և
 անհնարին ճայթմունք առանց անձ
 րեւի և ցողոյ զմիմեանս բախէին և
 գողացուցանէին . ահեղ փայլատա-
 կունք յերաշտոց անկանէին 'ի մար-
 դիկ և խարշէին . մռայլ և ծուխ չա-
 րատես շփոթեալ՝ ընդ երկինս ըն-
 թանայր , և փոխանակ ցողոյ և անձ-
 րեւի փոշի ցասմամբ արկանէր յան-
 դաստանս . ամպք ամուլք և ան-
 ծինք և անորդիք լինէին . զի ոչ
 ծնան և սնուցին և հասուցին 'ի չափ
 հասկացն զբոյսն . ըստ այնմ զոր
 Մովսէսն առաց , թէ Դարձուսցէ
 տէր Աստուած զանձրեւ երկրի քո
 'ի ժանգ . և հող և մոխիր տեղասցէ
 քեզ յերկնից . եղիցին երկինք 'ի
 վերայ ձեր պղնձի , և երկիրդ 'ի
 ներքոյ ձեր երկաթի : Չամենայն
 աչօք մռայլ մածեալ նստէր 'ի սովոյ ,
 և գոյնք ամենեցուն իբրեւ զճա-
 կանդեղ խարշատեալ յեղեմանէ :
 Մարդք պատուականք առ վտանգի
 սովոյն զիչոց միս ուտէին . կէսք ըզ-
 միմեանց մարմինս ուտէին և ոչ յա-
 գէին . կանայք պատուականք և գը-

Թաճք ընդ իւրեանց ձեռն եփէին
 զմանկունս և ուտէին . և դարձեալ
 ինքեանք զկնի նոցա մեռանէին չար-
 չարանօք . և կատարեցաւ բանն զոր
 ասաց Եղեկիէլ, թէ Հարք կերիցեն
 զորդիս և որդիք զհարս : Գետք ան-
 հունք նուազեցին, եղեն մօտք յա-
 զազանել . քաղաքք բազումք թա-
 փուր եղեն և աւերեցան . շէնք թա-
 փեցան և աւերք բազմացան . բար-
 կուծիւն տարածեցաւ և խաղաղու-
 թիւն ամփոփեցաւ . լուսին յարիւն
 դարձաւ, վասն արդար արեանց
 ողորմագին արտասուօք լայր կակա-
 նէր . արեգակն 'ի սուգ տրամու-
 թեան եմուտ, և զմէգ և զխաւար
 իբրեւ զթուխ զգեցաւ . երկու աս-
 տեղք ցոլացեալ ընդ առաւօտս՝ իբ-
 րեւ թէ ընդ միմեանս կռուիցին՝
 յայտ առնէին . գայլք անագա-
 նեալք իբրեւ զգոյս հնարագէտս
 զմանկունս 'ի ծոցոյ մարց հանէին
 և սպանանէին . և կատարեցաւ 'ի
 մեզ զոր ասացն Երեմիա, թէ
 Գայլք անագանեալք կեղեցեն ըզ-
 նոսա . և շունք զգիակունս մարդ-

կան ուտէին 'ի սովոյ՝ և քարշէին ընդ հրապարակս . որպէս և գրեալ է , [Թէ Եղիցին դիակուռնք նոցա անկեալք 'ի հրապարակս յերեսաց սովոյ և սրոյ և մարդամահ օրահասի , և ոչ ոք իցէ որ [Թաղիցէ : Որդիք հարց վշտատեսաց կոխան փղաց և երիւարաց լինէին . քանզի արբին և նոքա զբաժակ դառնութեան , որոց նեղեալ և ճգնեալ գերին 'ի ճանապարհի , և յօթեվանս նքողէին 'ի սովոյ և մեռանէին :

Յայնպիսի ամս չարս և անուղայս , զորոց այլայլեցին զյօրինեալ կարգան մարդիկ անօրէնք , յայնպիսի շքփոթ և յոյզ ժամանակս՝ զոր շքփոթեաց ազատութիւն , արեւելք հպարտացեալ ամբարտաւանէին , արեւմուտք հնազանդեալ խոնարհէին , հիւսիւսի տապաստ անկեալ կոխէր , հարաւ 'ի պարտութիւն մատնեալ վատթարէր : Գեւղք աւերէին , քաղաքք կործանէին , ազգք հնազանդէին , աշխարհք վատնէին . սուրն սատակէր , սովն մաշէր , գերութիւն չարչարէր , մահն

սպանանէր, հալածումն քրիստով
 նէից բորբոքէր, նեղութիւնն զօրա-
 նայր, գաւազանն սաստկանայր,
 խրամ յորդորէր. եկեղեցիք տապա-
 լէին, սեղանք կործանէին, սրբու-
 թիւնն սղծէր, գիրք սատառէին,
 լալումն բազմանայր, հեծութիւնք
 յաճախէին, սուգն մթերէր, տըրտ-
 մութիւնքն թանձրանային, ամբա-
 ըիշաքն մեծամտէին, անօրէնք սար-
 ծէին, թշնամիք ամբարհաւաճէին,
 ատելիք բերկրէին, թոյլքն լքա-
 նէին, անսխտանքն սարստէին,
 քաջքն զօրանային, ժրագլուխքն
 առաքինանային. բովքն բորբոքէին,
 ոսկերիչն ճեպէր զտեալ ոսկին ընտ-
 րէր, ազան խոտէր :

ԺԲ. Ընդ այն ամենայն վիշտս որ
 անցին ընդ մեզ, և ընդ ամենայն չար-
 չարանս որ եկին 'ի վերայ մեր, չիք
 ոք որ ամաչեաց և ոչ որ կասեաց 'ի
 մեղաց. չիք ոք որ զղջացաւ 'ի մեղաց
 և գարձաւ. չիք ոք որ կագի ընդ ա-
 գահութեան, և ոչ որ դատ եղեալ
 կռուի ընդ սպիրատութեան. չիք

որ ճնշէ զցասումն , և ոչ՝ որ սաս-
տէ 'ի կառք և խափանէ . չլիք ոք որ
ցածուցանէ զհակառակութիւն , և
ոչ՝ որ մեղմացուցանէ զատելու-
թիւն : Այլ փոխանակ այսր ամե-
նայնի՝ ապաշխարութիւն նուա-
ղեաց , մեղք բազմացան , սէր շիջաւ
և նախանձ բորբոքեցաւ . խաղաղու-
թիւնն ամփոփեցաւ և թշնամու-
թիւն տարածեցաւ . տոմք արդե-
լան , ագահութեան սանձք արձա-
կեցան . անօրէնութիւն զօրացաւ և
արդարութիւն սպառեցաւ . ակնա-
ռութիւն համարձակեցաւ և յան-
դիմանութիւն կարճեցաւ . մեծա-
տունք ժանխսնոր սրեցին , աղքատք
զգող աւազակութիւն ուսան :

Այ մեզ . զինչ եկ դիպեցաւ
մեզ . զի տեսին աչք մեր զպատա-
րագել սրբոցն և զմեր ժպրհու-
թիւնս ոչ կամին տեսանել . լուան
ականջք մեր զզենումն առաքի-
նեացն և զմեր ստունդանելս ոչ կա-
մին լսել . անց ամօթ մեր զսահ-
մանաւ , և ել զարտուղի լրբու-
թիւնն մեր . մոռացաք զարհաւիրս

սպառնումանցն և զտագնասպ մահու՝
 որ ոչ երբէք ածաք զմտաւ . փա-
 խեաք՝ի խրատուէ ծերոց և թաքեաք
 ՚ի դաւազանէ իմաստնոց . ընկղմեցաք
 ՚ի ծովն հպարտութեան , և հերձաք
 յալիս չարութեանն : Հան զմեզ,
 տէր բազմագուծ ողորմութեամբդ,
 զի ոչ կամեցաք կալ ինքնակամօք .
 դարձո՛ զմեզ տէր մեծողորմ՝ Հնոր-
 հօքդ , զի ոչ առաք յանձն դառնալ
 ախորժելով : Մտին արդարք մեր ՚ի
 դատաստան , և մեք պարտաւորք
 ընդվայրասունք շրջիմք . մտին ճշմա-
 ըիտքն ՚ի կշտամբանս , և մեք սուտ
 ընդվայր թարթափիմք . ծիւրեան
 կրօնաւորքն ՚ի բանդս և ՚ի կատանս ,
 և մեք փափկասունք և դատարկա-
 պորտք սահիմք . տանջեցան հեզքն
 անհնարին տանջանօք , և մեք ամ-
 բարտաւանք գրգեալք գգուիմք .
 նուաղեցան պահանջողքն ՚ի ճգունս
 սովոյ վտանգի , և մեք որկորեայք
 պարարեմք զպորտս . ցամաքեցան
 լեզուք ուխտաւորացն ՚ի ծարաւոյ
 ՚ի հարկէ , և մեք արբեցողք ժայթ-
 քեալք երգիծանիմք . նուաղեցան

սգաւորքն խորդովն զոր ունէին , և
 մէք 'ի հանդերձս պատուականս .
 ճգնեցան պնդակազմքն 'ի չարչա-
 րանս անհնարինս , և մէք լոյծք և
 մեղկք հանգիստ եւեթ խնդրեմք :
 Մասնեցան իմաստունքն 'ի հա-
 րուածս անօրինաց , և մէք անպի-
 տանք և անիմաստք յաճախեմք ըզ-
 շատխօսութիւն : Չոգան վարդա-
 պետք վառեալք ճշմարտութեամբ ,
 մէք կեղծաւորութեամբ ունիմք զա-
 շակերտութիւնն զոր առաք . գնա-
 ցին ծերք համեստութեամբ նպա-
 տակեալք , և մէք խակք և տղայք
 մնացաք առանց հանճարոյ . մեկնե-
 ցան 'ի մէնջ առաջնորդքն մա-
 հուամբն զոր մեռան վասն մեր , և
 մէք որ 'ի նոցա սակս գտաք շնորհս ,
 բնաւ և ոչ զմտաւ ածեմք զնոսա .
 քարկոծեցան ընդ մեզ հովիւքն քա-
 րամբքն , և մէք իւրաքանչիւր զան-
 ձինս ստորարեմք : մեռան փրկիչքն
 սրով փոխանակ մեր , և մէք փըր-
 կեալք նոքօք խառն 'ի խուռն զամե-
 նայն ուրուք համարիմք զոսկերս նո-
 ցա : Ոսկերք Յակովբայ հաւատա-

ցելոյ խնկեցան և սլատուեցան 'ի
 Յուսիփայ հաւատացեալ որդւոյ
 իւրոյ . ոսկերք Յուսիփայ ճշմարտի
 մեծարեցան և սլատուեցան 'ի Մովսէսէ
 ճշմարիտ ծառայակցէ . ոսկերք
 Մովսէսի սրբոյ սլատուեցան
 և ծածկեցան 'ի ձեռն սուրբն Աստուծոյ . նոքա վասն զի հաւատացին
 եղէն հաւատարիմք . և զի սլատուեցին՝
 արժանի եղէն սլատուելոյ . և
 մեք զի ոչ սլատուեցաք՝ չեղաք արժանի

ԺԳ . Եկ տես զմարտիրոսան զյաւիտենական վաճառականսն , զորոց՝ առհաւատչեայն աղաղակէ թէ ճշմարիտք են որ զարիւն անձանց ետուն փոխանակ մարմնոյ : Ո՛վ մատանի , քանի՞ սուտ ես . զոր ինչ երեւի՝ այնմ լինիս առհաւատչեայ . ո՛վ արիւն , քանի՞ ճշմարիտ ես , զի իմիք՝ որ երեւի , լինիս հաւատարիմ . Յոյս , ասէ , որ երեւի , այն չէ յոյս . քանզի արհամարհ է երկրաւոր կարասի , զի բազում քանքարաց ար-

ծաթոյ մատնի , 'ի դանգէ միոջէ լինի առհաւատչեայ : Քանի՛ ճշմարիտ է երկնաւոր մեծութիւնն , զի յուսով կենաց արքայութեանն՝ արիւն մարդոյ լինի հաւատարիմ . Որ կորուսցէ զանձն իւր վասն անուան իմոյ , գացէ զնա 'ի կեանան յաւիտենից :

Ի ստիպել ալեացն ծովուն՝ ընկրղմի նաւ վաճառականի , և 'ի կանգնել գայթակղութեանցս աշխարհիս՝ վերանայ ընդ նմին նաւն ոգւոց . ո՛վ ծով , քանի՛ ահագին էս նաւորագաց , որ գիտեն զմահն քո՝ զրկիջ թաղողաց : Ո՛վ աշխարհ , քանի՛ կանգնեալ կաս հակառակ իմաստնոց , որ գիտեն զկորուստն զանողորմ : Ծո՛վ մարմնահեղձոյց , զմարմինն Յունանու էտ արտաքս 'ի խորոցն՝ ողջանդամ . և ցամաք հոգեհեղցոյց , զՎորիս և զԲաթան և զԱբիրոն խաղաղեաց և ծածկեաց : Անդունդք ծովու ընկղմեն զյայտնի գանձս մարմնոց . և սխոյտք ցամաքի կորուսանեն զծածուկ գանձս ոգւոց . գազանք ծովու ուտեն ըզ-

մարմինս որ չեն ձեռնհաս ոգւոց .
 գազանք ցամաքի զմարմինս պա-
 առեն և զողին ապականեն : Ո՛վ
 ծով , քանի ահեղ ես խորհրդովքդ
 և գազանօք : Ո՛վ ցամաք , քանի՞
 դաժան ես ամբարտաւանութեամբ
 և ամբարշտօք . ո՛վ լիցի վստահ 'ի
 քեզ ծով , 'ի յուզել ալեացդ և 'ի
 մրրկեալ զբօսանացդ . ո՛վ հաւա-
 տասցէ քեզ աշխարհ՝ 'ի վառել բար-
 կութեանդ և 'ի բորբոքել անօրէնու-
 թեանդ : Երանի՛ վկայիցն որ հեղին
 զարիւնս իւրեանց 'ի բորբոքումնդ
 քո և շիջաւ , և արկին զմարմինս իւ-
 րեանց 'ի տոչորեալ վառումնն՝ և շի-
 ջաւ : Երանի՛ սպանելոցն որք մե-
 ռան վասն քո Քրիստոս . զի հա-
 տուցին քեզ զերախտիսն զոր արա-
 րեր , և բարձրաձայն բարբառովք
 խնդրեն 'ի քէն զկեանս և զարքայ-
 ութիւն : Երանի՛ ոյք պատարագե-
 ցին կենդանւոյն զանձինս իւրեանց
 և ճեպեցան անցին ընդ բիւր որո-
 գայթիւք աշխարհիս և ապրեցան .
 զի հանգիստք և փրկութիւնք աշ-
 խարհիս գայթակղութիւնք են ո-

տից , որ մարմնաւոր գնացիւք կո-
խեն զհող երկրի . հոգեւորաց 'ի
վեր են գնացք ոտից իւրեանց , և
ոչ դադարեն մինչեւ հասանեն յօ-
թեւանս հանգստեան : Երանի՛ ճըշ-
մարտիցն , որ զանձինս դաւանու-
թեամբ մատուցին քեզ Քրիստոս՝
և զարդիւնս հանգերձ բանիւք նուի-
րեցին քեզ ճշմարտութեամբ . զի
բանք որ արդեամբք ոչ կատարես-
ցին՝ ոչ կարեն հասանել 'ի բաւան-
դակութիւնն : Երանի՛ վկայից քոց
Տեառնորդի , որ խառնեցին զմահ
քո յիւրեանց մահսն և դրոշմեցին
զքո խաչդ յանդամս իւրեանց , ջա-
նացան անցանել 'ի քո նախատինան
անարդանօք իւրեանց , և հաստա-
տել զքո թշնամանսն 'ի չարչա-
րանսն իւրեանց :

ԺԴ . Ո՛վ արժուիք արագա-
թեւք հեռաստանադէտք , սպա-
նեալք ըստ որոյ թռչէր ընդ առաջ .
ահաւադիկ հեծեալ դայ ընդ չորս
կողմս երկնից . և սուրն ազատ որ
եհատ զպարանոցս ձեր՝ ահա ժան-

կոտեալ ապականեալ դնի՛ի դժոխս .
 և զարիւնն ձեր որ ներկեաւ և չո-
 գաւ , և ոչ երրն երուաց որ է ան-
 կողին նորա , կարէ լուանալ և սրբ-
 բել զսպանումնն ձեր , որով սեւա-
 ցաւ և եմուտ ՚ի հող . և ոչ որդն
 կենդանի որ է հանդերձ նորա՝ կա-
 րէ սպիտակացուցանել . և տասա-
 ըրն որ քարշեաց զոտս անդամոց
 ձերոց , ահա անկեալ ընկղմեալ ՚ի
 խոհերս խաւարինս , և չէ ձեռնհաս
 ելանել և ՚ի գործ իւր դառնալ . և
 դաւազան անօրէն իշխանին՝ որ կայր
 ստէպ ՚ի վերայ և տանջէր , ահա
 յազազեալ խորտակեալ կայ ՚ի մէջ
 մայրոյն , և չէ ձեռնհաս միւսան-
 դամ՝ դաւարանալ և վերանալ ՚ի
 խրատ : Եւ այսուհետեւ հուրն
 սպառնացեալ սրատրաստ է ՚ի հա-
 շել զնա և ՚ի մաշել . և ՚ի դէպ է
 լսել նմա անդ զբանն որ ասացաւ ,
 եթէ Այս այր է որ զայրացուցանէր
 զերկիր ամենայն , շարժէր զթագա-
 ւորութիւն և աւերէր զտիեզերս .
 գերեաց գերեգարձ ոչ առնէր ՚ի
 տունս իւրեանց . և արդ յիջանելս

սորա 'ի դժոխսա և 'ի խորս խաւա-
րինս խոհերաց , հանգեաւ յուսով
երկիրն ամենայն և ցնծաց ուրախու-
թեամբ այգին , և մայրքն Լիբանա-
նու զուարճացեալ բերկրեցան . զի
յորմէ հետէ ննջեաց սա 'ի հող՝ ոչ
ելին 'ի նոսա փայտահարք մայրա-
ւորաց :

Ո՛վ քանի մեծասքանչ է համբե-
րութիւնն ձեր նահատակք , և զար-
մանալի փառաւորեալ խոստումնն
ժուժկալութեան ձերոյ առաքինիք .
քանզի ունկնդիր եղէք առաքելոյ
բանին , թէ համբերութեամբ կա-
րէք կատարել զկամսն Աստուծոյ և
առնուլ զպարգեւս խոստացեալս .
համբերողք եղերուք , ասէ , խրա-
տու , և իբրեւ զորդիս ընդունի ըզ-
ձեզ Աստուած . զնեղչացն որ նեղե-
ցին զմարմինս ձեր՝ որդունք ապա-
կանեցին զմարմինս նոցա . չարչարո-
ղացն որ չարչարեցին զձեզ՝ ծիւ-
րեան կեանք իւրեանց 'ի սառապա-
նրս . որք զձեր վախճանն կարճե-
ցին , ոչ հասին նոքա յիւրեանց
վախճան . որք զձեզ 'ի լուսոյ զրկե-

ցին , ոչ յագեցան և նորա լուսով .
 որ զձեր հասակս կտրեցին յօգոց ,
 որ է արբուցիչ հասակաց , ահա մա-
 շեալ կան 'ի դժոխս նոցա ոսկերք .
 թո՛ղ զկորուստն որ հասանելոց է
 նոցա 'ի վախճանէ : Որք զձեզն խլե-
 ցին 'ի քաղցր բարունակէն , զի սրփ-
 ուեացին շառաւեղք նորա ընդ աշ-
 խարհս , խլեցաւ ժանդ որթն նոցա
 յերկրէ . և տակաւ կակուղ են շա-
 ռաւեղք դառնութեան , և ձեր
 որթն բարձրացեալ տարածեցաւ
 կալաւ զվայրս ամենայն , և ընդարձա-
 կեցաւ սփռեցաւ ընդ տիեզերս ամ-
 անայն . ձգեցաւ յարեւմուտս և ե-
 հաս յարեւելս , բարձրացաւ 'ի հիւ-
 սիւսի , հասոյց զուռ իւր 'ի հարաւ .
 կերան հեթանոսք 'ի վայելուչ ող-
 կուզոյն և արբին 'ի ցանկալի գինոյն
 և արբեցան , և ուրացան զկուռս
 սնոտիս . մոռացան զբազինսն և ոչ
 յիշեցին զմեհեանսն , արհամարհե-
 ցին զպատկերսն և անարգեցին ըզ-
 դրօշեալսն . թամիւեցաւ 'ի նոցանէ
 քունն ամիշութեան և սկսան այսպա-
 նել զծփիչ երազն : Ընթացան ու-

րախուժեամբ 'ի տունս ձեր, մտին
 երկրպագութեամբ 'ի ժողով յիշա-
 տակաց ձերոց. զի զտէրն ձեր խա-
 չեալ տեսցեն 'ի ձեզ սպանեալսդ.
 և զմարմինս արքայորդւոյն որ ծած-
 կեցաւ և վերացաւ յերկինս՝ 'ի ձեր
 երանելի ոսկերսդ նշանակեսցեն,
 իբր ուտիցէ զնոցա բժշկութիւնսն
 և խնդրիցէք զհաւատս : Այս է
 ստուեր որ ոչ թողու զհետ մար-
 մնոյ, և նմանութիւն միաբանեալ
 ընդ ճշմարիտ կատարմանն. զի հան-
 գիցէ ակն յերկօսեան՝ 'ի մարդկու-
 թեանն և յաստուածութեանն, և
 յարարածն և յարարիչն, 'ի ծա-
 ռայութեանն և 'ի տէրութեանն :

ԺԵ. Ո՛վ սէր ճշմարտից, քանի՛
 ինչ արդարակորով և արագաթեւ
 իցես, զի ընդ երկինս և ընդ երկիր
 կաս արբանեակ 'ի միջի. 'ի բարձանց
 'ի խորս իջուցանես, և 'ի խորոց 'ի
 բարձունս կարես հանել. ցուցա-
 նես աչօք զազգականութիւնն և զօ-
 րութիւնն որ իջանէ ընդ քեզ 'ի
 թիկունս 'ի մարտի առաքիներացն.

ունիս 'ի ձեռին զպսակն յաղթու-
 թեան զոր առնլոց են երանելիքն
 յարքայութեանն : Ո՛վ ճշմարիտ
 սէր , քանի՞ ինչ է արդեւք սերտ և
 հաստատուն ճշմարտութիւնն , զի
 զչարչարանան զոր դուք արդեամբք
 կրեցէք՝ մեք յականջալուրս չեմք
 բաւական լսել . չարչարէիք և կրէիք
 նախատինս , վասն զի եղեւ յոյս
 ձեր յԱստուած . և զի դաւանեցէք
 'ի բանն կենդանի՝ և նովաւ երեւե-
 ցայք իբրեւ լուսաւորք 'ի խաւարի .
 վասն այնորիկ լինելոց են ձեզ սար-
 ծանք յաւուրն Քրիստոսի . բունն
 հարէք զհաստատուն և զանքակ որ-
 մոյն բարձանց , և նա առ վերացոյց
 եհան զձեզ յերկինս : Արհամար-
 հեցէք զանցաւոր իրս աշխարհիս ,
 որով և թշնամիքն կամէին պատրել .
 և 'ի ձէնջ մեծաձայն բարբառովք
 զայն բան լսէին , թէ Պարդեւքդ ձեզ
 լիցին , և զպատիւ տան ձերոյ ում
 կամիք տալիք . զի լաւ համարեցայք
 զնախատինան Քրիստոսի քան զմե-
 ծութիւն և զդանձս երկրի . քանզի
 հայեցեալ սպասէաք պարդեւացն
 հանդերձեալ աշխարհին :

Դուք էք ազատորդիք վերին ազատութեանն, զոր կամեցան հնազանդել ծառայորդիք ներքին ծառայութեանն. ասէ. Որ զմեզս առնէ, ծառայ է, և վերինն Երուսաղէմ՝ ազատ է. ծառայք են մեզաց՝ որք պաշտեցին և պաշտեն զարարածս. ըստ այնմ, եթէ Փոխեցին զճշմարտութիւնն Աստուծոյ և պաշտեցին զարարածս և ոչ զարարիչն: Եւաց արեգակն և եղեւ ամբաստան զնոցանէ. սուգ զգեցաւ լուսին և եմուտ ՚ի դատ ընդ նոսա. տրամեցաւ հուր և յաճախեաց նոցա ըստ պառնալիս, և յայտ արար զցատումն անկանելով ՚ի տեղիս տեղիս. մրմռան ելանեն ջուրք ընկղմեն ըդ նոսա, և վկայեն հեղեղքն որ վնասեցին ուրեք ուրեք. ըստ այնմ, եթէ Ամենայն արարածք հեծեն և երկնեն մինչեւ ցայժմ: Իսկ ՚ի ձեր մարտ սատերազմի զուարճացեալ ցնծային արարածք. զի ոչ խոնարհեցուցէք զգլուխս և մատուցէք նոցա երկրպագութիւն, և ոչ առէք զպաշտօն տեառն և ետուք անխօսիցն:

Ո՛վ վկայք, եզինք վաստակաւորք որ
 մտէք ՚ի հանգիստ յաշխատութենէ
 հալածանացն, և ՚ի բազմապատիկ
 տոհմականացն լցէք զմտուրս ձեր
 հոգեւորս, զարթիցէք վայելիցէք
 յայն յաւիտեանսն : Ա՛յ անօրի-
 նացն որ աշխատեցին զձեզ ան-
 ողորմ. երթան գտանեն զտանջանսն
 յաւիտենից : Ո՛վ եզինք վաստակա-
 ւորք, որ ինքեանք իւրեանց եղեն
 մշակք և սերմանիչք. սերմանեցէք
 մահուն ձերով սերմն յերկիր կե-
 նաց, և հեղմամբ արեանն որ ար-
 բուցէք, զի տացէ տոհմականս հա-
 թիւրաւորս, վաթմնաւորս և երես-
 նաւորս : Սուգ առ սատանայ, զա-
 մօթ զգեցաւ և դառնացաւ. զի ոչ
 կարաց խառնել զգառն որոմնն ՚ի
 սերմնն ձեր ընտրեալ :

Ո՛վ սպանեալք տարապարտք և
 խողխողեալք անարատք, որոց գո-
 չէ թուրք արիւնն ՚ի վերայ բար-
 ձանց զարիւնահեղացն՝ իբրեւ զա-
 թիւնն հաբելի որ գոչէր ՚ի դաշտին
 զԿայենէ. եղեն մարմինք ձեր պա-
 տարագք սուրբ, որ մատուցայք ՚ի

ձեռաց պիղծ քահանայից . եղեն
 և բլուրք բարձունք սեղանք բարձ-
 րագեղք , օրինակ և նմանութիւն
 Գողգոթայի . և եղեւ սեղան կեն-
 դանի պատարագին որ պատարա-
 գեցաւ 'ի նմա : Հոտեցան ձեռք
 պղծոց անուշահոտ արեամբն ձե-
 րով , որով բուրեաց հոտ անու-
 շութեան ընդ աշխարհս ամենայն'
 'ի հաճութիւն այնմ որ ընդունիչ է
 պատարագաց : Այն անօրինացն զի
 ոչ լուացան քաւիչ ջուրքն 'ի ներ-
 կուածս սուրբ արեանցն , որով
 ներկան սուրբ ոգիք և մարմինք նո-
 ցա : Բղխեաց արիւն ձեր յերկիր և
 հեղաւ 'ի քաւութիւն արարածոց ,
 և հաստատեցաւ 'ի վկայութիւն
 սպանողացն . զոր ոչ անձրեւ ողողել
 կարէ և ոչ ցօղ լուանալ . ոչ ձմեռն
 ջնջել շող ամպովք , և ոչ ամառն
 ցամաքեցուցանել գոլախառն տա-
 պով . զոր ոչ գազան կարէ լիղել , և
 ոչ թռչունք ըմպել . ոչ հող ծած-
 կել , ոչ երկիր կիզուցանել , ոչ
 գարուն հեղհեղել յորդաբուխ
 ուղխիւք , ոչ աշուն խաղաղել հո-

ղամաղն փոշովք, ոչ վայրք անհե-
տեալ և ոչ ոտք մշակաց թաքուցա-
նել. այլ թերեւս և տեղակալքն
կալան զսուրբ մարմինսն. զի զիւրա-
քանչիւր նշանագիր յայտ յանդի-
ման ցուցանեն, և սլահեսցի 'ի դա-
տաստան և 'ի հատուցումն վրէժ-
խնդրութեան :

ԺԶ. Ո՛վ արիւն, քանի՛ ողոր-
մագին ես, մանաւանդ զի տարա-
պարտ և յանիրաւի հեղար. յիշեցի
զհեղումն անարատ և տագնապե-
ցայ. միտքս յիմարեցան, գոյն երե-
սացս եղծաւ. գութքն ստիպեն
հանել յինէն ջրչիղջս արտասուաց,
զի յորդեացեն և լիցին գետք ար-
տասուաց 'ի մկրտութիւն մեղաց ի-
մոց : Ո՛վ քահանայք քաւիչք ա-
րեան և մեղաց այլոց, ո՛վ կարասցէ
հատուցանել զսլարտս արդարու-
թեանդ ձերոյ. ոչ հատուցանեն
զնա ոսկին Սափիրայ և ոչ արծաթն
ընտիր որ գայ 'ի Թարշայ. ոչ գնէ
զնա մարգարիտն Քուշանաց, ոչ
քաւեն զնա սուտակն և գահանակն

Եւեւաթայ, և ոչ զմրուխտն և տպա-
 զիոնն որ գայ 'ի Հնգկաց: Ո՞չ ար-
 գեւք գիտացին արիւնահեղքն, թէ
 որչափ ծանրագին էր արիւնն, որ
 արեան ոգոց խորհրդակից իցէ,
 թէ յընտրեալս անկանիցի՝ մի՛ կա-
 րասցեն ապրեցուցանել զնա: Այն
 նոցա զի չեք ինչ տալ ընդ արեան.
 Բայց եթէ զանձինս գրաւեսցեն ար-
 դար դատաստանացն Աստուծոյ,
 տանջել տանջանօք ըստ հրամանի
 հրամանատուին, քանի՞ ինչ վրէժս
 'ի մէնջ վրիժուց տայցեն տոկոսեօք՝
 չեն բաւական որդիք մարդկան ու-
 նել զթիւ և զհամար, բայց մի միայն
 գիտէ զթիւ և զչափ հատուցմանն,
 որ իւրով մարմնովն առ զչափ ա-
 րեանն չարչարանաց. Փորձ է, ա-
 սէ, ամենայնիւ, մինն միայն գիտէ
 զկշիռն ուղիղն, որոյ եհան գե-
 ղարդն աղբեւր 'ի կողից նորա. և
 թերեւս ձեր մահդ և զարիւն կան-
 խաւ պահանջիցէ յառաջ քան զա-
 րիւն իւրոյ մեծ սպանմանն. երանի՛
 ձեզ, որպիսի՛ դատաւոր ունիք: Այն
 չարչարողացն զձեզ, զի մինչեւ ձեր

պաղատեալ , գիտակ է ամենայնի որ
 զինչ կրեաց յանձն իւր . և 'ի հաս-
 տատութիւն ողբոց ճառիս եկեսցէ
 Եզեկիէլ մարգարէի վկայութիւն ,
 որ քաղցր քնարաւն ողբայր զար-
 դարութիւնն և ասէր . Արկի , ասէ ,
 զարիւնն զողորկաքար վնաս և ոչ
 հեղի յերկիր , զի մի ծածկիցի ընդ
 հողով . զի հաստատեալ կացցէ 'ի
 հատուցումն վրէժխնդրութեան :
 Եւ Գաւիթ յաղի և յողորմ ողբան
 Յովնաթանու ասէր զտեղւոյն որ
 հեղաւ արիւն նորա , թէ Լերինք
 Գեղբուայ մի իջցէ 'ի վերայ ձեր անձ-
 րեւ և մի ցօղ : Եւ դարձեալ ասէ ,
 թէ Յիշեաց խնդրել զվրէժ արեան
 նոցա , և ոչ մոռացաւ զաղաղակ տը-
 նանկաց : Առաքեալ ասէ , թէ Նե-
 ղութիւնք և հալածանք զոր կրեցէք
 վասն անուան նորա , պահեսցի յօ-
 րինակ արդար դատաստանին Աս-
 տուծոյ : Եւ յօրէնս դրեալ է , թէ
 Պահանջեցից զարիւն ձեր 'ի ձեռաց
 մարդկան և անասնոց և թռչնոց .
 և վասն արիւնահեղացն այսպէս գը-
 րեալ է , թէ Արք արիւնահեղք և

նենդաւորք մի՛ հասարակեացեն զաւուրս իւրեանց : Եւ Մովսէս ասէ , թէ Երկիր յորում արիւն արդար հեղցի՝ մի քաւեացի ՚ի նմանեացն , մինչեւ հեղցի արիւն այնր որ եհեղ զարիւնն . և որ հեղուցու , ասէ , զարիւն մարդոյ , ՚ի ձեռն մարդոյ , ասէ , հեղցի արիւն նորա : Եւ թէ պէտ արիւնն իբրեւ զամենայն ինչ ծածկի և լուանայ , այլ Աստուծոյ յայտնի է և զբողոք ունի , զի խընդրեացէ զվրէժս . բայց Աստուած մարդասէր գրոշմեաց ՚ի մարդարէն , ասէ , թէ Որսպէս անձն հօր իմ է , նոյնպէս և անձն որդւոյ , և անձն որ մեղիցէ , նոյն և մեռցի . և Արդարութիւն արդարոյն , ասէ , ՚ի վերայ նորին եղիցի : Նոյնպէս և անօրէնք որ կոտորեցին զանմեղան , ընդունելոց են զվրէժս հաստուցմանն :

Կայէն քուրմ պիղծ , որ առաջին շաղախեաց զձեռս իւր յարիւն եղբօրն , և արբոյց անոյշ երկրին զանձրեւ անուղայ , եղեւ երերեալ և տատանեալ ՚ի վերայ երկրի զամենայն աւուրս կենաց իւրոց . և Ա-

Խայաք քուրմ պիղծ , որ սպան
 զՆաբուլթ յեզրայելացի , հարաւ
 Խառնարձակ նետիւն , և լափեցին
 շունք զարիւն նորա 'ի ժառանգու
 թեանն զոր յափշտակեաց յազգն
 Եզրայելացիոց : Քուրմքն նզովեալ
 սպանին զԶաքարիա և զԷղբարս
 նորա զորդիս Յովիգայ քահանայա
 պետի , անիծաւ երկիրն նոցա և ա
 ւերեցաւ քաղաքն : Յովակիմ
 քուրմ պիղծ , որ սպան զՈւրիա
 Սեմեանց , անիծաւ և մեռաւ և
 քարչեցաւ զքարշումն իշոյ , զոր
 քարչեցին ընկեցին արտաքոյ քան
 զդրունան Երուսաղեմի : Եւ հե
 րովդէս քուրմ պիղծ , որ սպան
 զԶաքարիա Բարեքեանց , իբրեւ
 Խնդրէր զորդի նորա սպանանել
 ընդ մանկտին որ կոտորեաց 'ի Բեդ
 ղէեմ , վաղվաղեցին դժոխք , ամփո
 փեցին զնա բարկութեամբ . զի մի
 լիցի արժանի տեսանել զօժեալն և
 զՓրկիչն հեթանոսաց , հանդերձ
 այլովք բազմօք զորոց հեղին զարիւն
 անօրէն ժողովուրդն : Արոց մինչդեռ
 հին արիւնն զձեռօք էր , սկսան 'ի

նոր արիւնն . որք զտէրն սպանին ,
 զՅովհաննէս գլխատեցին և զՍտե-
 փաննոս քարկոծեցին , և զՅակով-
 բոս զեղբայրն տեառն սպանին :
 Այն անիծեալ և անօրէն քրմացն ,
 կատաղեալ ժողովրդեանն որ խան-
 ձեալ էին յարիւն արդարոցն . այս
 է ժառանգութիւն վնասուցն զոր
 ժառանգեցոյց ժողովուրդն մար-
 դակեր , հեթանոսաց մարդասպա-
 նից , և կամեցան ընդ երկօսին բառ-
 նալ բնաւին զազգն ճշմարտիցն :

ԺԷ . Երանի՛ ձեզ վկայք սպա-
 նեալք , զոր արտաքոյ քաղաքաց և
 գեւղից կոտորէին ըստ օրինակի
 Փրկչին մերոյ . որպէս գրեալ է ա-
 ռաքեալ , [Թէ և Յիսուս Քրիստոս
 զի սրբեսցէ զժողովուրդն արեամբն
 իւրով , արտաքոյ բանակին չարչա-
 բեցաւ . և մեք ելցուք առ նա ար-
 տաքս քան զբանակն : Դուք էք
 քահանայք քաւիչք անձանց ա-
 րեամբ մարմնոց ձերոց , և մկրտիչք
 ոգւոց ջրով գլխոց ձերոց . և որ չի-
 ցեն քահանայք , և նոցա իշխանու-

Թիւն է լինել քահանայ անձանց
 արեամբն և սպանմամբն : Քանզի
 առին մարմինք նոցա բուրվառ սրբ-
 բութեան և դաւանութիւն իբրեւ
 զհոս խնկոց անուշութեան 'ի հան-
 դիստ ամենազօրն Աստուծոյ , որ
 զօրացոյց զնոսա և առաքինեցան .
 զմահան ձեր մատուցէք Աստուծոյ ,
 և եղեն պատարագք հաճոյ Աստու-
 ծոյ 'ի հոս անուշից : Եւ քանզի
 պատուական էր արիւնն ձեր և
 մահն , եղեւ մեծապատիւ մեծա-
 րանք ոսկերաց ձերոց , ըստ այնմ
 որ ասէ , Թէ Պատուական է առա-
 ջի տեառն մահ սրբոց իւրոց : Երա-
 նի՛ ձեզ վկայք հաւատարիմք , որ
 Թողէք զամենայն ինչ , զի շահեաջիք
 զմինն միայն : Ո՛վ իմաստունք և
 խորագէտք , որ եդիք զգանձս ձեր
 յանձինս ձեր , զի երթիցեն ընդ
 ձեզ յանկասկած տեղին և մի մնաս-
 ցեն աստէն յերկրի և ապականեա-
 ցին : Յանկալի է աշխարհս և քաղցր
 փափկութեամբ և փառօք , և փու-
 Թացան հաւատք ձեր անցանել ընդ
 սա . զի Ժառանգեցուցեն ձեզ

զայլ աշխարհ մեծ և փառաւորեալ
 քան զսա . սիրուն են կեանք և ցանկ
 կութիւն սորա . և ճեպեցաւ սէր
 ձեր մերկանալ զսոսա 'ի ձէնջ . զի
 զգեցուսցէ ձեզ զնորն նորոգեալ .
 պատիր են զքօսանք և փափագանք
 ընդ երկար կենաց . ընթացաւ սէր
 ձեր հատանել զնա 'ի ձէնջ . զի տա-
 ցէ ընդ այնր զանսպառն , որ առանց
 արամութեան է և ցաւոց : Այսու
 երիւք աստիճանօք 'ի ներքուստ 'ի
 վեր համբարձայք . ըստ այնմ , որ
 ասէ , թէ Այս երեք են որ կան և
 մնան , հաւատք , յոյս և սէր . և սո-
 քօք անցէք ընդ կասկած , կոխեցէք
 զսէթ , արհամարհեցէք զերկիւղ ,
 հեգնեցէք զամօթ , քամահեցէք
 զմահ , և առ ոչինչ համարեցայք ըզ-
 դժոխս . և ուրախութեամբ յուսովն
 զոր եղիք առաջի , հայեցեալ սպա-
 սեցէք քաղաքին որ կայ մնայ յաւի-
 տեան . որոյ ձեռագէտ և ճարտա-
 րապետ ինքն Աստուած է . և այ-
 սուհետեւ ոչ էք օտարք և պան-
 դուխարք , այլ քաղաքակիցք սրբոց
 և ընտանիք Աստուծոյ :

ԺԸ. Արասցուք զսկիզբն և ըզ-
 կատարումն ճառիս կարգաւ . զի
 այժմ՝ դեռ պիտոյ է 'ի նիւթ շի-
 նուածոյս . ահաւանիկ քար հա-
 տեալ և վէմ՝ դրոշմեալ . և ձեռն
 տան ճարտարապետի , զի կարգաւ
 յօրինեացէ զնոսա 'ի շինուածին :
 Բթեցան երկաթքն 'ի հատանել , և
 նոքա ոչ կասեցան 'ի սիրոյն . վա-
 տեաց սուրն առ 'ի կոտորել , և նո-
 քա ոչ թիւրեցան 'ի ճշմարտութե-
 նէն . լքան բազուկք կոտորչացն ,
 և նոքա ոչ յողդ-յողդեցան 'ի ճրչ-
 մարտութենէն . վաստակեցան ձեռք
 շինողացն , և նոքա ոչ թողին զյոյսն
 հանդերձեալ . թերեւս հաւանա-
 կիցք այնր վիմի իցեն՝ որ հատաւն
 առանց ձեռին և հար զմեծ պատ-
 կերն և մանրեաց : Եւ որովհետեւ
 մարմինք արանց սպանելոց եդան
 իբրեւ զվէմն շինուածին , պարտ և
 պատշաճ է զի և կանայք սուրբք և
 սպանեալք վասն Քրիստոսի՝ մտցեն
 իբրեւ զվէմս կոփուածոյս 'ի շի-
 նուածն . ըստ այնմ՝ զոր առաքեալ

ասէ թէ , ի Քրիստոս չլք արու և
էգ , այլ ամենեքեան մի էք . և որ-
պէս ՚ի մկրտութեանն ծառայքն և
տէրն մի են , նոյնպէս և առ մար-
տիրոսութեանն կին և այր երկո-
քեան գլուխք են :

Այս է ազգ թոյլ իդաց , որ
պնդեցաւ կամօք ըստ պինդ բնու-
թեան արուաց . զորս պարտ է մա-
տուցանել ՚ի ճառիս ՚ի միջավայրս
չինուածոյն . քանզի ոչ ՚ի սկզբանն
մարթ էր դնել , և ոչ ՚ի գլուխ շի-
նուածոյն հանել . թէպէտ Եւայ
կամեցաւ ժպրհուութամբ յափշտա-
կել զպատիւ առնն ՚ի ժամանակի
իբրեւ լուաւ թէ տստուածք լինե-
լոց են , այլ լուաւ անդէն , թէ Այր
քո տիրեսցէ քեզ . որպէս առա-
քեալ ասէ թէ Գլուխ կնոջ այր է .
որ մինչդեռ պինդ բնութիւն արանց
՚ի տաղնապի կայր , նոքա թոյլ եր-
կեւղած բնութեամբն առաքինա-
ցեալ նահատակեցան : Քանզի եղեւ
երկնաւոր սէրն իբրեւ զխախաց , և
ողովեաց ած կցեաց ղթոյլ լու-
թիւնն , և հաստատեցաւ իբրեւ

զադամանդ որ կարծր և հաստ է
 քան զվէմս ամենայն . յորում ոչ
 ինչ գամագտանեն ուռնաւորք ա-
 մենայն և մրճաւորք : Տեղացին 'ի
 նոսա նետք նախատանաց , և ոչ ինչ
 ոչ կարացին ազգել . մերկացին 'ի
 վերայ նոցա սուրս թշնամեաց , և
 ոչ կարացին սպանանել . ձգեցին 'ի
 նոսա տէգս աղտեղի խարղտմանց , և
 նոքա ոչ խոցեցան . սպառնացաւ
 նոցա մահ գառնաշունչ , և նոքա ոչ
 զանգիտեցին . սպտեցին զնոսա
 մեղք մարմնոյ , և ոչ կարացին հա-
 ւանեցուցանել . գրգռեաց զնոսա
 մոգութիւնն ըստ որկորեայ բարոյ-
 իցն 'ի կերակուրս , և ոչ թուլացան :
 Երկեցուցին զնոսա գատաւորքն մե-
 ծասաստ սպառնալեօք , և նոքա ոչ
 գողացին . զարհուրեցուցին զնոսա
 իշխանք չարալուկ տանջանօք , և
 նոքա ոչ խոնարհեցան . մաշեցին
 զնոսա խաւար բանգիւ և կասպանօք ,
 և ոչ վհատեցան միտք նոցա . գա-
 զանացաւ 'ի վերայ նոցա թագաւո-
 րութիւնն չարաշուք հրամանօք , և
 ոչ կարաց սպարել զգորութ'ւնս

ոգւոց նոցա : Եհաս առ նոսա դա-
 տավճիռ մահու, և ոչ կարաց հա-
 տանել զգոյն երեսաց նոցա : Ո՛վ
 յօժարուծիւն կամաց, ո՛վ կամա-
 կարուծիւն ազատուծեան, ո՛վ իցէ
 բուռն քան զքեզ. կամ ո՛վ սաս-
 տիկ կամ մեծազօր իբրեւ զքեզ. ո՛վ
 է որ քեզ յաղծիցէ, և կամ ո՛վ
 հնազանդել և նուաճել զքո մեծ
 յաղծուծիւնդ կարիցէ. բայց եթէ
 դու քեզէն յաղծես և անձամբ
 զանձն սպտրաստեսցես 'ի սպտե-
 րազմ 'ի հանգստեանցն, և ըստ ան-
 ձին դիւրին շրջելոյ 'ի մարտի քոյոյ
 յաղծուծեանն ըստ կամաց մարդոյն
 վարելոյ : Երբեմն 'ի սաշտպանու-
 ծիւն քոյոյ օգնականուծեան զգե-
 նուս զզէն ընտրանաւ, զի մի խոր-
 հուրդն յառաջադէմ. և երբեմն 'ի
 մնաս անձինդ յուլացեալ մերկա-
 նաս, կողոպտիս բազում երկբայ
 խորհրդովք, յետս ընդդէմ հայ-
 եցելովք ըստ օրինակի կնոջն Ղով-
 տայ, որ առ զպատուէրն և ոչ սա-
 հեաց, և եղեւ արձան աղի : Ո՛վ
 մեծասքանչ մարտ, զի կանայք ընդ

արս կռուէին և յաղթէին . Ո՛վ նորանշան պատերազմ, զի էգբ ընդ արս կռուէին և առաքինանային : Վաստակեցին աշխատեցան արք, և նոքա ոչ թուլացան . լքան և պարտեցան արուք, և նոքա ոչ թողին զյաղթութիւնն և զանուն յաւիտենական :

Երանի՛ ձեզ վկայք սուրբք որ եղէք կցորդ շարչարանացն Քրիստոսի, և հաղորդք հաւանակիցք մահու սուրբ փեսային, որում կայք ՚ի խօսման : Չարչարեցայք ընդ նմա, զի ընդ նմին փառաւորեսցիք . ոչ ինչ զանգիտեցէք ՚ի թշնամեաց, որոց վախճանն կորուստ է, և ձերն կեանք . զօրացայք պարգեւօքն որ տուան ձեզ . զի ոչ միայն հաւատալով հաւատացէք ՚ի Քրիստոս, այլ և շարչարանս եւս կրեցէք վասն նորա . մեռայք քաջալերութեամբ վասն յուսոյ պարգեւացն նորա, և սպանայք ուրախութեամբ վասն սիրոյ երախտեացն նորա . և թերեւս զբանն Երեմիայի երկրորդիցէք հալածչացն, թէ Ա-

մաչեացեն նոքա և ոչ մէք . և արդարեւ ամաչեացեն . զի պարտաւորութիւնն նոցա ձերով յաղթութեամբն քարոզեցաւ յամենայն դարս : Ո՛վ երջանիկ դասակագեղք , որ սիրեցէք զսպանութիւնն սայրասուրսրոյն , և մատեայք պատարագ կատարեալ առանց երկմտութեան . ետուք կաշառ զարիւն պարանոցացդ , զի պահեացի արիւն կուսութեանդ ձերոյ . ետուք գրաւական զկեանս մարմնաւորս , զի ապրեցուցէք զկեանս ոգւոց ձերոց . սրբեցէք զանդամս ձեր մկրտութեամբ արեանն ձերոյ , զի մարմին արեամբ սպիտականայ , և անարժան լուանալով՝ սեւանայ : Ո՛վ երջանիկ սուրբք , որ ոչ լծեցայք ՚ի լուծամուսնութեան . ետուք զպարանոցս ձեր ՚ի վայր ահաւոր անդուց սպանութեան , զի մի հնազանդեացին մարմինք ձեր ՚ի գործ երկրին ցաւոց և մեղաց : Խոնարհեցուցէք զպարանոցս ձեր ընդ լծով սայրասուրսրոյն , զի մի խոնարհեացին անդամք ձեր ընդ լծով ասպականիչ ցանկու-

Թեանցն . արհամարհեցէք զամօթ
արտաքոյ և պսակեցայք , զի մի աղ-
տեղիցիք աղտեղու թեամբ պղծոցն 'ի
սենեակս . տգեղացուցէք զարտաքին
գեղ ձեր յաչս տեսողացն , զի գե-
ղեցկասցի ներքին գեղն առաջի ամե-
նագիտին :

Գուք էիք աղաւնիք միամիտք տա-
ճարասունք , զորս վասն փափուկ
մտոյն արկին 'ի վարմ և կալան սր-
սորդք ասպականիչք . գուք էիք ծի-
ծառունք տնասունք , որ ճռուո-
ղէիք քաղցրաձայն բարբառովք 'ի
տաճարն սրբութեան . և մտին օձք
խարամանիք հանին յիւրաքանչիւր
բունոց . գուք էիք ճ'նճղուկք շինա-
մուտք ձայնակիցք մարդկան , և հա-
սին վարուժնակք ասպականիչք ,
ցրուեցին յիւրաքանչիւր երամոց :
Գուք էիք որթք դիեցիկք , որք պա-
րարէիք 'ի սուրբ սեղանոցն կենաց
կերակրովն . ել առեւծն հալածեաց
յիւրաքանչիւր կայենից . գուք էիք
որոջք անմեղք որ արածէիք 'ի խըն-
կաբեր մարգս գրոց զարօտս փափ-
կութեան . և անկան գայլք մնա-

սակարք և հանին վարատեցին 'ի միաբանութենէ խաչանցն : Երանի՛ ձեզ սպանեալք կենդանիք և աշխատեալք հանգուցեալք , անկեալ կանգնեալք , հալածեալ դագարեալք , թէ ձեօք նորոգեցաւ Եւայ մայրն ձեր , եկաց մեռեալն որ մեռաւն դառնաշունչ օձին բարբառովն : Բազում կանայք առաքինացան 'ի մարմնաւոր պատերազմունս , այլ ոչ ինչ զիւգեն ձեզ , որ առէք զյաղթութիւնն 'ի հոգեւոր պատերազմէն : Յայէլ ընդ զլուսն Սիսարայ անօրինի վարեաց ցից և սպան զնա . Յուգիթ սուրբ՝ զգլուխ հողովմիէի ամբարշտի եհատ սրով . միւս կին առաքինի զգլուսն Աբիմեղէքեայ սպանողի Ջաղջախեաց երկանաբեկ , որով և եսպան . Իսթեր արդար՝ զգլուսն Խամանայ նախանձօտի բեւեռեաց 'ի խաչի և սպան :

Նոքա են սպարապետք և զօրագլուխք , հազարաւորք և բիւրաւորք , պատենազէնք սաղաւարտեալք , հմուտք պատերազմաց , հնարագէտք մարտից , կորովիք , ա-

զեղնաւորք , խանձք արեան մարդ-
 կան , մարդակերք , արիւնարբուք ,
 քաղաքաւերք , բերդատապալք ,
 գերիւնք , աւերիւնք , անմարդիկ . որ
 զբազում աշխարհս յաղարտ վարե-
 ցին , բարձրանձունք հասակագեղք ,
 երկայնաբարձք , պատենաւորք , սկա-
 ղունք , զօրաւորք , և անկեալ կործա-
 նեցան 'ի կանանց : Ո՛ւր էին արդեւք
 գունդքն վահանաւորք և վազրաւորք ,
 տիգաւորք , աշտեաւորք , որ հանա-
 պաղ առաջի ընթանային և սպաս-
 ունէին : Ո՛ւր էին արդեւք գունդք
 հեծելոցն և վարելոցն և սպառա-
 զէնք նահատակաց , որ միշտ վերջ-
 նապահքն տիգակալք էին նոցա
 'ի թշնամեաց : Ո՛ւր արդեւք էին
 նիզակակիցքն և կապարճակիրքն ,
 որ 'ի ժամ իրին և պատերազ-
 մին զզէնն և զզարդն վաղվաղակի
 առ նոսա հասուցանէին՝ յաւուրն
 չարի և կորստեան . որ եղեն օգնա-
 կանք 'ի չարաշուք օրհասին , 'ի ժա-
 մանակի իբրեւ վատթարեալ կոր-
 ծանեցան ընդ ոտիւք կանանց . զի
 ոչ զօրութեամբ յամենակարողն

Աստուած պարծէին , այլ հպար-
տացեալ յիւրեանց անձանց զօրու-
թիւն . և կատարեցաւ 'ի վերայ նո-
ցա բանն Երեմիայի մարգարէի , թէ
Մի' պարծեացի մեծն 'ի մեծութիւն
իւր , և մի հզօրն 'ի զօրութիւն իւր .
այլ որ պարծեւոցն է յայն պար-
ծեացի , առ իմանալ և ճանաչել
թէ ես եմ տէր Աստուած :

ԺԹ . Յաղթեցին կանայք եր-
բէք , և մատնեցան արք 'ի պարտու-
թիւն որպէս և ցուցաք : Թէպէտ և
մեծ է յաղթութիւն առաքինի կա-
նանցն առաջնոց , այլ զի՞նչ զու-
գութիւն է ընդ առաքինի վերջնոցս ,
որ յաղթեցին անհնարին սրատե-
րազմաց . զի նոքա 'ի կեանս իւ-
րեանց նահատակեցան , և սոքա 'ի
մահս . նոքա ազնուականք սնեալք
'ի մէջ ընտիր արանց , և սոքա կոյսք
ցածունք սենեկամուտք . զորս և
տեսիլն անգամ արանց՝ իբրեւ զվայ-
րենի գազանաց զարհուրեցուցա-
նէր : Եւ դառն ցասմամբն դատա-
ւորացն զսիրտս անմեղացն բեկա-

նէր . ուր մեծասաստ սպառնալիք
 ամսարշտացն էին , և անարգանք և
 բամբասանք 'ի պիղծ բերանոցն ե-
 լանէին . և պատիւք և հրապոյրք
 յամենայն կողմանց յաճախէին . ո-
 րոց հարքն յետս կացեալ էին և
 ազգատոհմնն 'ի փետս մտեալ , դայ-
 թակղուծիւն յօժարեցուցանէին .
 ուր տագնապ մահուն էր և շողիւն
 սուսերացն . գանք սախակէին , տան-
 ջանք յորդէին , նեղուծիւնք բազ-
 մանային , չարչարանքն լլկէին , և
 մահն զոգիան 'ի մարմնոցն կիզէր .
 և յամենայն ճգունս զօրաւորք և
 պնդակազմք գտան զօրուծեամբ
 տեառն որ զօրացոյցն զնոսա . առ-
 որ զաչս սրտից համբարձեալ էին ,
 և ճշմարիտ սիրովն նորա քաջալե-
 րեալ կային 'ի պատերազմին . ուր
 ոչ օգնականք և ոչ թիկունք , ոչ
 խրախոյսք և ոչ քաջալերուծիւնք ,
 ոչ սփոփանք և ոչ մխիթարուծիւնք :
 Աչ որ ընդ բարիան խնդայր , և ոչ որ
 ընդ առաքինուծիւնան ցնծայր , ոչ
 որ 'ի մարտ յորդորէր , և ոչ որ 'ի
 համբերուծիւն յօժարեցուցանէր .

ոչ հայել ընդ ոք և զօրանալ և տեսանել և սրտասնդել յայնպիսի ահաւոր տեղւոջ :

Յայնպիսի չարաշուք դրան ուրախութեամբ սրտիցն ասէին համարձակաբան, թէ Տէր է մեր օգնական և մի երկիցուք, զի՞ արասցէ մեզ մարդ․ Քրիստոս է մեր զօրավիգն, և մեք տեսցուք ՚ի թշնամիս մեր․ Բարի է յուսալ ՚ի տէր՝ քան յուսալ ՚ի մարդիկ․ Ամենայն ազինք պաշարեցին զմեզ, և անուամբ տեառն սատակեսցուք զնոսա․ Շրջեցան զմեք իբրեւ զմեղուս, և անուամբ տեառն շիջուսցուք զնոսա իբրեւ զհուր խտտոյ : Քանզի սիրելի և խաղաղարար է անուն քո Յիսուս, մանաւանդ և յայնպիսումն վայրի․ այլ թէպէտ գնասցուք ՚ի մէջ երկրի և ոչ երկիցուք․ զի դու ուղղեկից ես մեր, և ոչ թողուս զերկիւղածս քո և զապաւինեալս : Այժմ տէր պահեա զմեզ ՚ի բանակէ պղծոց, ՚ի ձեռաց շանց արիւնարբուաց որ շուրջ պատեալ պաշարեալ են զմեք․ տուր ՚ի բերանս մեր զանէծս արդիւն․

արարս . զի ցայժմ օրհնութեանց
 սովոր էին լեզուք մեր . տեղասցեն
 շրթունք մեր 'ի նոսա իբրեւ զնեոս՝
 զանէծս . փոխանակ զի ոչ իմացան
 առնել զքաղցրութիւն և սիրեցին
 զանէծս և ոչ կամեցան զօրհնու-
 թիւնսն : Քաւեա տէր զթագն ա-
 րեւելից , և տուր նմա իմանալ ըզ-
 ճշմարիտ գիտութիւն քո . կատա-
 րեսցէ իբրեւ զքորէշ զկամս քո .
 կեցո տէր քորէշ 'ի տեղի քորէշի ,
 և հատո բարկութիւն և չարութիւն
 մոլորեցուցչացն եւթնալատիկ 'ի
 ծոց նոցա , զնախատինս զոր նախա-
 տեցին 'ի քեզ տէր . հանցէ ստու-
 գութիւնդ քո ընդ ըռընգունս նո-
 ցա բորբոքեալ բոցով զամենայն շա-
 րաւ ճարպոյն , զոր 'ի սլառճառ
 հրոյն ուտեն և շուայտին : Տեղաս-
 ցեն 'ի վերայ ամսք , հուր և ծը-
 ծումք , զի աղտեղեցին զերկիր և
 պղծեցին զարարածս . կործանեա
 զբանակն օտարոտի որ պաշարեալ
 պահէ զմեզ , և երեւեցո ծառայից
 քոց զսուրբ բանակ քոյոյ մեծու-
 թեանդ . զի յերեւել խաղաղ-

արարին՝ բարձցի չարաշուք տեսիլ
 չարատեսին . զի բանակք հրեշտա-
 կաց քոց շուրջ զերկիւղածովք
 քովք , և պահես զնոսա : Առաքեա
 հրեշտակ զօրացուցիչ յանհնարին
 մարտ պատերազմիս , որպէս առա-
 քեցեր 'ի Թիկունս Յուդայի Մա-
 կաբէի հրեշտակ հեծեալ 'ի ձի
 սպիտակ և զարդարեալ 'ի զարդ ոս-
 կի . տեսցէ բանակ ամբարտաւանին
 և անկեալ կործանեսցին որպէս
 գունդն Յուդայի մասնչի , որ տե-
 սին զփառս քո և յետս յետս չո-
 գան և զարկան զգետնի : Լուր մեզ
 տէր 'ի Ժամանակի նեղութեանս ,
 և զօրացո մեծազօր զօրութեամբդ
 քո զԹոյլ և զԾոյլ ազգն Եւայի .
 սատակեսցին աներեւոյթ սրովդ ,
 որպէս սատակեցան Թշնամիք քո 'ի
 հասանել Դեբովսայ 'ի պատերազմ ,
 որպէս նայն անէծ և կատարեցաւ
 արդեամբք : Ասացուք և մէք , Թէ
 Անէծ զնոսա և նղովեա . և ելցեն
 անիծիւք 'ի Ժառանգութենէ քում-
 մէ յերկնից : Տունք նոցա վայիւք և
 աղաղակաւ անդրանկաց նոցա իբ-

րեւ Ախաբուն Աբիրամու . և կան-
 գնեսցեն զգրունան գուժիւ և աշ-
 խարանօք կարելոյն իբրեւ զորդին
 Ամրեայ Սոքոբաւ : Մերկասցի սուր
 սուսերի քո իբրեւ զփայլակն , և սլա-
 տառեսցէ զառագաստ սրտից նոցա .
 և ելցէ ճարսն յուռուցեալ և 'ի
 տնաղեալ ընդերացն , որ ուտէին
 զընտիրս սլարարտաց : Հերձցին
 սղծալից որովայնք նոցա աներե-
 ւոյթ գեղարդեամբն Փենեէսի , որ
 խոցեաց զպոռնիկս՝ նոցա նմանիս .
 եղիցին ցուրտ գիակունք 'ի ձեռաց
 զուարթնոց քոց , իբրեւ զբազում
 բիւրան Սենեքերիմայ որ կոտորեաց
 հրեշտակն : Արբեցո զնետս քո յա-
 րենէ նոցա , և կերիցէ սուր 'ի մար-
 մնոց բարձրաբերձ հասակացն . ած
 'ի վերայ նոցա չարիս և սատակեա-
 ցին յայտոց սղծոց . սպառեա զնո-
 սա յարեւելից . տագնապեա մահու
 'ի ձեռն ճշմարտից քոց , որպէս
 սպառեցեր զյամառոտան Եգիպ-
 տացւոց 'ի ձեռն Մովսէսի և Ահա-
 րովնի : Անկցին գիակունք նոցա
 կուր թռչնոց երկնից , և մի ոք գտցէ

որ ժողովեացէ . կորո զնոսա յերկրէն կենդանեաց , և մի գտցի յիշատակ , և ծանիցեն թէ Աստուած տիրէ երկրի և ամենայն բնակչաց նորա :

Արա շինութիւն աշխարհիս յետ մեր և ա՛ծ զխաղաղութիւն 'ի վերայ կողմանցս 'ի դառնալ մեր առ քեզ : Հաշտեա տէր արեամբ ծառայից քոց , և թող մնացուածս աւերեալ ժողովրդեան քում . եղևցի քեզ տէր հաճութիւն պատարագել աղախնացն քոց , և դարձո զսրբութիւն 'ի ժողովուրդն : Գթա տէր 'ի մահն զոր մեռան սուրբքն վասն քո , և նորոգեա զօրութիւնն յեկեղեցիս , աղաչեմք : Տէր խնայեա և շինեա զաւերական և կանգնեա զկործանումն տաճարին , ուղղեա զսեղանս տապալեալս , և զքահանայսն հալածականս , և զուխտն ցրուեալ : Ընկալ զմարմինս ծառայից քոց սրբութեամբ , և զոգիս մեր պարկեշտութեամբ և պատուով :

Քեզ տէր յանձն առնեմք զկեանս մեր , որ քո մահուն յայտնեցան , և

քեզ մատուցանեմք զմահս մեր , որ
 քո յարութեամբդ ծածկեցան .
 քեւ սպտարագեմք զանդամս մեր ,
 որ քեւ քաւեցան յանիծից . ոչ զի
 առցուք պարգեւս՝ ժտիմք գալ առ
 քեզ , այլ զի տեսցուք զերեսս քո
 աղաչեմք դտանել : Նմանեցուցա-
 նեմք զմահս մեր քում մահունն և
 զչարչարանս մեր չարչարանացն քոց ,
 և զարիւնս մեր արեանն որ բղխեաց
 'ի կողիցդ . ուստի և կամեսցի հե-
 ղուլ զարիւնս մեր սուրն անօրէն
 յօգտակար մեզ : Եթէ զկողս խո-
 ցեսցէ՝ քում կողին որ խոցեցաւ
 գեղարգեամբ՝ նմանեմք . քանզի
 կող եմք մեք Ադամայ առաջնոյ՝ որ
 ած զնա 'ի մեղս և 'ի ցաւս . առեր
 դու տէր վէր 'ի կողսդ , եւ անտի
 ջուր և արիւն , և լուացին զԵւայ որ
 սեւացաւն 'ի մեղս : Եթէ զպարա-
 նոցս մեր ապականեսցէ սուրն ,
 Յովհաննու կարասկտին քում
 նմանեմք , և եթէ քարամբք քար-
 կոծեսցին մարմինք մեր , Ստեփան-
 նոսի առաջին վկային քում նմա-
 նեմք . և եթէ գլխիւայր կախես

ցուք զփայտէ , Պետրոսի գլխոյն ա-
 շակերտացն քոց նմանեմք . և եթէ
 պրկեսցին 'ի գանս միանունք մեր ,
 Պաւղոսի առաքելոյն քում նմա-
 նեմք . և եթէ գազանս առաքեսցեն
 'ի մեզ յառակումն՝ իբրեւ զԹեկզ
 զճշմարիտ աղախինն քո ապրես-
 ցուք , և ասացուք ուրախութեամբ
 սրտիւք ամենեքեան , թէ Յաղթե-
 ցաք աշխարհի , թէպէտ և դու միայն
 իցես յաղթող 'ի պատերազմի : Բա-
 րիոք փախչիմք 'ի մնասալից բարկու-
 թենէս . զի յամենայն կողմանց դա-
 րանամուտք մտեալ սպասեն կորու-
 սանել . որ լի գայթակղութեամբքս
 է , և պատիր մեքենայիւքս՝ ընչիւք
 և ցանկութեամբք . ըստ այնմ՝ զոր
 առաքեալ ասէ . Ո՞վ ապրեցուցէ
 զմեզ յաշխարհէ աստի չարէ . այլ
 շնորհքն Աստուծոյ որ զորացոյց ըզ-
 մեզ 'ի ձեռն Յիսուսի Քրիստոսի :
 Ոչ եթէ արարածք Աստուծոյ չար
 ինչ են բնութեամբ , այլ հաստա-
 տութեանն փոփոխեն 'ի պէսպէս
 չարութիւնս : Ետես , ասէ , Աս-
 տուած զամենայն զոր արար , և ա-

հա բարի են յոյժ : Ոչ վասն չարու-
 թեան ինչ արարածոցն փութամբ
 ելանել յաշխարհէ , այլ վասն շնա-
 կատաղեացն որ ծարաւի են անձանց
 մերոց . սիրեն զկեանս , թէպէտ և
 ժամանակեան են և վախճանելոց :
 Եւ արդ զի՛նչ նեղեցին զմեզ նեղիչք
 վասն քո և հասուցին մինչ՛ի չար-
 չարանս քո : Լեր պաշտպան , լեր
 պաշտպան Յիսուս օժեալ Աստու-
 ծոյ . փութա առ մեզ , փութա առ
 մեզ կենարար , որ կեցուցեր զԵ-
 ւայ և զճնունդս նորա . օգնեա մեզ ,
 օգնեա մեզ Փրկիչ , որ փրկեցեր
 զազգս մարդկան ՚ի տագնապ ժա-
 մանակին . զի համբերեսցուք չարա-
 շուք մահուցն , և իջուք , հանգի-
 ցուք և յարիցուք , լիցուք արժանի
 զքեզ տեսանել :

Ի . Եւ զայս ամենայն նեղու-
 թիւնս զոր կրեցին վկայքն , և զայս
 ամենայն չարաչար տանջանս զոր
 տանջեցան ՚ի զօրաւոր արանց և ՚ի
 սաստիկ իշխանաց . զհեղձամիճուկն
 ՚ի գուբս և ՚ի բանդս լինել , և զհա-

շուճն և զմաշուճն 'ի շղթայիցն ծան-
 րութեան . զքաղցն և զծարաւն ,
 զցուրան և զոտթն , զվիշտան և զտա-
 ռասպանան՝ հանգիստ և ուրախու-
 թիւն համարէին : Եւ մեծաճայն
 բարբառովք առաջի ամենեցուն
 քարոզէին զհաւատան , թէ միայն
 տէր է մեր Յիսուս Քրիստոս , որ
 վասն նորա սիրոյն կրեմք զայսպիսի
 չարչարանս . զի փառաւորեսցի ա-
 նուն նորա սպանմամբս մերով , և 'ի
 մահու և 'ի կեանս մեր . զի մեր
 կեանք Քրիստոս է որ խաչեցաւն ,
 և մեք վասն նորա փութամք մե-
 ռանել :

Յայնժամ պիղծքն և անօրէնքն
 որ կային շուրջ զնոքօք իբրեւ զգեւս
 ասպականիչս սկսան անողորմ չար-
 չարանօք ազգի ազգի մահուք տան-
 ջել զկանայսն երանելիս . զկիսոցն
 զբազուկս ուսովք չափ քարշէին .
 զկիսոցն զկողան խոցէին , զկիսոցն
 զորովայնս հարկանէին , և թափ 'ի
 մանկունսն հանէին զսուսերն . ըզ-
 կէսն քարամքք ծեծէին . զկիսոցն
 զաչան փորէին . զկիսոցն զունչս և

զականջս և զչրթունս հատանէին ,
 և անդէն 'ի բերան բռնաբար ատա-
 մնաթափ հարուածովք ամանային :
 Եւ այսպիսի չարաշուք չարչարանօք
 բառնային զկեանս առաքինեացն
 յերկրէ : Եւ քանզի նոքա 'ի ճշմա-
 րիտ հաւատան անանէին , առ չա-
 րութեանն դառնաշունչ բարկու-
 թեանն , անդէն առաջի աչաց մարցն
 կոտորէին , և զարիւն մանկտոյն ար-
 կանէին ընդ բերանս մարցն : Եւ ըզ-
 կիսոց սղոցօք սղոցէին զմէջն և կրտ-
 րէին , և ընկենուին աստի և անտի
 ճանապարհաց , և զօրքն ամենայն
 ընդ մէջ անցանէին : Քանզի կա-
 խարդութեամբ զրպարտէին զնոսա
 մոգքն պղծալիցք . քանզի ոչ առին
 յանձն հնազանդել շարաւալից ցան-
 կութեանց ժանդիցն : Նման է զըր-
 պարտութիւն նոցա Շուշանայ զըր-
 պարտութեանն . դատեա զնոսա
 տէր ըստ դատաստանացն զրպար-
 տութեանն Շուշանայ : Նման է
 կտրել անդամոց առաքինեացն զոր
 ընկեցին աստի անտի զճանապար-
 հաւն , հարձին Ղեւտացւոյ զոր

կարեցին ընկեցին 'ի սահմանս Իս-
 րայէլի : Ա'ռ 'ի նոցանէ տէր վրէժս
 յաւուրն բարկութեան , որպէս ա-
 ռեր վրէժս 'ի Գաբաայ Բենիամինի
 սրով և արեամբ . մի գտանիցի նոցա
 որ ելանիցէ և մտանիցէ . այլ ամե-
 նեքեան առ հասարակ անկցին սրով
 սաստիկ ստուգութեանն :

ԻԱ . Ո՛վ անհնարին բեկումն ա-
 ըւելելից , ո՛վ ոք իցէ որ բժշկիցէ .
 կամ ո՛վ այն որ դիցէ դեղ և պա-
 տեսցէ . բայց եթէ աջ արարչին , որ
 վերստին նորոգեսցէ զքեզ : Մեւս
 անգամ առցուք սուգ յանձինս , և
 սգացուք 'ի վերայ դառն անօրէ-
 նութեան որ պաշտեցաւ 'ի դարուս
 մերում . և 'ի վերայ անհնարին ամ-
 պարշտութեան որ գործեցաւ յաշ-
 խարհիս : Իցէ արդեւք թէ սրբեսցէ
 և լուանայցէ . ջրհեղեղն պիտանա-
 ցու է որ լուանայցէ զերկիր . և ա-
 հա ուխտն սուրբ և աղեղն յայտնի
 է , և ոչ տայ թոյլ լուանալ : Իցէ
 տէր հուր՝ վասն որոյ ոչն երգուար ,
 և սրբեսցէ այրմամբ զգործելիս ա-

նօրէնու թեանն . վասն այնորիկ զի
 ընդերկարեաց և խրատն , և զի յա-
 ճախեաց ամբարշտութիւնն . բազ-
 մացան ամբ թշնամեացն . զի չիք սէր
 'ի ժամանակիս . վասն այնորիկ չե-
 ղեւ մահ սպանողին . զի հաստա-
 տուն և նախանձ յաւուրս մեր , վասն
 այնորիկ առողջ է մարմին հալած-
 չին : Մէք 'ի ցաւս մեղացն հաշիմք ,
 և նա 'ի փափկութեան յամբարտա-
 ւանութեանն պարտի . զի ոչ յա-
 րեաք մէք 'ի հիւանդութենէ անօրէ-
 նութեանն , վասն այնորիկ ոչ անկաւ
 ախտ ջերմութեանն . և զի ոչ տուաք
 զանձինս յասլաշխարութիւն , վասն
 այնորիկ ոչ մատնեցաւ նա 'ի ձեռս
 բժշկի առ 'ի պատառել . զի ոչ ըն-
 թացաք 'ի դուռն կենաց ասպաւի-
 նեալ , վասն այնորիկ ոչ ընթացաւ
 զհետ նորա մահաբեր հրեշտակն
 սպանանել : Թերեւս 'ի վերայ մեր
 կատարեցաւ բանն Երեմիայի , թէ
 Ողբացէք 'ի վերայ դստեր Սիովնի .
 զի ձայն դուժի դառնութեան դրս-
 աեր ժողովրդեան իմոյ լսելի եղեւ ,
 որ ասէին , թէ անցին հունձք և սլա-

կասեցին կուժք, և մէք ոչ փրկեցաք: Դեղք ո՞չ գուցեն 'ի Գաղաադ կամ բժիշկ ոչ գտանիցի. իսկ ընդէր ոչ եղեւ բժշկուժիւն հարուածոցն նորա. և մէք ասասցուք թէ արմատք ոչ գոյին քեզ 'ի գաշտա, կամ հանդերձք սպեղանեաց 'ի լերինս. սակասեցին արդեւք դեղք բժշկաց, թէ ոչ գտան սատանք իմաստնոց. զի ոչ կարացին բժշկել զվէրս մեր, և ոչ սատել և ողջացուցանել զբեկումնս: Ի մէնջ են հանդերձանք դեղոց, 'ի մէնջ են սատանք ցաւոցն. նորա են ողորմութիւնք առ 'ի բժշկել. նորա է ունել զձեռանէ և յարուցանել իբրեւ զանգամալոյժն քառասնամեայ զոր յարոյց 'ի մահճացն:

Ո՛վ սայրասուր սուր հալածչին, ո՞չ արդեւք շուցուս արեամբ սրբոցն և ամփոփեսցես 'ի սատեանսն. ո՛վ սուսեր մերկացեալ, ո՞չ յագիս մսով ծառայիցն Աստուծոյ և դառնայցես անդրէն 'ի տեղի: Սուրն ասէ. Դարձեալ ծարաւի եմ, նա և այլ եւս ըմպելոց եմ. և վասն զի

դուք զմիմեանց արիւն միշտ ըմպէք :
 Երանի՛ այնոցիկ որ ոչ արբին 'ի սմա-
 նէ , վայ մեզ զի մէք արբաք և զայլս
 'ի չարս յօժարեցուցաք : Սուրն
 ասէ , թէ Քաղցեալ եմ ուտել , նա
 և այլ եւս ուտելոց եմ . զի դուք
 հանասլազ ուտէք զմարմինս ընկե-
 րաց անյագաբար : Երանի՛ այնոցիկ
 որ ոչ կերան և ոչ եկեր զնոսա :
 Վայ մեզ զի մէք որ ագահեցաք կե-
 րաք և դարձուցաք , մինչեւ դարձցին
 իրաւունք յարգարուծիւն , ընկալ-
 ցին զնա ամենեքեան ոյք ուղիղ են
 սրաիւք . և Եսայի ասէ , թէ Յա-
 ուաջ քան զչարն ժողովեսցի բարին ,
 և բնակեսցին հանգստեամբ . և
 Յովսիա ասէ , թէ Ես ժողովեմ ըզ-
 քեզ առ հարսն քո , և ահա նախան-
 ձելի սրով սպանաւ . և դարձեալ
 գրեալ է , թէ Ընդէր հայիս և լուռ
 կաս , ըստ այնմ , թէ Կորուսանէ
 անօրէն զարդարն :

ԻԲ . Եկեսցէ տէր գթութիւն
 քո յօգնութիւն մեզ , տարածեսցին
 թեւք ողորմութեան քո և լիցին

մեզ պաշտպան . բարի ես տէր ոյք
 կարգան առ քեզ , և քաղցր առ ա-
 մենեսեան ոյք յուսան 'ի քեզ :
 Բժշկեա զբեկումն սրտից մերոց և
 պատեա զվէրս մեր , և առաքեա ա-
 ռողջութիւն ամենայն ցաւոց մե-
 րոց . զի ոչ իսպառ բարկանաս , և
 ոչ յաւիտեան պահես ոխս . չիք
 տեղի կալ ցասման , յորժամ ա-
 ռաք 'ի քէն թողութիւն . և ոչ ա-
 գանել և երիկանալ քինի և նախան-
 ձու : Եւ մեք 'ի հասանել շնորհացդ
 և բերկրեալ ընդ գալ պարգեւացդ՝
 կանգնեսցուք և մի անկցուք , կեց-
 ցուք և մի մեռցուք , և ասացուք ,
 թէ Մեռան մեզք մեր և անցին ամք
 յորս տեսաք զչարչարանս , և գնա-
 ցին 'ի մէնջ ցաւքն , և ամիսքն յորս
 տեսաք զտառասպանս . վախճանե-
 ցաւ հալածումնն , և աւուրքն յորս
 տեսաք զնեղութիւնս . վերացաւ
 խրատն և ժամն՝ յորս կրեցաք ըզ-
 ճգունան . մեկնեցաւ տրամութիւնն
 և ժամանակքն՝ յորում համբե-
 րէաք հեծութեանցն . հեռացան
 տանջանքն և գաւազանն որով տան

Ղէաքն . վաստեաց սուրն և սկսասկս
մահքն՝ որով մեռանէաք :

Խնայեա տէր խնայեա 'ի սրբու-
թիւնն՝ որ սղծեցին հեթանոսք .
վասն որոյ հառաչեմք հառաչանօք և
կործանեալ նստիմք . դարձո զմեզ
տէր և դարձցուք առ քեզ . նորոգեա
զամուրս մեր որպէս յառաջագոյնն .
զի բարկացար մեզ և ընդ վայր հա-
րեր , եկն եհաս 'ի վերայ մեր վախ-
ճան . ժամանեաց 'ի վերայ մեր օր-
հասն , հասին 'ի վերայ մեր արհա-
ւիրք . ճեպե՛ն վրէժխնդրութիւնք .
արագունք քան զարծուիս էին հա-
լածիչքն մեր . 'ի ներքուստ հալածե-
ցին և արտաքոյ եղէն դարանակալք .
հանին 'ի շինէ , մերկացին 'ի խաղա-
ղութենէ , փախուցին 'ի բնակու-
թենէ , ցրուեցին 'ի մարդաձայնէ
մարդկութեան . մեկնեցին յեղ-
բարց , մերժեցին 'ի հարց , հեռա-
ցուցին յաղգատոհմէ : Զոր խնդու-
թեամբ ընկալաք յորդորմամբ բազ-
մապատիկ վարձուցն խոստացելոց ,
յասել , թէ Տացէ ձեզ եղբարս և
քորս և մարս հալածանօք հանդերձ :

Քննեսցուք զճանապարհս մեր ,
 տեսցուք , զի լցան գայթակղու-
 թեամբ փշաբերք , խոտակիցք , ան-
 կոխք և անարահետք . անդ արհա-
 լիրք բարկութեան և կասկած և
 երկեւղ 'ի թշնամեաց . և չիք խաղա-
 զութիւն ամենայն որ մտանէ և որ
 ելանէ : Չանդեալ դտաք 'ի մեղս ,
 թաթաւեալք 'ի չարիս , մերթեալք
 'ի միաբանութենէ , հեռացեալք 'ի
 հաւասարութենէ . անսուրբք , ան-
 ողորմք , անագորոյնք . և ոչ կամե-
 ցաք հայել ամենեւին յիրաւունս
 դատաստանացն Աստուծոյ :

ԻԳ . Օն առեալ սրբեցէք զան-
 ձինս ձեր 'ի պղծութենէ , և զմիտս
 և զխորհուրդս և զոգիս 'ի չարաչար
 խորհրդոց . տարածեսցուք զանձինս
 առաջի մարդասիրին Աստուծոյ ,
 զի առաքեսցէ քաւութիւն և լուսա-
 ցէ յաղտոյն ցանկութեանց , և 'ի
 ծխոյ և 'ի շարաւոյ որկորսաու-
 թեանն : Չիք մեզ պահողք և ոչ
 կրօնաւորք , որ կան 'ի ճշմարիտն
 ուխտի . ամենայն ինչ ըստ աչաց է

և վասն պարծանաց՝ պահք և ա-
 ղօթք . ոչ՝ զխարդ պահեցից և հա-
 ճեցուցից զտէրն , այլ զխարդ պահե-
 ցից և գովեցայց ՚ի մարդկանէ : Եւ
 կէսք բնաւ և յիշեն իսկ ոչ զպահս ,
 զեղխեալք շուայտեալք ՚ի կերա-
 կրոց , յիմարեալք և ամիշեալք յար-
 բեցութենէ , որ ստանան պէսպէս
 ցաւս ՚ի գինոյ : Առողջ լինի մարմին
 պահողաց և անարատ և անցաւ ան-
 դամբ աշորձակերաց . և գինի զմիտս
 յիմարեցուցանէ : Եղաք կերակուրք
 անխտիր կերակրովք , և արիւն ըմ-
 պելի վասն անառակ արբեցու-
 թեան : Գուճով են մարմինք ընդա-
 կերաց , և յատակ միտք՝ ջրարբուաց ,
 իբրեւ զմիտս Գանիելի և ընկերացն
 ՚ի Բաբելոն : Ամենայն իրօք դառ-
 նացուցաք , և դարձեալ Աստուծոյ
 եւս մեղ դնեմք , թէ ընդէր ոչ
 լուաւ ՚ի նեղութեան , և ոչ ել
 յայց ժողովրդեան իւրում . զայն
 ոչ իմանամք , եթէ մեք եմք պատ-
 ճառք չլսելոյ , և վասն մեր մեղաց
 չարչարեցան սուրբքն :

Արդ աղէ կարդասցուք միաբա-

նութեամբ՝ ոչ միայն բարբառովք ,
 այլ սրտիցն և ոգւոցն աղաղակաւ .
 տրտմեսցուք , լսէ թէ չսէ . առցուք
 զպաղատանս 'ի բերան և ասասցուք ,
 թէ Հայեաց տէր յուխա քո և արա
 շինու թիւն կործանեալ եկեղեց-
 ւոյս , ուղղեա զսեղան սրբու թեան .
 ժողովեա զցանեալս և զցրուեալս ,
 ցնծասցեն սիրտք նոցա ընդ կան-
 գնել տեղեացն սրբոց , և զուար-
 ճասցին միտք իւրեանց ընդ բարձրա-
 նալ տաճարացն . լուսաւորեացին
 աչք նոցա զարդուք շքեղ սպա-
 սուցն : Զի յայսմ անհնարին խռո-
 վու թիւնս՝ դարձան 'ի սուգ ուրա-
 խու թիւնքն . հատաւ ձայն օրհնու-
 թեանց 'ի բերանոյ երիտասարդաց
 և կուսանաց . եղծան տղայք մեծա-
 րոյք , որ նստէին ծերքն սատուա-
 կանք՝ 'ի սուգ և յամօթ , հին-
 օրեայքն հաչեն հառաչեն , և կա-
 րօտանային , թէ ե՞րբ իցէ զի տե-
 սանիցեն շինեալ և կանգնեալ ըզ-
 սուրբ տեղիսն . լան , ողբան , և
 աշխարեն , թէ զի՞որդ մատնեցաւ
 ժառանգու թիւն նոցա օտարաց , և

բնակուածեանն տեղի 'ի ձեռս թշնամեաց :

Գու տէր կենդանի ես և մշտընջենաւոր, և մէք այսպէս ընդվայր հարեալ թարթափիմք . աթոռ քո հաստատեալ է ազգէ յազգ, և ըզմեզ այսպէս 'ի ձեռաց թողեր : Յիշեա զմեզ, տէր, և մի մոռանար . արա զմեզ, և քո իսկ եմք արարածք . ժառանգեա զմեզ դու և մի այլոց լիցուք ժառանգութիւն . ժողովեա զմեզ 'ի քո տեղին և մի ցըրուեսցուք ընդ օտար տեղիս . դարմանեա զմեզ տէր, զի հիւանդացաք, զի մի սաստկասցին ցաւքս և մեռանիցիմք 'ի մէջ թշնամեաց : Ուղղեսցի սուրբ սեղանն անդրէն 'ի տեղի, ձգեսցին սպասք 'ի պատիւ սրբութեան . կերիցի մարմին քո 'ի տան քո, և խառնեսցի արիւն քո 'ի խառնելիս : Թող մեզ տէր զյանցանս մեր . դարձո զմեզ տէր յերկեւզ քո, և մի շրջեսցուք իբրեւ ըզմոլորականս տանէ 'ի տուն նախատչացն : Առ ոյր դուրս երթիցուք կացցուք, կամ յոր հովանի ապա-

ւինեացուք: Մի առներ տէր 'ի բա-
 ցէ, և մի դներ զմեզս մեր յանդիման
 քեզ. եթէ մեղաց խնդիր արասցես
 տէր, ո՞ կարասցէ կալ առաջի քո:
 Քո են ողորմութիւնք և գթու-
 թիւնք, թող մեզ ձրի որպէս սովոր
 ես, և հանգո զանձինս մեր զաշխա-
 տեալս:

ԻԴ. Եկեղեցիս արեւելից որբս
 առեալ զհովիւսն ողբայ. Ո՞ւր են
 առաքինիքն և ազնուականքն, զի ոչ
 երեւին 'ի գլուխ հօտին. ո՞ւր իցեն
 սուրբ քահանայքն և սլաշտօնեայքն,
 զի ոչ թռչին և սլանան 'ի սլաշտա-
 մանն. ո՞ւր իցեն սեղանքն քաւու-
 թեան, զի ոչ գրգին սուրբ հողուով
 ըստ սրբութեանն: Լայջերմեռանդն
 արտասուօք վասն քահանայիցն կո-
 տորելոցն. գոչէ մեծաբարբառ ա-
 զաղակաւ վասն սլաշտօնէից նահա-
 տակաց. կոծ առեալ աշխարէ վասն
 ընտրելոցն մորթելոց. ձայն բարձ-
 եալ մեծաձայն ճչէ վասն վայե-
 լուչ երիտասարդացն ղենելոց, կու-
 սանացն սպանելոց. հաչէ հառաչէ

և գուժէ վասն տղայոցն խողխողե-
լոց, և վասն սեղանոցն կործանելոց,
և վասն սպասուցն եղծանելոց, և
վասն գրոց օրինացն սլատառելոյ-
ասէ. Թերեւս յայն սակս կոտորե-
ցան օրէնքն, զի ոչ ոք պահէր զճըշ-
մարտութիւն օրինացն. և Թերեւս
տաճարք սրբութեանց յայն սակս
մերկացին 'ի զարգուց սպասուցն,
զի ոչ ոք կայր 'ի նոսա յաղօթս սրբ-
բութեամբ: Գառինք իմ որոջք,
ասէ, ընդվայր հարեալ մոլորական
շրջին. և առ հովիւսն հօտերէցս
կառաջ բարձեալ կողկողին: Առից,
ասէ, զողբսն Երեմիայի 'ի բերան,
և նոքօք սթափեցայց 'ի հեծու-
թեանց. և յորդաբուխ ջերմեռանդն
արտասուս ողբայր զՅովսիա քաղ-
ցրաձայն բարբառովք:

Ո՛վ արք արդարք և կանայք, լա-
ցէք յողբսն ձեր զքահանայսն և
զպաշտօնեայսն. զի չիք յաշխարհի
այլ ողբք ողորմք քան զձերդ: Ո՛վ
Յովսիա արքայ սպանեալ, որ քա-
ւեր զերկիր 'ի պղծութենէն Յորո-
բովամու, քանի՛ նման է սպանումն

քո սպանման քահանայիցն իմոց .
 զի և նոքա ըստ իւրեանց ձեռնհա-
 սուլթեանն քաւեցին զերկիր 'ի սլղ-
 ծութենէ կռապաշտութեանն : Յով-
 սիա սուրբ քահանայ սղծեաց ըզ-
 սեղանս և զբազինս մեռելոցն ոս-
 կերօք . քահանայք իմ և արդարք
 սրբեցին զսեղանն սուրբ և զպատա-
 րագ կենդանի կենարար մարմնոյն :
 Ո՛վ Յովսիա , քանի՛ քաղցր է յի-
 շատակ քո զոր եբարձ Փարաւոն
 Կաղ ծ զկեանսդ 'ի մարմնոյդ . վասն
 զի առ ոչինչ համարեցար զմեռեալ
 կուռսն որ էին ընդ նմա : Ո՛վ քա-
 հանայք իմ անարատք , քանի՛ քաղ-
 ցրը են յիշատակք ձեր , զորոց մար-
 դախանձ և արիւնարբու թագաւորն
 եհան զոգիսդ իմաստնոցդ , վասն զի
 ոչ պագէք երկիր արարածոցն զոր
 աստուածս անուանէր : Անուն քո
 Յովսիա , ահա բուրէ իբրեւ զբու-
 րուառ որ բորբոքէ զհոտ խնկոց ա-
 նուշից . զի քննեցան 'ի մահուն հա-
 ւատք քո և երեւեցան հաստատուն :
 Եւ ձեր անուն ո՛վ վկայք , ահա զօ-
 րեաց իբրեւ զհոտ անուշ ընդ տիե-

զերս , զի քննեցայք արեամբ ձե-
 րով և դտայք ճշմարիտք : Եւաց Ե-
 րեմիա զՅովսիա , զբժիշկն իմաա-
 տուն , զի կարի պիտոյ էր վերացն
 Երուսաղէմի դարմանիչն օգնակա-
 նութեամբ . լացից և ես զիմ բը-
 ժիշկան ճշմարիտս , որ վերաց աչ-
 խարհիս հանապազ պիտոյ էին մա-
 տուցանել օգնականութիւնս հնա-
 րիւք : Քանի նման ես , ո՛վ Եղիա-
 զար ծերունի , փառք ժողովրդեանն
 առաջնոյ , վայելուչ և պատուական
 ծերոցն հեթանոսաց . զի զքեզ նե-
 ղեցին ուտել միս զոր չէր հնար ու-
 տել օրինացն . և զնոսա ստիպեցին
 ուտել արիւն զոր չէր օրէն ուտել .
 քեզ տուն խրատ սիրելիք քո ուտել
 միս զոր օրէն էր ուտել , և ոչ առէր
 յանձն . և զնոսա աղաչէին իւրեանց
 սիրելիք ուտել զարիւն խաղողոյ՝
 զոր օրէն էր ուտել , և ոչ հաւանե-
 ցան : Դու իմացար իմաստս արժա-
 նաւոր քո ծերութեանդ . ասեա .
 Յուդարկելով յուդարկեցէք զիս ՚ի
 հող անօրէն խրատուդ . և նոքա ընա-
 րեցին զսորհուրդն ազնուական ,

արժանաւոր ըստ իւրեանց հինօ-
 րեայ ժամանակացն, ասէն. Առա-
 քելով առաքեցէք զմեզ ՚ի մահ: Ո՛վ
 սպանողք դառնաշունչք. դու ա-
 սէիր, թէ վասն սակաւ կենացս՝ յո-
 րում ոչ ոք վայելէ, ոչ առնեմ ա-
 րատ ՚ի ծերութեանս իմում. և նոքա
 ասէին, թէ վասն վշտալից հանգըս-
 տեանս՝ ոչ կարեմք դնել բիծ յեր-
 կայնակեաց ժամանակս մեր: Դու
 ասէիր թէ օրինակ բարի թողում
 յետնոցն. և նոքա ասէին, թէ նշա-
 նակ բարի տամք ազգէ յազգ առա-
 քինեաց՝ որ դալոց են զկնի մեր: Ե-
 րանի՛ քեզ ո՛վ ծեր սպառուական, զի
 ճշմարիտ մտօք սպառարագեցար. ե-
 րանի՛ և ձեզ ծերք վայելուչք, զի բա-
 րիոք կամօք սպանայք: Քանի՛ նման
 էք ո՛վ եւթն եղբարք երիտասարդ-
 մանկունք միոյ որովայնի, բազում
 եւթանց միաբանելոց երիտասար-
 դաց մանկանց միոյ սուրբ մկրտու-
 թեանն. զի զձեզ նեղէին ուտել միս
 զոհեալ, և զնոսա նեղէին ուտել միս
 անյազ: Ո՛վ սուրբք և սուրբք նմա-
 նողք միմեանց, ո՛վ սարկեշաք, և

պարկեշտք զուգան հասարակաց . ոչ
 դուք յանձն առէք ուտել զմիսն պղղ-
 ծուծեան , և ոչ նոքա հաւանեցան
 ուտել զսուրբ միսն զանյաղ : Դուք
 սրբեցէք պահօք 'ի պիղծ մսոյն ըստ
 օրինացն . և նոքա սրբեցան ուխտա-
 ւորութեամբ մսոյն ըստ օրինացն :
 Խաւիանեցան կերակուրք և հաստա-
 տեցան կամք . դադարեցին պահ-
 պանութիւնք , և երեւեցաւ գործն
 ազատութեանն : Նոյնպէս և զամե-
 նայն չարչարանս . զձեզ տանջէին
 քքովք և չոր ջղ

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՔ

1. Թիւք. ԻԴ. 24. « Ո ոք կեցցէ
” յորժամ գնիցէ զայն Աս-
” տուած, և ելցէ 'ի ձեռաց Կի-
” տացւոց և չարչարեացեն զԱ-
” սուր, և չարչարեացեն զԵբրայ-
” եցիս ”: Կիտացիք կամ Քիտի-
մացիք՝ Հռովմայեցիքն են՝ որ չար-
չարեցին զՀրեայս:
2. Պակասէ « Յամի հարիւրե-
րորդի ”. քանզի Թագաւորու-
թիւն Պարսից զՍասանեանցն
արժան է իմանալ՝ որոյ սկիզբն
է յամի տեառն մերոյ 226, յոր-
մէ ց'343 յորում յարոյց Շապուհ
զհալածանսն, ըստ ստոյգ սլատ-
մութեանց, զոյգ կշիւ 117 ամք
լինին Թագաւորութեանն:
3. Սղակ և Տիսպոն՝ յայլոց սլատ-
մըչաց վարուց Սրբոյս՝ մի քաղաք

համարին , Սեւեւկիա-Տիսպոն ,
 զի կոչէր մայրաքաղաքն այն Պար-
 սից երկաքանչիւր եւս անուամբք ,
 վասն հուսյ առ հուսյ կանգնե-
 լոյ Սեւեւկիոյ և Տիսպոնի . բայց
 է և այլ Սեւեւկիա հուսյ 'ի Ըօշ
 քաղաք հին , որ կոչի և Սուլոկ :

4 . Յէջ 25 . անուն քաղաքին որ
 պահասի 'ի մերում թարգմանու-
 թեան 'ի բնագրին Լետան գրի :

5 . Այսինքն է Զօրասպետ կամ
 գնդապետ :

6 . Թուի աշուրս , բառ պարսիկ , որ
 է Այտք , և զգեղերեսել շպարեւ
 կանանց նշանակիցէ նկարագործ
 անօթովքն :

7 . Զբառս օտար և որպէս թուի
 ասորի , վարէ ուրեք և Ստեփա-
 նոս Ուուպեւեան , և տայ զիմաստ
 հակառակ կամ հակառակ իշխանի :

8 . Կաղ թարգմանեալ է Նեքոյ
 կամ Նեքաով անուն Փարաւոնի :

